

ŞEHİRİMİZ BİLECİK

ŞEHRİMİZ BİLECİK

1 VE 2. ÜNİTELER

Bu materyalin ilk iki ünitesinin
metin içeriği Temel Eğitim Genel
Müdürlüğü tarafından oluşturulan
komisyon tarafından hazırlanmıştır.

GÖRSEL TASARIM

Çağla ERDEM
Sefer KILIÇARSLAN

KATKI SAĞLAYANLAR

3, 4 VE 5. ÜNİTELER

YAZARLAR

Tarkan ÜNAL
Hasan UZUN
Emrah DURUKAN
Derya ATAK
Sevtap ÖZBEK

DİL UZMANI
Sevtap ÖZBEK

GÖRSEL TASARIM
Çağla ERDEM
Sefer KILIÇARSLAN

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

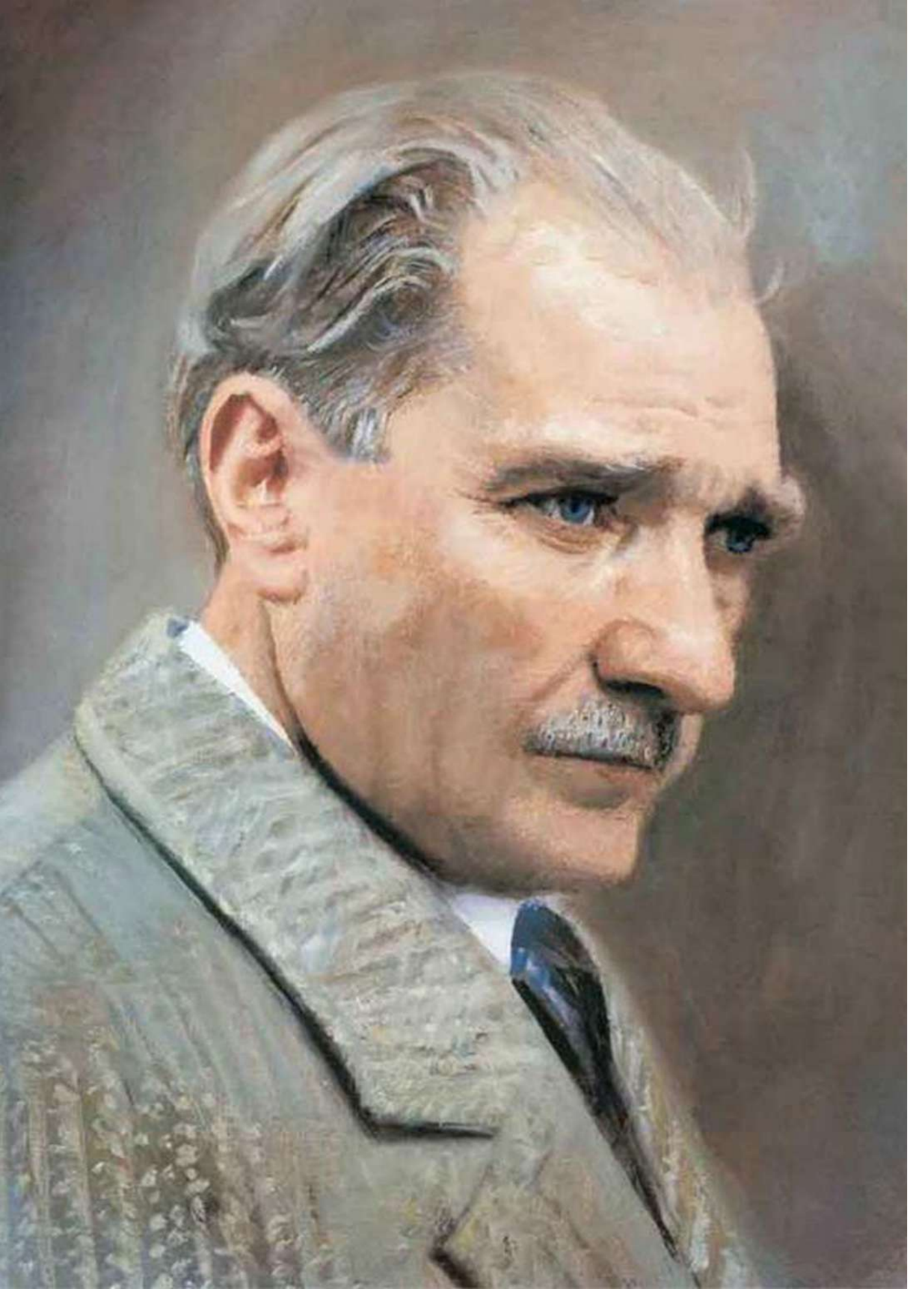
GENÇLİĞE HITABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

GİRİŞ

Tarihi boyunca değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin en gözde eserlerini hâlâ muhafaza etmekte olan bir ülke olarak bu kültürel varlıklar; ancak bilgili ve yaşadığı döneme de belirli bir tarih bilinciyle bakabilen bireylerin yetişmesiyle gelecek nesillere aktarılabilir. Aynı zamanda kendi çağının tanığı olarak insanın, sahip olduğu kültürün dışında farklı kültürlerin özelliklerini ve niteliklerini öğrenmesi, hem kendi kültürümüz açısından hem de genel olarak dünya kültür tarihinin korunması açısından önemlidir.

İşte öğrencilerimizin şehir, kültür ve medeniyet ilişkisi çerçevesinde kendi yaşadığı şehri tanınması, ülkesini tanınması ve kadim medeniyetlerle bağlantısını kurması bu ders materyalinin hazırlanmasını gerekli kılmıştır.

Bakanlığımız 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde yer alan ve “Yenilikçi Uygulamalara İmkan Sağlanacak” hedefi içerisinde “Çocukların kendi bölgelerinin üretim, kültür, sanat ve coğrafi kapasitesini keşfetmesine; bitki ve hayvan türlerini, yöresel yemeklerini, oyun ve folklorunu tanınmasını sağlayacak,” faaliyetinin yer alması nedeniyle 81 ilde “Şehrimiz...”dersi ders materyali hazırlık çalışmaları başlamıştır.

Öncelikle MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğümüzün Bilecik Valiliğimizin ve İl Milli Eğitim Müdürlüğümüzün yürüttüğü bu çalışmanın Bilecik’imizin daha iyi tanınması açısından çok önemli bir adım olduğu bilinmelidir.

Böylesi önemli projede yer almak söz konusu olduğunda bizler, gönüllü olarak görev ve sorumluluk almada hiç çekinmedik. Çünkü şehrimizin her türlü güzel çalışmayı, emeği hak ettiğine inanmaktayız. Bu köklü ve nadide coğrafyayı tanımaya çalışmak, burası ile ilgili araştırma yapmak, keşif yapmak büyük heyecan ve mutluluk kaynağımız oldu. “Şehrimiz Bilecik” adlı bu ders materyalimiz; ortaokul düzeyinde seçmeli ders olarak işlenecektir. İnsanlarımızın yaşadıkları yerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları bilinen bir gerçektir. Bu eksikliği giderme adına temel eğitim çağındaki çocuklarımızı bu kitapla buluşturmak büyük önem taşımaktadır.

Öğrencilerimizin kuruluş, kurtuluş ve dirilişin şehri Bilecik’i tanıyıp keşfetmeleri kitabımızın en önemli amacını oluşturmaktadır.

Bunun yanı “Şehrimiz Bilecik” çalışmasında bizlere her türlü desteği sunan başta Bilecik Valiliğimiz, İl Milli Eğitim Müdürlüğümüz olmak üzere ilgili tüm kişi ve kuruluşlara teşekkürlerimizi sunarız.

HAZIRLAMA KOMİSYONU

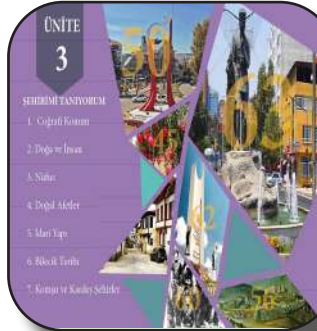
İÇİNDEKİLER

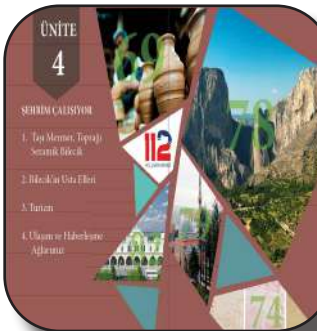
1. Birlikte Yaşamamanın Gerekliği.....	14
2. Şehri Tanıyoruz.....	16
3. Şehir ve Medeniyet.....	19
4. Şehirle İlişkilerimiz.....	22

1. Şehir ve Sosyal Yaşam.....	26
2. Medeni Yaşantının Gereklileri.....	29
3. Şehrin Fırsatları ve Riskleri.....	32
4. Engelsiz Yaşam.....	35
5. Şehirdeki Canlılar.....	38

1.Coğrafi Konum.....	42
2.Doğa ve İnsan.....	45
3.Nüfus.....	46
4.Doğal Afetler.....	48
5.İdari Yapı.....	49
6.Bilecik Tarihi.....	56
7.Komşu ve Kardeş Şehirler.....	53

1.Taşı Mermer Toprağı Seramik Bilecik.....	66
2.Bilecik'in Usta Elleri.....	68
3.Turizm.....	76
4.Ulaşım ve Haberleşme Ağlarımız.....	82

1.Bilecik'te Kültür ve Sanat.....	88
2.Bilecik'in Kimlik Kartları.....	97
3. Öncü Şahsiyetler	105
4.Bilecik'in Somut Olmayan Kültürel Varlıkları.....	115
5.Bilecik Ağzı	124
6.Bilecik Basını.....	126
7.Müzik Kültürümüz.....	127
8.Bilecik'in Kurtuluşu	129
9.Çocuklar ve Gençler İçin Bilecik.....	129
10.Bilecik'te Spor.....	133

KİTABIMIZI TANIYALIM

Ünite
Adı

Bölüm
Başlığı

ÜNİTE 1

ŞEHİRLERİN HİKAYESİ

1. Birlikte Yaşamamızın Gerekliği
2. Şehri Tanıyoruz
3. Şehir ve Medeniyet
4. Şehirle İlişkilerimiz

Görselin
Sayfa
Numarası

Bölüm
Görselleri

Bölüm
Başlığı

1. ÜNİTE 1. BİRLİKTE YAŞAMAMIZIN GEREKLİLİĞİ

Bir yokuşu genişli aniden kopan bir fırtınanın etkisiyle parçalanır ve dalgalar geminin içindeki yolcuları birini sürükleyerek adaya kadar götürür. Yolcu, kancasıyla birlikte kayıya sürüklenen sandıklardaki yiyecek ve çeşitli eşyaları hayatına müdahale eder. Yolcu gemiler geçtikçe yaşadıklarını sandığın birinden çıkan deftere not eder. Şimdi onun yazdığı notları göz alalım.

1.1. Adadaki insan

"Tendine geldikten sonra adayı baştan sona doluştum. Hiçbir insanı rastlamadım. Galiba uzun bir süre bu nesir adada tek başıma yaşamak zorunda kalacağım.
"Geminin karaya vurur anından kurtarıldığım eşyaları toplamak küçük bir mağazaya benzer şekilde düzenledim.
"Adada en büyük sorun vahşi hayvanlar. Bu hayvanlardan korunmak için mağazanın girişini büyük ağaç dalları ile kapattım.
"Gemi enkazından kurtarıldığım yiyecekleri saklamak için bir depo inşa ettim.
"Adamın içlerine girmek çeşitli meyveler topladım. Bu meyveleri kaynayıp yiyecek için kullandım.

Adayı sürüklenen yolcu birçok sorunu tek başına müdahale etmek zorunda kalıyor. Kendi yaşamını düzenliyor. Bir gün içinde neyle ilgili düşünüyor? Bu düşünceleri tek başına mı yoksa birisinin desteğiyle mi yapıyor?

Pek çok insanın katkısıyla sorunları çözmeye başlar. Fakat ya öyle olmazsa? Terakki olmazsa? Kayıplarını nasıl giderir? Arkadaşlarıyla ne kadar çok şey paylaşır? Eğlenceli vakit geçirirler mi. Ya olmaz olmazsa? Bu yıllar yapılırsa, araba ya da jilet olmazsa? Olmazsa nasıl olurdu? Öğretmenim olmasa bu kadar bilgimi nasıl öğrendim?

Bölüm
Adı

Ünite
Adı

Görsel
Numarası

Görsel
Adı

Bölüm
Adı

Ünite
Adı

Sayfa
Nuarası

1.2. Şehirde Toplanış

Günlük yaşamımızı sağlıklı şekilde sürdürmek için birçok şeye ihtiyacımız var. Yemek yemek, giyinmek, barınmak, eğitim görmek ve çevremizle iletişim kurmak bu ihtiyaçlarımızdan yalnızca birkaçıdır. Tüm bu ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılayamazız. Bu nedenle toplumla birlikte yaşamamız gerekir. Bu ihtiyaçlarımızı her bir kişi olarak değil, bir şehir olarak karşılarız. Nerede yaşadığımız, her zaman bir iş bölümü ve iş birliği içerir.

Günlük hayatımızı düzenler. Sabah kalktıktan sonra öğle yemeği yemek ve içecekler fındık kişiler tarafından üretilip biziye ulaştırılmaktadır. Öğrenim görmek, soframıza gelinceye kadar birçok eşyadan geçer. Bugünün okulları, hastaneleri, eğlence alanları, ulaşım araçları ve aramızda bulunan birçok eşyadan oluşur. Bu işleri yapabilmek için birçok insanın bir araya gelmesi gerekir. Bu insanların bir araya gelmesi için de çeşitli mesleklerden insanlara ihtiyaç vardır. Tek bir insanın, bu işlerin hepsinin üstesinden gelmesi oldukça zordur.

Gün içerisinde yaşamımızı sağlayan çeşitli meslekler, okullarda öğrenim alan öğrenciler, iş bölümü içinde ihtiyaçlarımızı karşılayanlardır. O halde iş bölümü yaparak ihtiyaçlarımızı kolaylıkla karşılayabiliriz.

Toplumsal yaşamın temelini kişiler arası iletişim oluşturur. Yaşamımız boyunca ailemiz, arkadaşlarımız ve toplumumuzla başta olmak üzere toplum ile iletişim halinde oluruz. Sosyal çevremizi oluşturan insanlarla sağlıklı ilişki kurmak için doğru bir iletişim kurmak gerekir. Bu iletişim kuralı sevgi ve saygıya dayanır. Böyle bir iletişim bizim yardımlaşma ve dayanışma duygularını geliştirir. Böylece çevremizdeki insanlarla sorunlarımızı doğru bir şekilde çözümlerle ve uzlaşarak çözümlerle çözümler.

1. ÜNİTE
1. BİRLİKTE YAŞAMAMIZIN GEREKLİLİĞİ
15

ÜNİTE 1

ŞEHİRLERİN HİKÂYESİ

1. Birlikte Yaşamanın Gerekliliği
2. Şehri Tanıyoruz
3. Şehir ve Medeniyet
4. Şehirle İlişkilerimiz

1. BİRLİKTE YAŞAMANIN GEREKLİLİĞİ

Bir yolcu gemisi aniden kopan bir fırtınanın etkisiyle parçalanır ve dalgalar geminin içindeki yolculardan birini sürükleyerek adaya kadar götürür. Yolcu, kendisiyle birlikte kıyıya sürüklenen sandıklardaki yiyecek ve çeşitli eşyalarla hayatta kalma mücadelesi verir. Yolcu günler geçtikçe yaşadıklarını sandığın birinden çıkan deftere not eder. Şimdi onun yazdığı notlara göz atalım:

1.1: Adadaki İnsan

*Kendime geldikten sonra adayı baştan sona dolaştım. Hiçbir insana rastlamadım. Galiba uzun bir süre bu ıssız adada tek başıma yaşamak zorunda kalacağım.

*Geminin karaya vuran enkazından kurtarabildiğim eşyaları toplayarak küçük bir mağarayı barınabileceğim şekilde düzenledim.

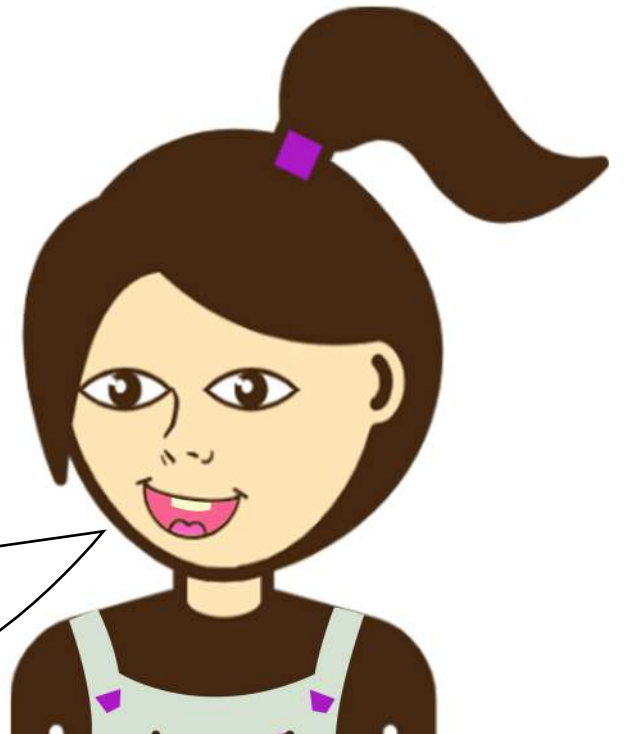
*Adada en büyük sorun vahşi hayvanlar. Bu hayvanlardan korunmak için mağaranın girişini büyük ağaç dalları ile kapattım.

*Gemi enkazından kurtarabildiğim yiyeceği saklamak için bir depo inşa ettim.

*Adanın içlerine giderek çeşitli meyveler topladım. Bu meyveleri kışın da yiyebilmek için kuruttum.

Adaya sürüklenen yolcu birçok sorunla tek başına mücadele etmek zorunda kalmış. Kendi yaşamımızı düşünelim. Bir gün içinde nelere ihtiyaç duyuyoruz? Bu ihtiyaçları tek başımıza mı yoksa birilerinin desteğiyle mi karşılıyoruz?

Pek çok insanın katkısıyla sütüm içmeye hazır. Peki ya öyle olmasaydı? Terziler olmasaydı kıyafetlerimi nasıl dikerdim? Arkadaşlarımla ne kadar çok şey paylaşıp eğlenceli vakit geçiriyorum. Ya onlar olmasaydı? Bu yollar yapılmasaydı, araba ya da şoför olmasaydı okula nasıl ulaşırdım? Öğretmenim olmasa bu kadar bilgiyi nasıl öğrenirdim?

1.2: Şehirde Yapılan Şenlik

Günlük yaşamımızı sağlıklı şekilde sürdürmek için birçok şeye ihtiyaç duyarız. Yemek yemek, giyinmek, barınmak, eğitim görmek ve çevremizle iletişim kurmak bu ihtiyaçlarımızdan yalnızca birkaçıdır. Tüm bu ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılamamız mümkün değildir. Bu nedenle topluluk hâlinde yaşarız. Yaşadığımız yer bir köy olabileceği gibi bir şehir de olabilir. Nerede yaşarsak yaşayalım her zaman bir iş bölümü ve iş birliği içindeyiz.

Günlük hayatımızı düşünelim. Sabah kahvaltısında tükettiğimiz yiyecek ve içecekler farklı kişiler tarafından üretilip bizlere ulaştırılmaktadır. Örneğin yediğimiz ekmek, soframıza gelinceye kadar birçok aşamadan geçer. Buğdayın ekilmesi, hasat edilmesi, öğütülerek un hâline getirilmesi ve unun da hamur yapılarak pişirilmesi gerekir. Bu işleri yapabilmek için birçok araç gerece ihtiyaç duyulur. Bu araç gereçleri üretebilmek için de çeşitli mesleklerden insanlara ihtiyaç vardır. Tek bir insanın, bu işlerin hepsinin üstesinden gelmesi oldukça zordur.

Gün içerisinde ulaşımımızı sağlayan şoförler, okulda eğitim aldığımız öğretmenler iş bölümü içinde ihtiyaçlarımızı karşılayanlardan birkaçıdır. O hâlde iş bölümü yaparak ihtiyaçlarımızı kolaylıkla karşılayabiliriz.

Toplumsal yaşamın temelini kişiler arası iletişim oluşturur. Yaşamımız boyunca ailemiz, arkadaş, akraba ve komşularımız başta olmak üzere toplum ile iletişim hâlinde oluruz. Sosyal çevremizi oluşturan insanlarla sağlıklı ilişki kurmak için doğru bir iletişim kurmak gerekir. Bu iletişim karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı olmalıdır. Böyle bir iletişim bizlere yardımlaşma ve dayanışma duygularını aşılar. Böylece çevremizdeki insanların sorunlarına duyarlı bireyler olarak mutluluklarını ve üzüntülerini paylaşıyoruz.

2. ŞEHİR TANİYORUZ

*“Tarih öncesi dönemlerde insanlar yaşamlarını nasıl sürdürüyorlardı?
Hiç düşündünüz mü?”*

Şimdi geçmişe bir yolculuk yapalım ve bu sorunun cevabıyla birlikte insanların yerleşik yaşama nasıl geçtiğini ve bu yerlerin şehir hâline nasıl geldiğini öğrenelim.

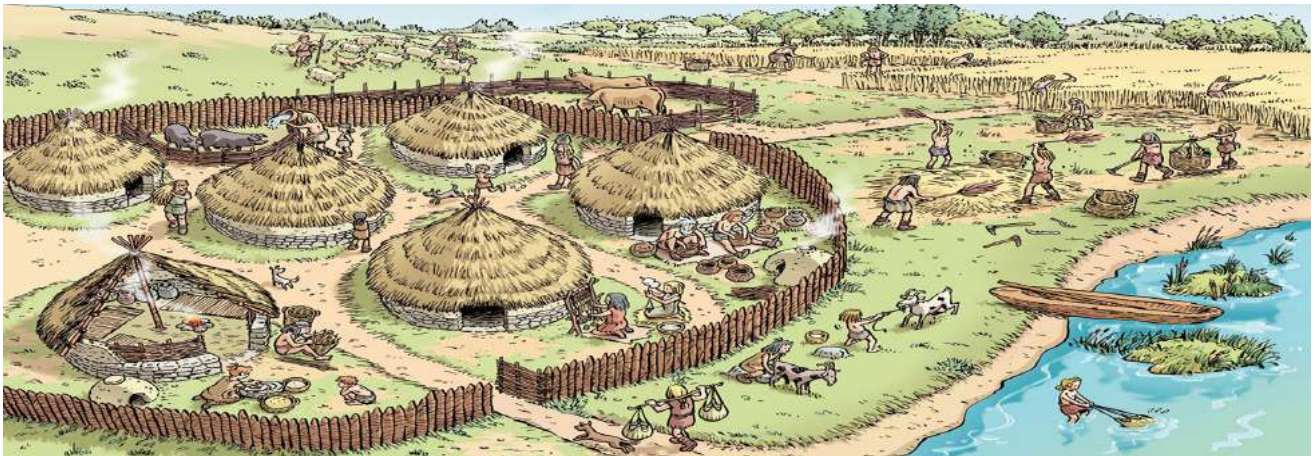

1.3: Tarih Öncesi Duvar Resimleri

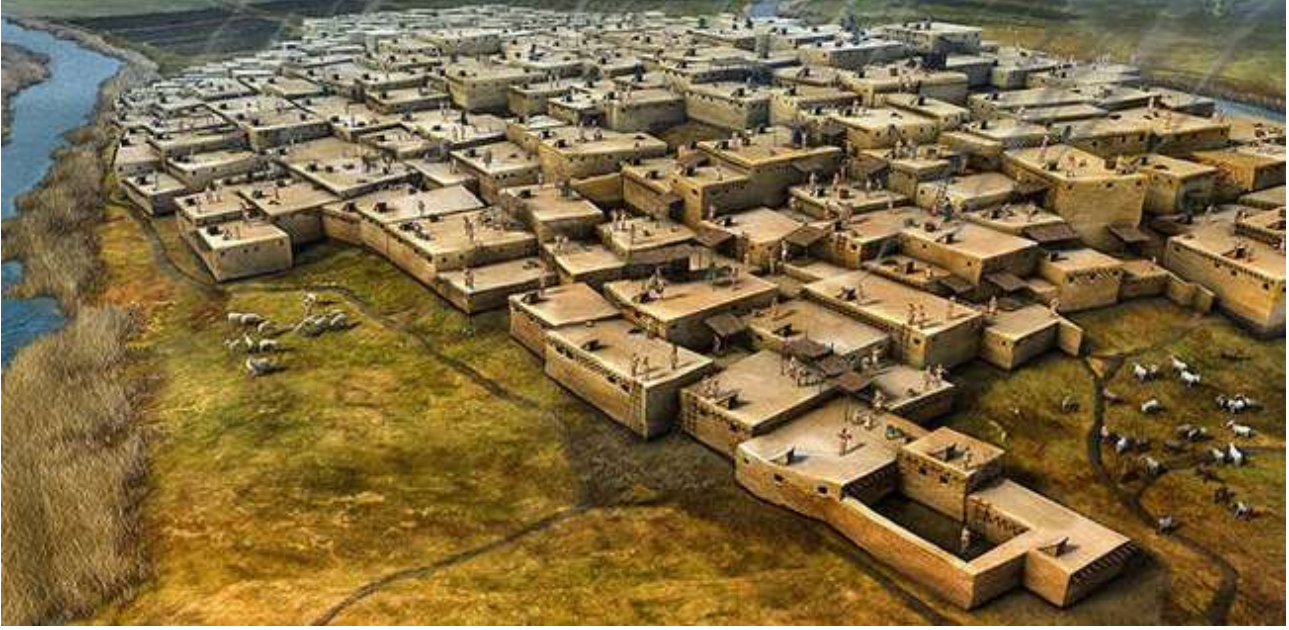
Günümüzden yaklaşık 12.000 yıl öncesine kadar insanlar yaşamlarını göçebe olarak sürdürüyorlardı. Yiyecek bulmak için sürekli yer değiştiriyor, hayvanları avlayarak ve bitkileri toplayarak karınlarını doyuruyorlardı. Mağaralarda ya da geçici barınaklarda yaşıyorlardı. Sonra yaşamlarını tamamen değiştirecek bir gelişme yaşandı. İnsanlar tarım yapmaya başladılar ve vahşi hayvanları evcilleştirdiler.

Çiftçilik yapmaya başlayan insanlar ekinlerine ve hayvanlarına

bakmak için yerleşik yaşama geçtiler. Yerleşim yeri olarak nehir kenarlarındaki düz ve verimli arazileri seçtiler. Böylece arazilerini kolayca sulayabildiler. Kendilerinin ve hayvanlarının su ihtiyacını karşılayabildiler. Tarım ve hayvancılıkla birlikte besin kaynaklarının artması nüfusunda artmasını sağladı. Nüfus artışıyla birlikte bu ilk yerleşim yerleri köylere dönüştü. Köylerde yaşayan insanlar ihtiyaçlarından fazla ürün elde ettiler. Kendilerini ve ürünlerini saldırılardan korumak için köylerin etrafını çevirdiler. Fazla ürünleri diğer köylerde yaşayanlara sattılar. O köylerdeki insanlardan da kendi ihtiyaç duydukları ürünleri aldılar. Böylece ticaret hayatını başlattılar.

1.4: Temsili İlk Yerleşim

1.5: Çatalhöyük - Konya

İşte bu şekilde ortaya çıkan köylerden bazıları zaman içinde o kadar büyüdü ki köy olmaktan çıkarak şehir hâlini aldı. Şehir olarak nitelendirilebilecek ilk büyük yerleşim yerlerinden biri de ülkemizde Konya’da yer alan Çatalhöyük’tür. Çatalhöyük günümüzden yaklaşık 9.000 yıl önce 10.000’e yakın nüfusa sahip büyük bir şehirdi.

Çatalhöyük gibi ilk şehirler genellikle su kaynaklarında, verimli ovalarda, ulaşım yolları üzerinde, güvenlik açısından savunması kolay yerlerde kuruldu. Kalabalık nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması için şehirde fırıncılık, kasaplık, demircilik, marangozluk, terzilik gibi meslekler ortaya çıktı. Zaman içinde büyüyen şehirlerin belirli bir düzen içinde yönetilebilmesi, dış saldırılardan korunabilmesi gibi ihtiyaçlar yönetim birimlerinin kurulmasını sağladı. Böylece kral ya da meclis tarafından yönetilen şehirler doğdu. Şehirler barınma, güvenlik, eğitim, sağlık gibi insani ihtiyaçların en uygun şekilde karşılanabileceği yerler hâline geldi. Türkiye, Irak, Hindistan ve Mısır yeryüzünde en eski şehirlerin kurulduğu bölgelerdir. İlk Çağ’da kurulan şehirlerde evler, ibadethaneler, idari yapılar, dükkânlar, pazaryerleri şehri meydana getiren başlıca unsurlardır. evler, ibadethaneler, idari yapılar, dükkânlar, pazaryerleri şehri meydana getiren başlıca unsurlardır.

1.6: Göbeklitepe - Şanlıurfa

1.7: Hattuşaş - Çorum

1.8: Efes - İzmir

1.9: Truva - Çanakkale

Geçmiş çağlarda kurulan şehirlerin bazıları büyüyüp modernleşerek günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Buna karşılık Truva, Efes, Hattuşaş gibi ülkemizdeki pek çok şehir deprem, sel ve benzeri doğal afetler, salgın hastalık ve savaş nedeniyle yıkılmış ve yok olmuştur. Günümüzde bu şehirlerin olduğu bölgelerde yapılan arkeolojik çalışmalar o şehre ait birçok eserin gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır.

Günümüzde şehirler artık eski çağlardaki görüntüsünden çok farklıdır. Teknolojik gelişmeler ve ulaşımın kolaylaşması yeryüzünde şehirlerin kurulmasına imkân sağlamıştır. 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ile fabrikaların yaygınlaşmaya başlaması şehir nüfusunun giderek artmasına neden olmuştur. Dünya nüfusunun büyük bölümü şehirlerde yaşamaktadır.

Ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş şehirler giderek daha fazla göç almaktadır. Deniz, hava, kara ve ya demir yoluyla insanların kolayca ulaşabildikleri şehirler ekonomik olarak da ön plana çıkmaktadır. Kocaeli, Gaziantep, Bursa bu şehirlere örnek olarak gösterilebilir. Tarihi geçmişi itibarıyla köklü bir medeniyete ev sahipliği yapan ve güçlü devletlerin başkenti olan şehirler ilgi odağı olan şehirlerdir. İstanbul, Konya gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde ön plana çıkmaktadır. Bu şehirlerdeki tarihî yapılar ve sanat eserleri turizm açısından da insanların ilgisini çekmektedir. Denizi, ormanları, gölleri gibi doğal güzellikleriyle insanların hem yerleşmek hem de tatil yapmak istediği pek çok şehir de bulunmaktadır. Antalya, Bolu, Nevşehir gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde sayılabilecek pek çok şehirden yalnızca birkaçıdır.

Şehirler kırsal kesimlere göre nüfusun yoğun; eğitim, sağlık, sanat gibi hizmetlerin yaygın olduğu yerlerdir. Şehirlerde yapılar genellikle çok katlıdır. Sanayi faaliyetleri ve hizmet sektörü gelişmiştir. Kültür, sanat ve eğlence için birçok sosyal mekân bulunmaktadır. Altyapı ve ulaşım hizmetleri planlıdır. Şehirler iş bölümünün hâkim olduğu planlı bir yönetime sahiptir. Okul, hastane, yol, çarşı, pazar, ibadethane, sinema, tiyatro, park, müze, kütüphane ve fabrika şehri meydana getiren fiziki unsurlardır. Şehir bu özellikleriyle belirli bir mekânı ifade etmektedir. İnsan, yaşadığı bu mekânı yani şehri düzenler ve şekillendirir.

İnsan öncelikle bir mekânı yaşanabilir bir yer olarak seçer. Daha sonra buranın çevre düzenlemesini, altyapısını yapar. Çünkü şehirler insan eliyle yapılan ve geliştirilen yerlerdir. İnsan ve şehir birbirini tamamlar ve etkiler. Biri olmadan diğeri olmaz. Mekâna anlam ve değer katan insanın kendisidir. Terk edilmiş şehirler bunu bize en iyi şekilde anlatır. Örneğin Muğla'nın Fethiye ilçesinde yer alan Kayaköy, burada yaşayan Rumların Yunanistan'a göç etmesiyle terk edilmiş bir yerleşim yeri hâline gelmiştir.

3. ŞEHİR VE MEDENİYET

1.10: Medine

“Medeniyet” ve “şehir”, anlam açısından birbirine yakın kavramlardır. “Medeniyet”; bir toplumun maddi ve manevi varlıklarının, düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tamamını ifade eder. Medeniyet, gelişmişliği ifade eder. Medeniyet kelimesinin kökeni Arapçada şehir anlamına gelen ve kökleri İslam dininin kutsal şehirlerinden biri olan Medine şehrine dayanmaktadır. Medine, peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde zamanının sosyal ve kültürel bakımdan en ileri şehirlerinden biri kabul ediliyordu.

Büyümek, nüfusun artışı ve bina sayısındaki artış şehirleşme için yeterli değildir. Şehirler adalet ve hukuk anlayışı ayrıca karşılıklı saygı üzerine kurulur. Şehri oluşturan tüm insanların bu kurallara uyması gerekmektedir. Şehirler bu özellikleri ile farklılıkları buluşturan, insanları bir araya getiren mekânlardır. Günümüzde kültür ve ticaretin, bilim ve tekniğin zirvesini oluşturan şehirler farklı özelliklere ve farklı kültürel birikimlere sahip insanların kendilerini ifade etmelerine imkân vermektedir.

Şehir, bir medeniyetin etkisinin en çok hissedildiği ve özelliklerinin yaşandığı yerdir. Her bir medeniyet, kurduğu şehirlerle kendini ifade eder. Şehir ve medeniyet arasındaki ilişki, karşılıklıdır. Hem medeniyetler şehirleri hem de şehirler medeniyetleri etkiler. Şehirler, şehri meydana getiren anlayışın sahibi olan medeniyetin bir sonucu olarak kurulur. Bununla birlikte şehirlerin doğası ve içindeki insanı şekillendirme özellikleri medeniyetin şekillenmesine de etki etmektedir.

Şehirler sadece yerleşim yeri değildir. Medeniyetler tarihi, bir bakıma şehirlerin tarihidir. Çünkü şehirler, bir toplumun medeniyet anlayışının şekillendiği mekânlardır.

Şimdi dünyada medeniyetlere yön veren ve medeniyetleri temsil eden şehirlere göz atalım.

Kurtuba (Cordoba)

1.11: Kurtuba Camii-İspanya

yapılan bilimsel çalışmalar Avrupâda Rönesans'ın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Endülüs Emevi Devleti Dönemi'nde yapılan Kurtuba Ulu Camii bu şehirde bulunmaktadır.

Fenikeliler tarafından bugünkü İspanya'da kurulmuştur. Müslümanların İspanya'ya gelişiyle Endülüs Emevi Devleti'nin başkenti olmuştur. Bu dönemde Avrupâ'nın en önemli eğitim, bilim, kültür ve sanat merkezidir. Burada açılan medreselerde dünyanın farklı bölgelerinden, farklı inançlara mensup dünyaca ünlü bilim insanları yetişmiştir. Kurtuba, döneminin en iyi eğitim veren okullarına ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca ilk ışıklandırılan şehir olan Kurtuba, Avrupâda ilk üniversitesi olan şehirdir. Burada

Medine

“Medine”, kültür tarihinde şehrin, şehirliliğin, kültür ve medeniyetin çıkış yeri anlamlarına gelmektedir. Eski adı “Yesrip” olan Medine, günümüzde Suudi Arabistan'ın önemli şehirlerinden biridir. Peygamberimiz Hz. Muhammed ve Mekke'li Müslümanlar, 622 yılında Medine'ye hicret etmişlerdir. Hicret, İslam tarihi için olduğu kadar Medine şehri için de dönüm noktası olmuştur. Mekke 'dengelen “muhacirler”, Medineli Müslümanlardan oluşan “Ensarlar” ve Yahudiler hicretle beraber Medine'de bir arada yaşamaya başlamışlardır.

1.12: Medine - Suudi Arabistan

Medine'de farklı inançlara sahip insanların bir arada rahat yaşaması diğer İslam şehirlerine örnek olmuştur. Medine, hicretten sonra şehir hâlini almıştır. Mescid-i Nebevi'nin şehrin merkezine yapılması, yollarının buraya kolay ulaşılabilir şekilde tasarlanması, merkezinde caminin bulunduğu şehirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Hicretten sonra yeni bir siyasi ve hukuki yapı oluşturulmuştur. Sosyal, askerî ve ekonomik yapılanma gerçekleştirilmiş ve Medine yeni kurulan İslam Devleti'nin başkenti olmuştur. Şehir; açılan eğitim merkezleri, camileri ve sosyal yaşamı ile sonraki İslam şehirlerine model olmuştur. Peygamberimizin kabrinin burada olması nedeniyle Medine, her yıl milyonlarca Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir.

Paris

1.13: Paris - Fransa

gelen merkezlerinden biridir. Modanın da başkenti olarak anılan Paris, turistlerin en çok ziyaret ettiği şehirlerdendir.

MÖ 3. yüzyılda Seine (Sen) Nehri etrafına kurulmuş olan Paris, Notre Dame (Notır Dam) Katedrali'nin yapılmasıyla Fransa'nın merkezi hâline gelmiştir. Sanayi Devrimi sonrası hızla göç alan şehirde Sorbonne (Sorbon) Üniversitesi'nin kuruluşu Paris şehrini bir bilim merkezi hâline getirmiştir. Paris, bütün Avrupa'ya hatta dünyaya yeni siyasi fikirlerin yayılmasında öncülük etmiştir. 1789 Fransız İhtilali, 1830 ve 1848 işçi devrimlerinin yaşandığı devrimler şehridir. Bilim, kültür, sanat alanlarında dünyanın önde

İstanbul

İstanbul'da MÖ 5000'li yıllarda ilk yerleşimlerin kurulduğu tahmin edilmektedir. İstanbul; Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır. Avrupa ile Asya kıtalarının kesiştiği bir noktada yer alır. Yüzyıllar boyu çeşitli din, dil ve ırktan insanların bir arada yaşadığı bir şehir olan İstanbul, tarihi boyunca farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin bilim, sanat ve kültür alanlarında gelişmesiyle beraber İstanbul bir çekim merkezi olmuştur. Eğitim almak için çevre şehir ve ülkelerden insanlar buraya gelmiş, Ali Kuşçu gibi

1.14: İstanbul

bilim insanları medreselerde dersler vermiştir. Padişahların tanıdığı haklar sayesinde farklı medeniyetlerden insanlar burada yaşamışlardır. Cami, sinagog, kilise gibi farklı inançlara yönelik ibadethaneler İstanbul'da yan yana bulunmaktadır.

4. ŞEHİRLE İLİŞKİMİZ

Şehirle insan arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Önce insanlar kendi duygu ve düşüncelerine uygun şehirler kurarlar. Sonra şehirler, kurulmalarında etkili olan duygu ve düşünceleri gelecek nesillere aktararak insanları etkiler. Belki de bu nedenle insanları tanımak istediğimizde ilk sorduğumuz sorulardan biri “Nerelisin?”dir. Sanki aynı şehirde yaşayanlar bir uzlaşma içindedir. Alışkanlıkları, davranışları ve yaşam biçimleri benzerdir. Çünkü insanlar yaşadıkları şehirlerin kültürel dokusundan etkilendikleri gibi ekonomik, sosyal yapısından ve ikliminden de etkilenmektedir. Bulundukları ortamın imkânlarından yararlanarak hayatlarını sürdüren insanlar, o çevrenin hayat standardıyla yetişir.

Şehirle kurulan ilişkiler çok farklıdır. İnsan, şehrin mimarî yapısıyla olduğu kadar işlevleriyle de ilişki içindedir. Şehrin mekânları olan sokaklar, meydanlar, parklar, alışveriş mekânları, kamusal alanlar ve ibadet mekânları farklı anlam ve boyutlarıyla şehirde yaşayanları etkiler. Eğitim, ticaret, ibadet, sosyalleşme, rekreasyon, sağlık, çalışma, spor ve daha birçok farklı faaliyet şehirle şehirli arasındaki ilişkilerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

İnsanın şehirle ilişkisinin başladığı ve bittiği yer, evdir. Evinden dışarıya adım attığında şehirle ilişki kurmaya başlayan insan, evine döndüğünde o ilişkiye bir süreliğine ara vermiş olur.

Evimizden çıktığımızda şehirle ilk iletişimimiz sokak ile başlar. Sokaklar her şehirde farklı karaktere sahiptir. Dar, geniş, kıvrımlı, dik yokuşlu, taşlı ya da denize açılan sokaklar... Sokakların yapısını şehrin yer şekilleri ve iklimi kadar insanların yaşam tarzı da belirler. Sokaklar bizi şehre ulaştırır. Bu görevinin yanı sıra sokaklar mahallenin ortak kullanım alanlarıdır. Komşuluk ilişkileri burada gerçekleşir. “Bizim sokak” ifadesiyle şehir ilk kez burada sahiplenilir. Önce sokakla sonra da sokaktakilerle iletişim kurulur.

1.15: Odunpazarı - Eskişehir

1.16: Taraklı - Sakarya

Evden veya apartmandan çıkıldığında sokakta karşılaşılan insanlarla selamlaşmak, onlara hatırlarını sormak iletişimi başlatır. Pencere önünde oturan ve dışarıyı izleyen birini tanımıyor olsak da selamlaşmak, hem onu hem bizi mutlu edecek, hem de sokağı sahiplenmemizi sağlayacaktır. Böylece sokak bizim için güvenli bir alan hâline gelecektir.

Sokağı geçip şehrin merkezine doğru ilerlediğimizde bizi genellikle bir çarşı karşılar. Çarşı, Osmanlı şehrinde toplumsal hayatın merkezidir. Günümüzde şehirlerde yaygınlaşan alışveriş merkezleri çarşılara ilgiyi azaltsa da bu çarşılar önemini hâlâ sürdürmektedir. Hemen her türlü ürünün satıldığı bu çarşılara herkesin yolu düşer. Şehirde üretilenler, insanların ihtiyaç ve alışkanlıkları buradaki ticarete yön verir. Bazı şehirlerde bakırcıların, demircilerin ya da dokumacıların çok olması tesadüf değildir.

Şehirde yaşayan insan aynı zamanda yaşadığı mekânların yapısını da belirler. Düz damlı kerpiç evler, cumbalı ahşap evler, tek katlı evler, çok katlı evler, kapıları sokağa açılan ya da yüksek duvarlarla çevrili bahçelere açılan evler o şehrin doğal koşulları kadar insanların yaşam biçimini de yansıtır.

İnsanın şehirle ve şehrin mekânlarıyla kurduğu ilişkinin boyutu kendisinin de şehirlilik düzeyini belirlemektedir. Çünkü şehirli olmak sadece şehirde yaşamaktan ibaret değildir. Büyük İslâm düşünürü

ve ilk sosyolog İbn Haldun'a göre şehirli "Şehirde geniş ve mükemmel bir surette medeni yaşayan kimse" dir. Geniş ve mükemmel surette yaşamak ise şehirde yaşamamanın gereklerini yerine getirmekle sağlanabilmektedir.

Yaşadıkları çevreden etkilenen insanların içinde bulundukları çevreye, şehre ve insanlara karşı sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Bu sorumlulukların en önemlisi; atalarından miras olarak aldıkları, binlerce yıllık geçmişi olan şehri gelecek nesillere yaşanabilir bir şehir olarak bırakma bilincidir.

Çevreyi kirletmeden ve tahrip etmeden, tarihî ve kültürel dokuya zarar vermeden yaşanmalıdır. Birlikte yaşamak; anlayış ve saygı çerçevesinde komşuluktan alışverişe, trafikten gürültü yapmamaya kadar tüm insani ilişkileri, sevgiyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı sağlamakla mümkün olur.

1.17: Uzunçarşı - Gaziantep

ÜNİTE 2

ŞEHİRDE YAŞAM

1. Şehir ve Sosyal Yaşam
2. Medeni Yaşantının Gerekleri
3. Şehrin Fırsatları ve Riskleri
4. Engelsiz Yaşam
5. Şehirdeki Diğer Canlılar

1. ŞEHİR VE SOSYAL YAŞAM

“Yaşam mekânı olarak şehirler sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir.”

Şehirler, sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir. Şehirlerde insanların gündelik yaşamlarını sürdürmelerini kolaylaştıran çok çeşitli yaşam alanları ve kurumsal yapılar bulunmaktadır. Sinema, tiyatro, lokanta, pastane, müze, galeri, kütüphane, ibadethane, otel, kahvehane, park gibi yerler sosyal yaşamın canlı olduğu mekânlardır. Bu mekânlarda insanlar yeme, içme, ibadet etme, eğlenme gibi ihtiyaçlarını yerine getirirler. Bu yaşam alanları ve kurumlar bir şehrin kimliğini yansıtır.

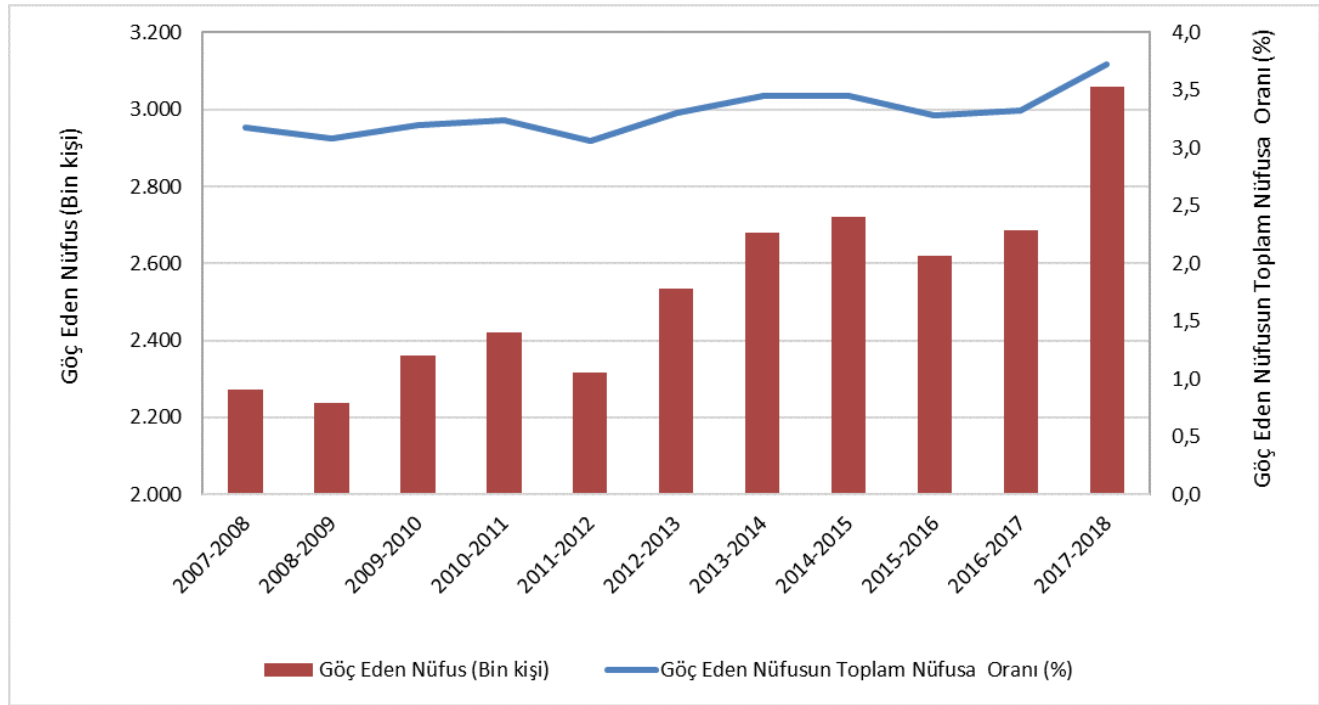
Şehrin sosyal yaşamının özellikleri şunlardır:

1. Şehirlerde farklı sosyal gruplar vardır.
2. Şehirlerde insanlar birbirinden farklı işlerde çalışırlar.
3. Şehir yaşamını düzenleyen yazılı ve yazısız kuralları vardır.
4. Şehirlerde çok çeşitli kültürel faaliyetler yapılmaktadır.
5. Şehir yaşamında eğitim kurumları yaygın ve çeşitlidir.
6. Şehir yaşamının temelinde ekonomik etkinlikler önemli bir yere sahiptir.

2.1: Kutlamalar- Bilecik

Şehirler, kırsal alanları da içine alarak büyür. Günümüzde şehirler, önemli değişimler yaşamaktadır. Bu değişimin başında köyden kente nüfus hareketleri gelmektedir. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre nüfusun %93,76’sı il ve ilçe merkezlerinde yaşarken belde ve köylerde yaşayanların oranı %6,24’tür. Dolayısıyla şehirler, nüfusun çoğunluğunun yaşadığı temel yerleşim yeri hâline gelmiştir. İnsanların göç etmelerinin çeşitli nedenleri vardır. Günümüzde ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitim, eğlence ve güvenlik gibi nedenlerden dolayı şehirlere göç edilmektedir. Nüfustaki değişime bağlı olarak da şehirlerde çok hareketli bir yaşam vardır.

2.2: Köyden Kente Göç Grafiği

Şehirlerde nüfusun fazla olması; çevre kirliliği, trafik, yoksulluk, işsizlik, gecekondulaşma, altyapı yetersizliği, kültürel yabancılaşma gibi birçok soruna yol açmaktadır. Bireylerin birbirlerine karşı ilgisizliği, dayanışma ve yardımlaşmanın azalması, sosyal ilişkilerin zayıflaması da başka bir önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

2.3: Çevre Kirliliği

“Dayanışma”; bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak çıkar birliği ile birbirlerine bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmalarıdır. “Yardımlaşma” ise bireylerin yalnız başına üstesin denelemeyecekleri durumlar karşısında başkalarından aldığı destek ve katkıdır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.

İnsanlar genellikle sadece ihtiyaçlarını karşılamak için birbirleri ile iletişim kurmaktadır. Bundan dolayı insanlar arasındaki dayanışma ve yardımlaşma duygusu azalmaktadır.

Bu ihtiyacı karşılamak üzere günümüzde şehirlerde profesyonel biçimde çalışan hayır kurumları, dernekler, vakıflar ortaya çıkmıştır. Bireyler dinî, ahlaki, insani ilkelere dikkat ederek dayanışma ve yardımlaşma duygusunu şehir yaşamında tekrar canlandırabilirler. İslam dini yardımlaşmaya, dayanışmaya ve komşuluk ilişkilerinin gelişmesine büyük önem vermiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed’in “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” hadisi komşuluk ilişkilerinin, dayanışma ve yardımlaşmanın önemini vurgulamaktadır.

2.4: Türk Kızılayı - Selzedelere Yardım

“Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.”

Bir toplumun huzuru, mutluluğu, geleceği bireyler arasındaki sosyal dayanışma ve yardımlaşma ruhuna bağlıdır. Bazen insanlar sosyal hayatta kendi gayretleriyle üstesinden gelemeyecekleri sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Böyle durumlarda toplumsal dayanışma ve yardımlaşma içerisinde hareket edebilmek, “millet” olmanın bir gereğidir. Bu dayanışma, yardımlaşma ve birliktelik duygusunu birçok örnek olayda görmek mümkündür. Örneğin deprem ve sel gibi doğal afetlerde insanların birbirlerine yardım etmesi bunun bir göstergesidir. Türk milleti 1999’da Marmara’da, 2011’de Van’da meydana gelen depremlerde büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneği göstermiştir. Türk milleti sadece doğal afetler karşısında değil toplumsal olaylar karşısında da bu dayanışma ve yardımlaşmanın en güzel örneğini vermiştir. Örneğin 15 Temmuz 2016’da hain darbe girişimine karşı milletimizin kahramanca mücadele etmesi bunun bir kanıtıdır.

2.5: 15 Temmuz Demokrasi Ve Millî Birlik Günü (Temsili)

2. MEDENİ YAŞANTININ GEREKLERİ

“Medeni insan, medeni yaşam” gibi ifadeleri mutlaka duymuşsunuzdur. Bu ifadelerde geçen medeni kelimesinin ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü?

Medeni kelimesi sözlükte “şehirlleşmiş, uygar” anlamlarına gelmektedir. Şehirler çok sayıda insanın bir arada yaşadığı yerlerdir. Şehirde belirli bir düzeni çerisinde, karşılıklı saygı çerçevesinde bir yaşam sürdürülmesi gerekmektedir. Medeni bir yaşantı sürdürebilmek şehirde yaşamının gereklerindendir. Şehirde yaşayan insanlar, şehir hayatını düzenleyen görgü ve nezaket kurallarına uymak durumundadır. Bu kurallar, insanların bir arada bulundukları her ortamda davranışlarını düzenler. Apartman, park, alışveriş merkezi, ibadethane ve toplu taşıma araçları insanların toplu olarak bulundukları yerlerdendir. Bu mekânlarda belirli kurallara uygun davranmak gerekir. Çünkü şehirde yaşayan insan, şehri paylaştığı diğer insanlara karşı sorumludur. Bu sorumluluk görgü ve nezaket kurallarına uymayı gerektirir. Bakın bir arkadaşımız bu kuralları yaşamında nasıl uyguluyor:

Ben Melike, ailemle birlikte dört katlı bir apartmanda yaşıyoruz. Evimize girerken ayakkabılarımı kapı önünde bırakmamaya dikkat ederim. Televizyonun sesini komşularımızı rahatsız edecek şekilde açmam. Ayrıca çöplerimizi kapı önüne koyarken apartman yönetimince belirlenen saatlere uymaya özen gösteririm. Toplu taşıma araçlarını kullanırken diğer yolcuları rahatsız etmemek için yüksek sesle konuşmam. Bu araçlarda engelli, yaşlı, hamile veya çocuklu yolculara yer veririm.

İlk Çağ düşünürlerinden Aristoteles (Aristo) “Bir şehir, farklı insanların yaşadığı mekânlardan oluşur. Benzer insanlar bir şehir meydana getiremezler.” demiştir. Yani şehirlerde farklı özelliklere sahip birçok insan yaşamaktadır. Bu farklılıklara saygı göstermeli, bu farklılığın şehrimizi zenginleştirdiğini unutmamalıyız.

Şimdi şehir yaşamında uymamız gereken kuralları inceleyelim.

* İbadethaneler, insanların dinî inançlarının gerektirdiği şekilde ibadet ettikleri yerlerdir. İbadethanelere giderken temiz ve uygun kıyafetler giymeliyiz. İbadethanelerde yüksek sesle konuşmamalı, ibadet edenlerin dikkatini dağıtacak davranışlarda bulunmamalıyız.

2.6: Kayıboyu Camii

* Piknik alanları ve parklarda ağaçlara ve diğer bitkilere zarar vermemeliyiz. Diğer insanların rahatsız olacağı şekilde müzik dinlemek, gürültü yapmak gibi davranışlardan kaçınmalıyız. Çöplerimizi çöp kutularına atmalıyız.

2.7: Piknik Alanı

* Katılacağımız törenlerin türüne uygun şekilde giyinmeli, sessizce töreni izlemeli, gerekiyorsa beğenimizi alkış gibi davranışlarla ifade etmeliyiz. Törene vaktinde gitmeliyiz. Tören akışını bozacak söz ve davranışlardan kaçınmalıyız.

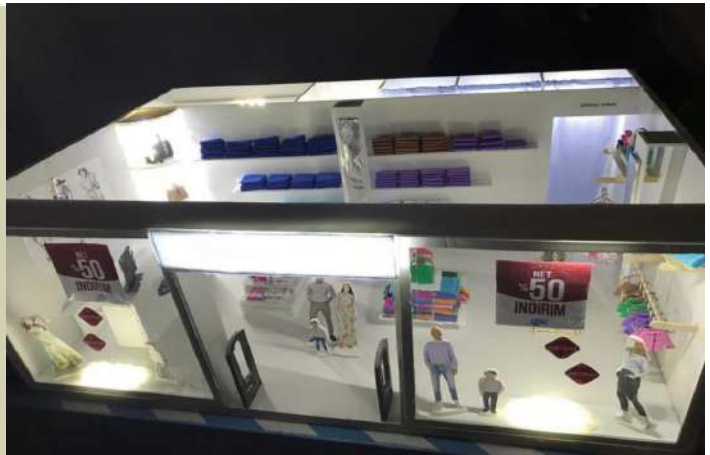
2.8: Bir Kutlama Töreni

* Sinema ve tiyatro gibi kültür-sanat faaliyetlerinin gerçekleştiği mekânlara zamanında gitmeli, cep telefonumuzu kapatmalıyız. Gösteri sırasında diğer insanları rahatsız edici her tür davranışlardan kaçınmalıyız.

2.9: Gösteri Salonu

* Alışverişte, alacağımız ürünü seçerken rafları ve tezgâhı dağıtmamalı, görevlilere karşı nazik olmalıyız. Alışverişimiz bittikten sonra kasada sıraya girmeliyiz. Yaşlı, engelli, hamile ya da çocuklu kimselere öncelik vermeliyiz.

2.10: Bir Mağaza Görseli

3. ŞEHRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ

2.11: Çamlıhemşin - Rize

/ ŞEHİRDE SIRADAN BİR GÜN \

Sabahın erken saatleri... Şehir sakinlerinin çoğu uyurken bazıları çalışmaya başlamış bile. Temizlik işçileri caddeleri süpürüyor, ardından araçla caddeler yıkıyor. Fırıncılar çoktan ekmek pişirmeye başlamışlar. Bazıları ise daha evlerine gitmemiş bile. Hastanedeki nöbetinden dönen doktor, güvenlik görevlileri ve daha birkaç kişi hâlâ dışarıda.

Sabahın ilerleyen saatlerinde caddeler iyice kalabalıklaşıyor. Herkes bir yerlere koşuşturuyor. Yetişkinler işe gitmek için yola çıkmış, çocuklar ise okullarına gidiyor. Şehirde pek çok okul var, tabii pek çok da öğrenci. Caddeler otobüs ve arabalarla doldu. Neyse ki bir yere ulaşmak için kullanabileceğimiz pek çok ulaşım aracı var: otobüs, metro, tren... İki araba köşede çarpışmış ve iki caddeyi de tıkamış. Araç kuyruğu uzayıp giderken insanlar işlerine vaktinde ulaşamayacakları için kaygılı.

Pazarcılar tezgâhlarını kuruyor. Dükkânlar birer birer açılıp müşteriler için hazırlanıyor. Şehirde ne çok dükkân var. Şehrin hemen çıkışında yer alan fabrikaların bacalarından dumanlar tütmeğe başladı bile. Bu dumana araçların yaydığı egzoz gazları da eklenince bazen gökyüzü gri bir bulutla kaplanıyor. Müze ziyaretçilere açıldı. Öğretmenleriyle birlikte bir grup öğrenci, müzenin önünde içeri girmek için bekliyor.

Yol çalışması yapan işçiler kazı yaparken bir su borusunu patlatmışlar. Etrafa yayılan su, bir aracın kayarak kaldırıma çıkmasına neden oluyor. Kaldırımında yürüyen bir genç yaralanıyor. Hemen bir ambulans çağrılıyor. Neyse ki şehirde pek çok hastane var. Ambulans yaralıyı alarak en yakın hastaneye götürüyor.

Öğlen oldu. Herkes yemek yemek için hazırlanıyor. Öğrenciler öğlen tatilinde okul bahçesini dolduruyor. Ofis çalışanları caddedeki lokantalarda karınlarını doyuracakları bir yer arayışında. Ancak hava bozuyor. İlk yağmur damlaları düşerken insanlar şemsiyelerini açıyor ya da kapalı alanlara kaçıyor. Pazarda alışveriş sırasında çantasını kaybeden bir kadın çevresindekilerden yardım istiyor. Polis çağrılıyor.

Öğleden sonra yağmur şiddetini artırdı. Şiddetli rüzgâr, şemsiyenin altındaki insanların bile ıslanmasına neden oluyor. Okuldaki son ders bitti. Okul çıkışı parktaki spor sahasında maç yapmak için sözleşen öğrenciler koşarak evlerine gidiyor. Pazarcılar tezgâhlarını toplamak zorunda kaldı. Akşamüzeri yağmur şiddetini iyice artırdı. Sokaklar su altında kaldı. İnsanlar su birikintisi içinde karşıdan karşıya geçmekte zorlanıyor, çöplerle tıkanan mazgalları belediye işçileri açmaya çalışıyor.

Bir müddet sonra sokaklardan sanki dereler akıyor, önüne gelen her şeyi sürüklüyor. Bir mağazaya sığınan yaşlı kadın "Her yer betonla kaplandı. Suyu emecek toprak kalmazsa böyle olur." diye söyleniyor. Yağmur durdu ve şehre karanlık çöktü. Dükkânlar birer birer kapanıyor, çalışanlar toplu taşıma araçlarına binmek için duraklara doğru ilerliyor. Tiyatroya giden seyirciler yerlerine oturmuş, oyunun başlamasını bekliyorlar. Sanat galerisindeki resim kursu başlamış bile.

Karanlıkta evlerine dönmeye çalışan insanlar, dikkatli bir şekilde yürüyorlar. Tenha sokaklardan geçerken her gün gazetelerde okudukları tehlikelere karşı uyanık olmaları gerektiğini hatırlıyorlar.

//

Okuduğunuz metinde şehrin hangi fırsat ve risklerinden söz edilmiştir? Bunlara başka neler ekleyebilirsiniz?

Günümüzde dünya nüfusunun %54'ü şehirlerde yaşamaktadır. Büyük şehirlerdeki iş imkânlarının fazlalığı, kırsal bölgelere oranla yaşam kalitesinin yüksek oluşu insanları şehirde yaşamaya yönlendiren unsurlardan bazılarıdır. Bunun yanında sağlık hizmetlerinden faydalanabilme, devletin ve belediyelerin sağladığı hizmetlere erişimin kolay oluşu, çocuklara daha iyi eğitim sunma gibi nedenler sebebiyle insanların birçoğu şehirlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bütün bunlar, insanların gözünde şehirleri daha önemli hâle getirmektedir.

2.12: Pierre Loti Tepesi - İstanbul

Şehirler, insanlara birçok imkân sunmaktadır. Bu da şehirlere olan ilgiyi artırmaktadır. Fakat çok sayıda insanın bir arada yaşaması ve plansız şehirleşme, birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlardan bazıları; doğal afetlerle başa çıkamama, çevre kirliliği, trafik sorunu, şehre uyum problemleri ve çeşitli suçlarla karşılaşmadır. Bunlarla baş edebilmemizin en güzel yolu şehirde yaşarken karşılaşılabileceğimiz sorunların farkında olmaktır. Aynı zamanda bu sorunlara kişisel ve toplumsal olarak nasıl çözümler üretebileceğimiz üzerine düşünmektir.

Eğitim Fırsatları

2.13: Üniversite

kurs, sosyal ve sportif faaliyetlere katılma imkânı vardır.

- Eğitimle alakalı konferans, seminer, sempozyum gibi etkinlikler de şehir merkezlerinde gerçekleştirilmektedir.

- Şehir hastaneleri, araştırma hastaneleri, tıp fakülteleri şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde evde bakım hizmetlerine ulaşılabilir.
- Şehir merkezlerinde donanımlı hastaneler bulunmaktadır.

İş Fırsatları

2.15: Fabrika

- Şehirler, okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar insanların isteklerine ve yeteneklerine göre birçok farklı eğitim kurumuna erişme imkânı sunar (meslek liseleri, güzel sanatlar lisesi, sınavla öğrenci alan liseler, özel okullar, üniversiteler).
- Derslik sayısı, spor salonu, yurt, kütüphane, atölye, laboratuvar gibi imkânlar kırsal bölgelerdeki eğitim kurumlarına göre daha fazladır.
- Öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre çeşitli

Sağlık Fırsatları

2.14: Hastahane

- Fabrikalar, imalathaneler, atölyeler şehir merkezlerine daha yakındır.
- Otel, lokanta gibi hizmet sektörleri genellikle şehir merkezlerindedir.
- Ticari faaliyetler daha çok şehir merkezlerinde yürütülmektedir.
- Birçok meslek alanı, şehir merkezinde faaliyet göstermekte ve insanlar yeteneklerine göre daha kolay iş bulabilmektedir.

Sanat, Spor ve Sosyal Kültürel Fırsatlar

2.16: Tiyatro Salonu- Bilecik

- Sinema, tiyatro ve sergi salonları şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde her branştan spor kulüplerine katılabilme imkânı vardır.
- Spor müsabakalarını izleyebilme imkânı vardır.
- Sivil toplum kuruluşları şehir merkezlerinde bulunmaktadır.
- Sanatla ilgili eğitim veren kurumlar daha çok şehir merkezlerindedir.

Ulaşım Fırsatları

- Toplu taşıma araçları şehirlerde daha yaygın kullanılmaktadır.
- Şehir merkezi ve çevresinde kara yolları oldukça gelişmiştir.
- Şehir merkezlerinin ulusal ve uluslararası ulaşımı kolaydır.

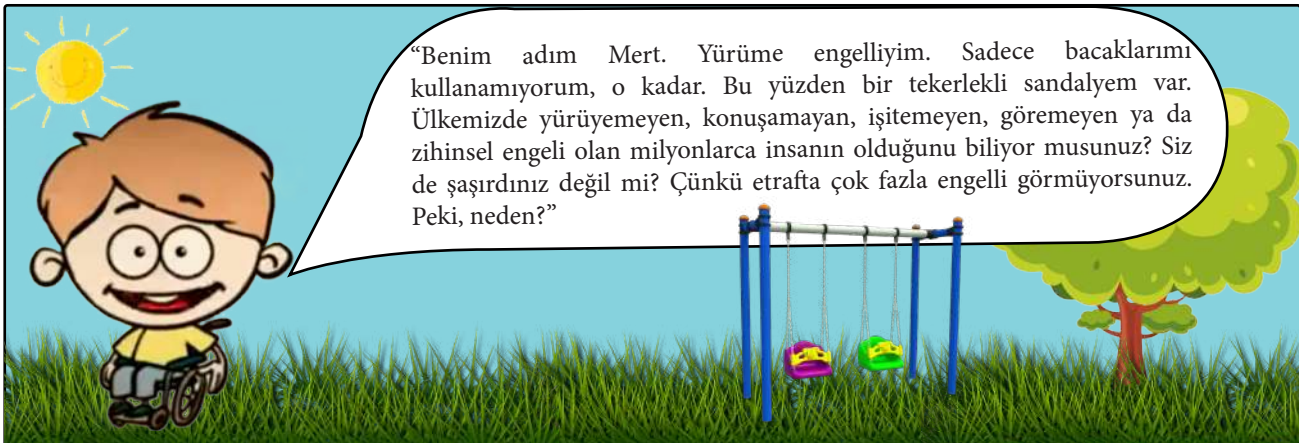
2.17: Avrasya Tüneli

Şehir, fırsatlar sunduğu kadar bazı riskler de içerir. Deprem, sel, trafik kazaları, çevre kirliliği gibi riskler şehirlerde de karşılaşılabileceğimiz risklerden bazılarıdır.

4. ENGELSİZ YAŞAM

Mert'in sorusuna ne cevap verirsiniz?

Ülkemizde engelli yurttaşlarımız toplumun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Engelli bireyler özel mekânlarını belli bir oranda kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemektedir. Ancak yaşadıkları mekândan dışarıya adım attıklarında, kentsel/kamusal mekânlara ulaşabilme ve bu mekânları rahat bir şekilde kullanabilmede birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Onların kentsel yaşama katılım alanındaki ihtiyaçları, engelli olmayan yurttaşlarımızla aynıdır. Bu nedenle tüm yurttaşların kent mekânlarına ulaşmasını sağlamak çok önemlidir.

Engelli bireyler de bir başkasının yardımına ihtiyaç duymadan işe, okula, alışverişe, spor alanlarına, parklara, ibadethanelere kolaylıkla gidebilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir. Bunu sağlamak en başta belediyelerin görevidir.

Şehirlerin mimari planlanmasının temel amacı, kullanıcıların ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamaktır. Kısaca tasarımın merkezinde kullanıcı vardır. Fiziksel mekânlar söz konusu olduğunda kullanıcı profili çok çeşitli ve değişkendir. Yaşlılar, kalıcı ve geçici engelliler, hamileler de bu kullanıcı kitlesi dâhilindedir. Toplumdaki tüm bireyler için fiziksel yeterlilik geçici bir durumdur. Engelsiz yaşam alanına yalnızca engelli bireyler ihtiyaç duymaz. Herkes yaşamının bir bölümünde bazı kısıtlılıklarla yaşamak durumunda kalabilir. Bir çocuğun, bir hamilenin ya da kol veya bacağı kırılmış bir kişinin, çocuk arabasıyla çocuğunu gezdiren bir ebeveynin, yaşlı bir kişinin hareket kabiliyetleri bu kısıtlılıklara örnek gösterilebilir.

Engelli bireylere engelsiz bir şehir hayatı sunmak onların kendilerini gerçekleştirmelerine imkân tanıyarak daha kaliteli bir yaşam sürdürmelerini sağlayacaktır. İsteddiği zaman, istediği saatte, dışarıda kimseye muhtaç olmadan dolaşabilmek, alışverişini yapıp bir çay bahçesinde çay yudumlayabilmek, yeni çıkan bir filmi akranlarıyla birlikte sinemada izleyebilmek, ibadetlerini yerine getirmek vb. hiçbir zaman sorun olmamalıdır. Engelli birey bütün bunları özgürce yapabilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir.

2.18: Engellilerin Karşılaştıkları Sorunlar

2.19: Engellilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Şimdi engelsiz yaşam alanlarını doğru uygulanan şehirlerden birkaç örnek inceleyelim:

- ✓ Kaldırımlar yüksek olmamalı, genişlikleri bir tekerlekli sandalye veya bebek arabası gibi araçların sığacağı boyutta olmalıdır.
- ✓ Kaldırımdaki rampalar bu araçların iniş çıkışlarını kolaylaştıracak genişlikte ve eğimde olmalıdır.
- ✓ Yaya kaldırımında güzergâhın görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla algılanmasını sağlayıcı, hissedilebilir yüzeylerden oluşan kılavuz izler olmalıdır.
- ✓ Engelli vatandaşların güvenli bir şekilde kullanabileceği görsel ve sesli uyarı sistemleri olmalıdır.
- ✓ Toplu taşıma araçlarındaki rampa sistemi sayesinde bebek arabasıyla ya da engelli aracıyla ulaşım araçlarına rahatça binilebilmelidir.
- ✓ Üst geçitlerde bedensel engellilerin kullanabilmesi için asansörler bulunmalıdır.
- ✓ Engellilerin spor ve eğlence amaçlı faaliyetlerde bulunmaları için plaj, spor salonu, sinema, tiyatro gibi yerlerde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

2.20: Toplu Taşımalarda Düzenlemeler

2.21: Asansör ve Sarı Şerit

2.22: Engelli Rampası

2.23: Eğlence Olanakları

5. ŞEHİRDEKİ DİĞER CANLILAR

Şehir sadece insanlardan, binalardan, yollardan ve araçlardan oluşmaz. Ağaçları, çiçekleri, insanları ve hayvanlarıyla bir bütündür. Şehirde insanlar kadar diğer canlıların da yaşama hakkı vardır. Bu yüzden insan, diğer canlıların da haklarını gözetmeli; onlara karşı merhametli ve duyarlı olmalıdır. Diğer canlılara karşı duyarlı olmak, yaşadığımız çevrenin doğal koşullarının ve çeşitliliğinin korunmasıyla mümkündür. Bilim insanları, insan hayatının devamı için doğadaki çeşitliliğin sürdürülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, şehrimizde yaşayan diğer canlıları da düşünerek hareket etmeliyiz.

Hem tarihte hem de günümüzde insanların doğaya ve diğer canlılara karşı duyarlılıklarının birçok örneği vardır. Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Arifiye ilçesinde gerçekleştirdiği yol yapımı sırasında 270 yaşındaki çınar ağacına zarar vermemek için yol projesini değiştirmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de aralarında yüz yıllık çınarların bulunduğu 50 ağacı koruma altına alarak bu ağaçların bakımını yapmıştır. Ülkemizin birçok şehrinde hayvan barınakları kurulmuştur. Bu sayede sokak hayvanlarının bakım, barınma ve sağlık hizmetleri karşılanmaktadır.

Atalarımız sıcak günlerde kuşların su içmesi, kanadı kırık leyleklerin tedavisi, dağda aç kalan kurtlara et verilmesi, sokak köpeklerine yiyecek temini, yaralı atların iyileştirilmesi için vakıflar kurmuşlardır. Ayrıca cami, medrese, saray gibi binaların güneş alan ve rüzgâr vurmeyen cephelerinde, insanların ulaşamayacağı yükseklikte kuş evleri yapmışlardır.

1930 yılında Ulu Önder Atatürk Yalova'da köşkün çatısına zarar verdiği için çınar ağacının dallarının kesilmesine razı olmamıştır. Ağacın dallarının kesilmesinin yerine binanın tramvay rayları üzerinde biraz ileriye alınmasını emretmiştir. Bu olaydan dolayı günümüzde bu köşk "Yürüyen Köşk" olarak anılmaktadır.

2.24: Ulu Çınar - Sakarya

Şehir; tabiattan, yeşilden, maviden, şefkat ve duyarlılıklardan yoksunluk demek değildir. Aksine şehir; güzelliğin, şefkatin ve duyarlılığın sembolüdür. Atalarımızın yüzyıllarca sergilediği duyarlılığı ve şefkati biz de şehrimizdeki diğer canlılara karşı göstermeliyiz. Aşağıda bu konuda neler yapabileceğimiz ile ilgili birkaç örnek uygulama okuyacaksınız.

2.25: Yürüyen Köşk - Yalova

Siz de çevrenizde gördüğünüz veya yaptığınız uygulamaları söyleyiniz.

Kamuya açık parklar, bahçeler ve ağaçlıklı yollar bizim için sadece bir hava değişikliği anlamına gelmez, bunlar şehrin ve şehir sakinlerinin ciğerleridir adeta. Buradaki bitki ve hayvanları korumalı, onlara zarar vermemeliyiz.

Kuşların ulaşabileceği yerlere yiyecek ve su bırakabiliriz. Kuşlar bunları fark edip yiyecek ve o yere tekrar gelecektir.

Basit malzemeler kullanarak yapacağımız kedi ve köpek evleri ile onların soğuktan korunmasına biraz olsun yardımcı olabiliriz. Yattıkları yerin biraz daha sıcak olması için evde kullanmadığımız battaniyeleri içine yerleştirerek ya da dışına sararak onlar için daha sıcak bir yuva yapabiliriz.

Soğukta kedilerin 6, köpeklerin 17saat aç kalırlarsa donarak öldüklerini biliyor muydunuz? Onların vücut sistemleri yemek yiyerek ısı salgılayabiliyor. Boşalan yoğurt kapları bu iş için en ideal parçalar. Kedi ve köpeklerin ulaşabileceği yerlere artan yiyecekleri ve biraz su bırakarak birçok canlının hayatını kurtarabiliriz.

Yaralı ve hasta olduğunu düşündüğümüz bir hayvan gördüğümüzde yetkililere bildirmeliyiz. Belediyeler yaralı hayvanları alıp tedavi etmektedir.

Bunları biliyor muyuz?

Ülkemizde hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini; hayvanların rahat yaşamalarını, onların en iyi şekilde korunmalarını; her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanuna aykırı davranmanın suç olduğunu ve bu suçu işleyenlerin cezalandırıldığını biliyor muydunuz?

ÜNİTE 3

ŞEHİRİMİ TANIYORUM

1. Coğrafi Konum
2. Doğa ve İnsan
3. Nüfus
4. Doğal Afetler
5. İdari Yapı
6. Bilecik Tarihi
7. Komşu ve Kardeş Şehirler

63

62

60

56

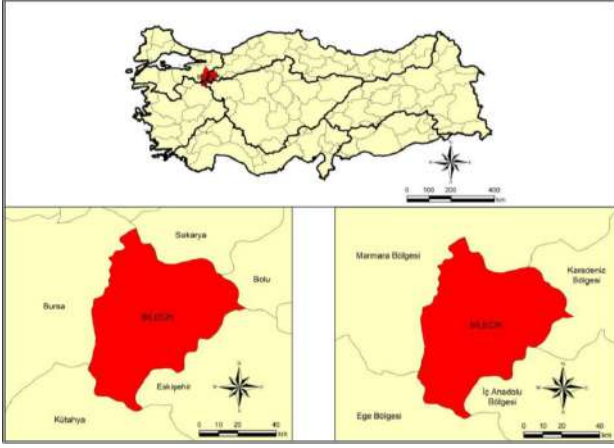
1. COĞRAFİ KONUM

Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde şehrimizin coğrafi konumu, yeryüzü şekilleri, iklim özellikleri, akarsu ve gölleri, toprak özellikleri, bitki örtüsü gibi coğrafi özellikleri hakkında bilgi edineceğiz.

Coğrafi Konum

3.1: Bilecik İli Lokasyon Haritası

Bilecik ili, ülkemizin kuzeybatısında yer almaktadır. İlimiz 39° ve 40° 31' kuzey enlemleri ile 29° 43' ve 30° 41' doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Bilecik ili doğuda Bolu ve Eskişehir, güneyde Kütahya, batıda Bursa, kuzeyde Sakarya illeriyle komşudur. Bilecik 4.302 kilometrekare yüz ölçümüne sahiptir. İlin denizden yüksekliği Bilecik şehir merkezinde 550 metredir.

Yeryüzü Şekilleri

3.2: Bilecik Yüzey Şekilleri

Bilecik ili derin vadilerle yarılmış yüksek düzlüklerden oluşmaktadır. Bilecik ili yeryüzü şekilleri bakımından çeşitlilik gösterir. Kuzey Anadolu Dağları'nın başlangıç merkezi, İç Anadolu platolarının başlangıç yeri ve Marmara Bölgesi'nin ovalarının sona erdiği alanlar ilin sınırları içerisinde yer alır.

Köroğlu Dağları il sınırları içerisinde yükselir. Bu durum yükseltinin batıdan doğuya artmasına neden olur. İlin en yüksek noktası Bozüyük ilçesinin batı ve güneybatısında yer alan yükseltiler üzerindeki Kala Dağı'dır (1.906 m). Bozüyük Ovası, Sakarya ve Karasu Vadileri ilin düzlük alanlarını oluşturur.

İklim Özellikleri

BİLECİK	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
	Ölçüm Periyodu (1939 - 2018)												
Ortalama Sıcaklık (°C)	2,5	3,7	6,5	11,6	16,2	19,9	22,1	22,0	18,4	13,8	9,1	4,6	12,5
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	5,9	7,8	11,4	17,1	21,9	25,8	28,3	28,5	24,8	19,3	13,5	7,9	17,7
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-0,4	0,4	2,4	6,7	10,9	14,2	16,2	16,4	13,1	9,5	5,6	1,8	8,1
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3,2	3,9	4,8	6,3	8,0	9,7	10,5	10,0	8,3	5,7	4,2	3,0	77,6
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	14,3	13,0	13,1	10,8	10,4	7,8	4,0	3,4	5,1	8,5	9,8	13,3	113,5
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	50,1	42,0	47,2	41,8	47,7	39,3	17,9	11,9	22,3	40,5	37,2	56,0	453,9
	Ölçüm Periyodu (1939 - 2018)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	22,0	24,6	30,2	33,3	35,8	38,2	41,0	40,6	38,4	34,3	27,4	25,0	41,0
En Düşük Sıcaklık (°C)	-16,0	-14,3	-11,6	-6,0	1,0	6,0	7,7	8,2	3,2	-0,8	-9,2	-14,5	-16,0

Tablo 3.1: Bilecik İli Yağış ve Sıcaklık Tablosu

Bilecik ilinin iklim bölgelerinin kesişim noktasında olması ve yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi iklim özelliklerini de etkilemiştir. Bilecik; yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı Akdeniz ikliminden yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı step iklimine geçiş bölgesinde bulunmaktadır. Sıcaklıklar kuzeyden güneye ve batıdan doğuya doğru azalmaktadır. Yıllık sıcaklık ortalaması 12,5 derecedir. Yıllık yağış miktarı 453,9 mm'dir.

Akarsu ve Göller

3.3: Sakarya Nehri

sonra Vezirhan'da Sakarya Irmağı'na kavuşur. Göynük Çayı, Göksu Deresi, Sarısu Deresi ve Hamsu Deresi diğer küçük akarsulardır. Bilecik sınırları içerisinde yer alan Çerkeşli Gölü, tek doğal göldür.

Sakarya Nehri Bilecik ilinin başlıca akarsuyudur. Bu ırmağa dökülen çay ve dereler ilin diğer su kaynaklarını oluşturmaktadır.

Sakarya Nehri, İnhisar ilçesi yakınlarında Bilecik topraklarına girer; kuzey-güney yönünde akarak ili doğu ve batı olmak üzere iki parçaya böler. Vezirhan beldesinin kuzeyinde Karasu Deresi, Osmaneli ilçesi yakınlarında da Göksu Çayı'nı alarak kuzeye yönelir. Karasu Nehri ise, Bozüyük'ten doğar. Bilecik merkez ilçe sınırları içine Karasu Boğazı'ndan girer. Bu noktadan 500 metre

Toprak Özellikleri

3.4: Kahverengi Orman Toprakları

İl genelinde ormanlık alanlar geniş yer kapladığından toprakların büyük bir bölümünü (%59,7) kahverengi orman toprakları oluşturmaktadır. İkinci büyük toprak grubu, kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır (%32,5). Üçüncü sırada ise % 4,2'lik pay ile alüvyal topraklar bulunurken; kahverengi topraklar, kireçsiz kahverengi topraklar, kolüvyal topraklar ve rendzina toprakları daha az yayılış göstermektedir.

Bitki Örtüsü

Bilecik ilinde yer şekillerinin kuzeyden güneye ve batıdan doğuya farklılaşması ile birlikte yükselti, bakı ve denizden uzaklaşma özelliklerine bağlı olarak bitki örtüsünde de farklılıklar görülmektedir. Bu bağlamda bitki örtüsü dağılışı, genel olarak orman, maki ve step alanları olarak üç büyük gruba ayrılabilir. Coğrafi etkenlerin bitki örtüsünün yatay ve dikey dağılışında önemli bir rol oynadığı Bilecik ilinde; kızılçam, karaçam, meşe ve ardıç türleri ile kayın gibi ağaç türleri yaygındır. Alçak kısımlarda kızılçamlar yayılış gösterirken yüksek alanlarda karaçam ve meşe ağaçları görülür. Bazı alanlarda kayın ve köknar gibi nemcil türler yaygınlık gösterebilmektedir. Bilecik ilinin ekolojik şartları ender ve dar bir alanda yetişen "çimtein" ve "ters lale" gibi bitkilerin yetişmesine olanak sağlamıştır.

3.5: Ters Lale

3.6: Karaçam

3.7: Kızılçam

3.8: Çimtein

2. DOĞA VE İNSAN

Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde ilimizde insan doğa etkileşiminin nasıl gerçekleştiği hakkında bilgi edineceğiz.

İnsanoğlu binlerce yıldır yaşadığı bu dünyada, günümüzde dahi doğanın etkisi altında yaşamaktadır. Teknolojik gelişmeler yeni çözümler sunsa da insanın doğal olayları önlemesi mümkün değildir. Bu noktadan yola çıkarsak yaşadığımız yerlerde insan faaliyetlerinin hemen hepsi doğal koşullardan etkilenmektedir. Beslenme, giyinme, barınma gibi temel insan faaliyetleri doğanın bize sunduğu şartlara bağlıdır. Bilecik ilinin iklim özelliklerinin insan yaşamına uygun olması ilk çağlardan itibaren bu coğrafyanın yerleşmeye açılmasını sağlamıştır. Diğer taraftan iklim, sunduğu çeşitlilikle yetiştirilen tarım ürünü yelpazesini genişletmektedir. Zeytin, ayva, nar, şerbetçi otu gibi ekonomik değeri yüksek ürünlerin yetişmesi iklim özelliklerinin çeşitlilik göstermesiyle ilgilidir. Bilecik ilinde arazinin engebeli yapısı, tarım alanlarını azaltırken tarımsal üretimi de olumsuz etkilemektedir. Yer şekillerinin tüm olumsuzluklarına rağmen ilimizde sanayi faaliyetlerinin gelişmesi yine doğal kaynakların varlığıyla ilişkilidir.

3.8: Bilecik Kent Ormanı

3.9: Nar Bahçeleri

İnsanlar doğadan etkilendikleri kadar doğayı etkilemektedirler. İnsanların madencilik faaliyetleri, tarım alanlarını genişletme faaliyetleri; ulaşım ihtiyacı için yol, tünel, viyadük gibi yapıları yapması doğanın dengesini bozmaktadır. Bilecik'te madencilik faaliyetleri yoğun bir şekilde yürütülmektedir. Bu faaliyetler sonucunda çok miktarda atık oluşmakta ve doğal arazi kullanımında değişimler oluşmaktadır. Bilecik ilinde ormanlık arazilerin geniş yer kaplaması sebebiyle yürütülen madencilik faaliyetlerinin büyük kısmı da orman arazilerinde gerçekleşmektedir. Bu durum ormanlık arazilerin vasfını yitirmesine, çevre ve görüntü kirliliğine neden olmaktadır.

3. NÜFUS

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik ilinin demografik yapısını öğreneceğiz.

Nüfus

Yıllara Göre Bilecik Nüfusunun Değişimi

Yıllar	Nüfus		Bilecik ili nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı (%)
	Bilecik	Türkiye	
1927	114.043	13.648.270	0,84
1935	125.421	16.158.018	0,78
1940	127.977	17.820.950	0,72
1945	136.053	18.790.174	0,72
1950	137.030	20.947.188	0,65
1955	139.233	24.064.763	0,59
1960	145.699	27.754.820	0,52
1965	139.041	31.391.421	0,44
1970	138.856	35.605.176	0,39
1975	137.120	40.347.719	0,34
1980	147.001	44.736.957	0,33
1985	160.909	50.664.458	0,32
1990	175.526	56.473.035	0,31
2000	194.326	67.803.927	0,29
2007	203.777	70.586.256	0,29
2008	193.169	71.517.100	0,27
2009	202.061	72.561.312	0,28
2010	225.381	73.722.988	0,31
2011	203.849	74.724.269	0,27
2012	204.116	75.627.384	0,27
2013	208.888	76.667.864	0,27
2014	209.925	77.695.904	0,27
2015	212.361	78.741.053	0,27
2016	218.297	79.814.871	0,27
2017	221.693	80.810.525	0,27
2018	223.448	82.003.882	0,27

Sınırları belli bir alanda yaşayan insanların tamamı o bölgenin nüfusunu oluşturur. 1927 yılında 114.043 olan Bilecik ilinin nüfusu 2018 yılı itibariyle 223.448 kişidir. 1927-2017 döneminde Bilecik ilinin nüfus artışı incelendiğinde, üç farklı dönem gözlenmektedir. 1960'lı yıllara kadar nüfus artmış, 1960-1975 döneminde nüfus azalmış ve 1975 yılından sonra nüfus tekrar artma eğilimine girmiştir.

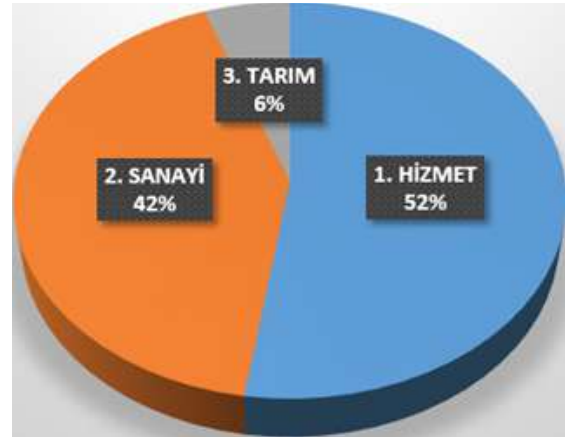
Bilecik ili nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı ise 1927 yılında yüzde 0,84 olmasına karşın, 2017 yılında yüzde 0,27 oranına düşmüştür. 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre şehirde yaşayan nüfus oranı %80,69, kırsal alanda yaşayan nüfus oranı 19,31 olmuştur. Bilecik ilinin yıllık nüfus artış hızı 2016-2017 döneminde binde 15,4, 2017-2018 döneminde binde 7,9 olmuştur. 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Bilecik ilinde nüfus yoğunluğu 51,94'tür. 2017-2018 döneminde Bilecik ilinin aldığı göç 11.956, verdiği göç 12.597 kişi olarak gerçekleşmiştir.

İlçelere Göre Bilecik Nüfusu					
Yıl	İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
2018	Merkez	81.723	44.722	37.001	36,57%
2018	Bozüyük	74.441	37.581	36.860	33,31%
2018	Osmaneli	20.976	10.461	10.515	9,39%
2018	Söğüt	19.244	10.267	8.977	8,61%
2018	Gölpazarı	10.591	5.786	4.805	4,74%
2018	Pazaryeri	10.527	5.166	5.361	4,71%
2018	İnhisar	2.981	1.493	1.488	1,33%
2018	Yenipazar	2.965	1.447	1.518	1,33%

Yaş Grubu	2017	2018	2017	2018	2017	2018
0-4	13.784	13.931	7.021	7.141	6.763	6.790
5-9	13.582	13.891	6.878	6.999	6.704	6.892
10-14	13.600	13.900	7.019	7.186	6.581	6.714
15-19	15.752	15.223	8.123	7.796	7.629	7.427
20-24	22.466	22.691	13.938	14.334	8.528	8.357
25-29	17.379	16.637	9.873	9.281	7.506	7.356
30-34	17.142	17.069	9.443	9.234	7.699	7.835
35-39	17.522	17.439	9.403	9.245	8.119	8.194
40-44	15.345	15.478	8.047	8.127	7.298	7.351
45-49	14.597	14.815	7.652	7.602	6.945	7.213
50-54	13.652	13.792	7.054	7.080	6.598	6.712
55-59	12.729	13.111	6.520	6.639	6.209	6.472
60-64	10.389	11.082	5.269	5.663	5.120	5.419
65-69	7.731	8.016	3.671	3.859	4.060	4.157
70-74	5.513	5.763	2.367	2.476	3.146	3.287
75-79	4.854	4.893	2.017	2.031	2.837	2.862
80-84	3.364	3.190	1.412	1.327	1.952	1.863
85-89	1.765	1.954	638	724	1.127	1.230
90+	527	573	183	179	344	394
Toplam	221.693	223.448	116.528	116.923	105.165	106.525

Tablo 3.2: Bilecik İli Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2017-2018)

Bilecik ilinde nüfus genel olarak çukur alanlarda toplanmıştır. Bu alanların ulaşım yolları üzerinde bulunmaları ve verimli topraklara sahip olmaları buraların nüfuslanmasına neden olmuştur. İstanbul Eskişehir karayolu üzerinde kalan Osmaneli, Bozüyük gibi ilçeler bu alanlardaki sanayi tesislerinin de etkisiyle yoğun nüfuslanmıştır. Bu güzergah dışında kalan veya bu alanlara uzak olan Yenipazar, İnhisar gibi ilçeler daha az nüfusa sahiptir. Bilecik ilinde yükselti, eğitim ve bakı gibi faktörler nüfusun dağılımına etki eden faktörlerdir.

Şekil 1: Çalışanların Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

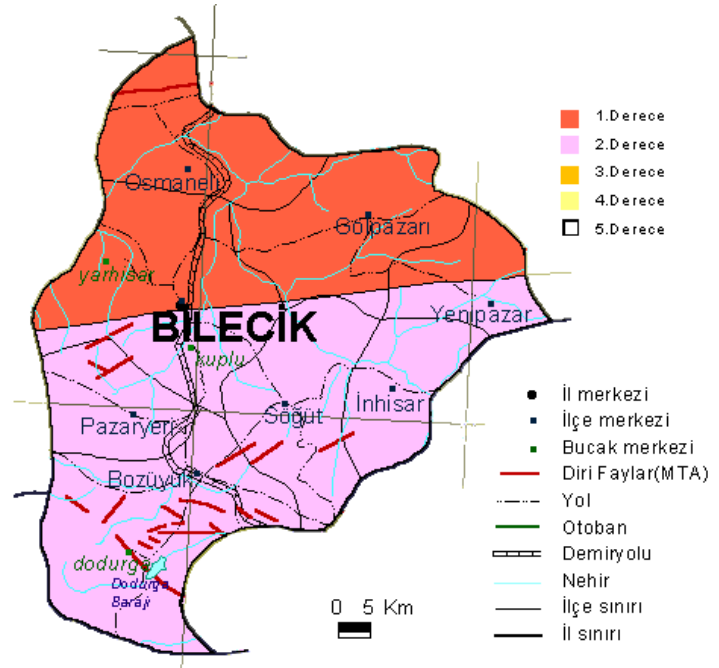
4. DOĞAL AFETLER

Neler Öğreneceğiz?

Şehrimizde karşılaşılabileceğimiz doğal afetler ve bu afetlere karşı alınabilecek önlemler hakkında bilgi edineceğiz.

Doğada kendiliğinden oluşan mal ve can kaybına neden olan önlenemeyen doğa olayları doğal afet olarak tanımlanabilir. Doğal afetler jeolojik ve meteorolojik doğal afetler olarak iki gruba ayrılır. Jeolojik kökenli doğal afetler deprem, heyalan, yanardağ patlamaları şeklinde gerçekleşirken meteorolojik kökenli doğal afetler sel, fırtına, çığ, kuraklık, hortum, orman yangınları şeklindedir. Bilecik ili, 1. ve 2. derece deprem kuşaklarında yer almasına rağmen can ve mal kaybına neden olan büyük ölçekli deprem olaylarına maruz kalmamıştır. 1956 yılında

3.11: Bilecik Deprem Haritası

Eskişehir ilinde meydana gelen 6,4 büyüklüğündeki deprem, 17.08.1999 tarihli 7,4 büyüklüğündeki Marmara Depremi, 12.11.1999 tarihli 7,2 büyüklüğündeki Bolu-Düzce depreminden ilimiz etkilenmesine rağmen bu depremler can ve mal kaybına neden olmamıştır. Ayrıca ilimizde 11.07.2011 tarihinde 4,7 büyüklüğünde orta şiddette bir deprem meydana gelmiştir. Hiç şüphesiz depremleri engellenmenin imkânı yoktur. Fakat alınacak bazı önlemler sayesinde deprem gibi doğal afetleri en az zararlarla atlatabiliriz.

Deprem konusunda alınacak önlemler; binaların sağlam ve deprem bölgelerinden olabildiğince uzakta yapılması, çok katlı binalar yerine yatay mimariye geçilmesi, evlerde ve okullarda sarsıntı sırasında devrilme ihtimali olan dolap benzeri malzemelerin sabitlenmesi olarak sıralanabilir. Ayrıca deprem çantasının hazırlanması ve en yakın deprem toplanma alanının öğrenilmesi hayati önem taşır.

İlimizde sel, su baskını ve taşkın tehlikesi diğer yerlere göre düşüktür. Fakat bazı dönemlerde küçük ölçekli de olsa sel olayları yaşanmıştır. Örneğin 1959 yılında Söğüt'ün Zemzemiye köyünde sel afeti meydana gelmiştir. Yine 25.12.2002 tarihinde Karasu Çayı'nın taşması sonucunda Bilecik Merkez Aşağıköy ve İstasyon Mahallesi ile Vezirhan ve Bayırköy beldesi sel afetinden etkilenmiş ve maddi hasarlı zararlar oluşmuştur. Sellerden korunmak için yerleşim yerlerinin akarsu yataklarına kurulmaması önemlidir. Akarsuların baraj ve bentlerle kontrol altına alınması da selleri önler.

5. İDARİ YAPI

Neler Öğreneceğiz?

İlimizin idari yapılanması ve ilçeleri hakkında bilgi edineceğiz.

1299 Osman Bey Bilecik'i devletin topraklarına kattı. Bilecik, 16.yüzyılda ilk olarak Osmanlı sancaklarından Sultanözü sancağının kazasıydı. 1885 yılında Bilecik merkez liva olmak üzere Söğüt, İnegöl ve Yenişehir kazalarından oluşan "Ertuğrul Sancağı" kuruldu. Cumhuriyet Dönemi'nde 20 Nisan 1924'te Bilecik'e il statüsü kazandırıldı.

Bunları biliyor muyuz?

II. Abdülhamid'in Osmanlının köklerine dönme projesi kapsamında Bilecik yöresine 1885'te Ertuğrul Sancağı ismi verildi.

İlçe Adı	Belediye Sayısı	Mahalle Muhtarlığı Sayısı	Köy Muhtarlığı Sayısı
Bilecik	3	20	46
Bozüyük	2	14	44
Gölpazarı	1	5	48
İnhisar	1	4	9
Osmaneli	1	4	27
Pazaryeri	1	6	24
Söğüt	1	5	23
Yenipazar	1	4	23
Toplam	11	62	244

Tablo 3.3: Bilecik Genel İdari Yapı Tablosu

Bozüyük

3.12: Bozüyük

Bozüyük'ün kuzeyinde Bilecik, kuzeybatısında Pazaryeri ilçesi, kuzeydoğusunda Söğüt, doğusunda Eskişehir, güneyinde Kütahya, batısında Domaniç ve İnegöl yer alır. İlçenin yüz ölçümü 928 kilometrekare olup rakımı 740 metredir. 2019 yılı itibari ile ilçenin toplam nüfusu 74.441 kişidir.

İlçenin batısı ve güneybatısında yüksek kesimler yer almaktadır. Batıda Yırce Dağı'nda Üç Tepelerin yüksekliği 1.790 metredir. Güneybatıda Kala Dağı 1.906 metre, doğuda Metristepe 1.307 metre, batıda Çamyayla Tepesi 1.322 metre, güneyde Kandilbayır Tepesi 1.320 metre

ve kuzeyde Kızıltepe'nin yüksekliği 900 metredir. Kızıltepe ve Boztepe'nin güney eteklerindeki yaklaşık 60 kilometrekarelik bir alanı kaplayan Bozüyük Ovası kuzeybatıda daralarak Karasu Vadisine uzanır. Ova güneyde genişleyerek İnönü-Kandilli düzlüğüne, diğer yandan Karaağaç ve Akpınar köylerinin kuzeyindeki sırtlara kadar devam eder. Karasal iklim koşullarının etkili olduğu ilçede kışlar soğuk ve yağışlı, yazlar sıcak ve kuraktır. Don ve kırağı olaylarının en fazla görüldüğü aylar ocak ve şubat ayıdır. Dağlar genellikle koruluk durumundaki ormanlarla kaplıdır. 100 metreyi aşan bölümlerde hâkim olan ağaç türleri karaçam ve kayındır. Daha alçak kesimlerde kızılçam ve meşelere rastlanılır. Alçak ve düz alanlarda otsu bitkiler ve çalılıklar görülür. Dikilitaş Deresi, Sarısu ve Karasu Nehirleri ilçenin su kaynaklarını oluşturur.

Bozüyük, tarih boyunca önemli yolların kavşak noktasında yer aldığı için birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. İlk Çağ'da bölge ilk olarak Hitit daha sonra da Frig egemenliğine girmiştir. Bu dönemde kaynaklarda bölgenin adı "Mina" olarak geçmektedir. Frig Dönemi'nden sonra bölge sırasıyla Kimmerler, Lidyalılar, Persler ve İskender İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir. Roma İmparatorluğu yönetimine giren bölge 395'te imparatorluğun ikiye ayrılmasıyla Bizans hâkimiyetine girmiştir. Bu dönemde bölgenin adı "Luminia" olarak geçmektedir. Uzun yıllar Bizans hâkimiyetinde kalan bölge Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla Türk yönetimine geçmiş ancak Haçlı Seferleri'nin başlaması üzerine bu hâkimiyet kısa sürmüştür ve bölge tekrar Bizans hâkimiyetine geçmiştir.

Türkiye Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Mesut'un 1289'da Eskişehir'den Yenişehir'e kadar olan toprakları Osman Bey'e vermesi üzerine Bozüyük Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Bozüyük tarihi önemini korumuştur. Osmanlı ordusunda kullanılan atların önemli bir kısmı Bozüyük'te yetiştirilmiştir. Osmanlı ordusunun seferler sırasındaki önemli uğrak noktalarından biri olmuştur. Yavuz Sultan Selim Çaldıran Seferi'nde (1514), Kanuni Sultan Süleyman Şark Seferi'nde (1534) ve IV. Murat Erivan (1635) ve Bağdat (1637) Seferleri'nde Bozüyük'e uğrayarak konaklamıştır.

Bozüyük isminin nerden kaynaklandığı ile ilgili farklı fikirler vardır. Alman seyyah Hans Dernschwaw 1555 yılında Bozüyük'ü gezmiştir. Ona göre Bozüyük adı günümüzde şehrin ortasında kalmış doğal tepeden kaynaklanır. Diğer görüşe göre ise Bozüyük ismini, A.Körte tarafından kazılan günümüzde Soğukpınar Camii'nin orada bulunan höyükten alır. Höyük 1895-1896 yıllarında demiryolu yapımında dolgu toprağı olarak kullanılmıştır.

Bozüyük, Milli Mücadele Dönemi'nde de önemli bir yere sahiptir. İşgaller karşısında Bozüyük hemen tepkisini göstermiştir. Bozüyük Müdafa-i Hukuk Cemiyeti kurularak halk işgallere karşı organize edilmiştir. Milli müfrezeler kurularak işgallere karşı askeri güç oluşturulmuştur. Yunanlıların Bursa'yı işgal etmesi üzerine oluşturulan cepheyi kontrol etmek için M. Kemal Paşa 9 Temmuz 1920'de Bozüyük'e gelmiş ve yapılan hazırlıktan çok memnun olmuştur. Tüm direnişlere rağmen Bozüyük üç kez Yunan işgaline uğramıştır. İlk iki işgal I. İnönü ve II. İnönü Savaşları sırasında meydana gelmiştir. Üçüncü işgal ise Büyük Taarruz sırasında Kütahya ve Eskişehir çevresinde gerçekleşmiş ve Türk ordusunun 4 Eylül 1922'de Bozüyük'e girmesine kadar devam etmiştir. Yunanlılar çekilirken şehre büyük zararlar vermişlerdir.

Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte Bozüyük yeniden ayağa kalkma sürecine girmiştir. Bizzat M. Kemal Atatürk'ün açılışını gerçekleştirdiği kereste fabrikası, şehrin ekonomik olarak kalkınmasına büyük katkı sağlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk 1926, 1930 ve 1937 olmak üzere, cumhurbaşkanlığı sırasında, üç kez Bozüyük'ü ziyaret etmiştir.

3.13: 1950 Yılında Bozüyük

3.14: 1926 Atatürk Kereste Fabrikası Açılışında

Gölpazarı

İlçemiz Marmara Bölgesi'nin güney Marmara Bölümü ile Karadeniz Bölgesi'nin kesişme sahasında yer almaktadır. İlçe'nin yüz ölçümü 592 kilometrekaredir. 2019 yılı itibari ile ilçenin toplam nüfusu 10.591 kişidir. Gölpazarı'nda yıllık ortalama sıcaklık 11,6 °C'dir.

Ekim ayında başlayan don olayları nisan ayına kadar devam eder. Sıcaklığın 0 °C'nin altında olduğu donlu günlerin sayısı 67,6'dır. Yağışlar en fazla ekim ve mayıs arasındadır. En çok yağış 62,7 mm ile aralık ayında, en az yağış ise 8,4 mm ile ağustos ayında ölçülmüştür. Kar şeklindeki yağışlar, en çok ocak ve şubat aylarında etkili olmakta ve zaman zaman ulaşım faaliyetlerini kısa süreyle kesintiye uğratmaktadır. Yörede, tahıl tarımının yanı sıra bağ bahçe tarımı da yapılmaktadır. Yaz aylarındaki kuraklığın olumsuz etkileri oldukça fazla hissedilmektedir. İlkbahar ve kış mevsimi çok nemli, yaz mevsimi ise kurak geçmektedir.

3.15: Gölpazarı

Gölpazarı önemli göç yolları üzerinde bulunduğu için tarihi boyunca medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Antik çağlarda ismi “Göl-Flanoz” olarak adlandırılmıştır. Bölge sırasıyla Hitit, Frig, Lidya, Pers ve Roma hâkimiyetine girdikten sonra uzun süre Bizans Devleti tarafından yönetilmiştir.

Mihal Gazi'nin yardımıyla Osman Bey Gölpazarı'nı fethederek Türk hâkimiyetini başlatmıştır. 1889'a gelindiğinde bölge, Hûdavendigar vilayetine bağlı Bilecik sancağının nahiyesi konumuna getirilmiştir. 1926 yılında da Bilecik'e bağlı ilçe statüsü kazanmıştır.

İnhisar

İlçemiz Bilecik'in güneydoğusunda yer almaktadır. Doğusunda Mihalgazi ilçesi, batısında Söğüt, kuzeyinde Gölpazarı ve Söğüt ilçeleri, güneyinde Eskişehir bulunmaktadır. Yüz ölçümü 341 kilometrekaredir. 2019 yılı itibari ile toplam nüfusu 2.981'dir. İnhisar'ın ortasında doğu-batı istikametinde akan Sakarya Nehri, İnhisar hudutları içerisinde 3-4 km genişliğinde 14 km uzunluğunda olmak üzere 50-55 km² lik bir vadi oluşturmaktadır. Sakarya vadisinden kuzey ve güneye doğru uzaklaştıkça yükseltiler artmaktadır. İlçe sınırları içerisinde bulunan en yüksek tepeler 950 m ile Akköy ve 850 m ile Harmanköy tepeleridir. İnhisar ilçe merkezi batıdan doğuya doğru eğimli bir arazi üzerine kurulmuş olup Sakarya Nehri'nden uzaklığı 1 km kadardır. İnhisar; Batı Karadeniz, Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinin kesiştiği bölgede olması sebebiyle geçit iklimine sahiptir. Ağırlıklı olarak Batı Karadeniz Bölgesi iklim özelliklerini taşır. Sakarya Nehri vadisinde iklim, ılıman özelliktedir. Ancak ilçemiz geçit bölgesinde bulunması sebebiyle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde don olayları görülmektedir.

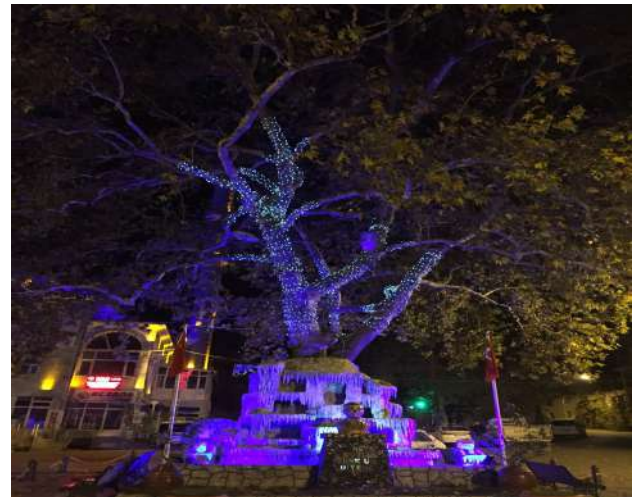
İnhisar ilçesinin tarihi yeterince aydınlatılamamıştır. İlk çağlarda Bithynia bölgesi içerisinde yer alan bölge arazi yapısı nedeniyle çok gelişmemiştir. Rivayete göre İnhisar ismi; kendini Bizans saldırılarından korumak isteyen bölge halkın hisar yaptırması ve hisarın karşısındaki inden geldiğidir.

Osmanlı Dönemi'nde de önemli gelişmelere sahne olmayan İnhisar, Milli Mücadele Dönemi'nde Yunan işgaline uğramıştır. Halk Yunan işgalinden Sakarya Nehri'ni geçerek karşı köylere sığınmıştır. İnhisar halkı bölgeye yerleşen Yunan askerlerine karşı baskınlar düzenlemiştir. Türk ordusunun bölgeye gelmesiyle Yunan işgali son bulmuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nde 1970 yılına kadar nahiye olarak kalan İnhisar köy statüsüne dönüştürülmüştür. 1990 yılında alınan kararla ise İnhisar ilçe yapılmıştır.

3.16: İnhisar

3.17: İnhisar

Osmaneli

3.18: Osmaneli

Osmaneli ilçesi Güney Marmara bölümünde yer almaktadır. Doğuda Gölpazarı, batıda Bursa'nın İznik ve Yenişehir ilçeleri, kuzeyde Sakarya'nın Geyve ilçesi ile çevrilidir. Yüz ölçümü 526 kilometrekaredir. 2019 yılı itibarı ile ilçenin toplam nüfusu 20.976'dır.

İlçe verimli tarım alanlarına sahiptir. Orman varlığı açısından önemli bir zenginliğe sahip olan Osmaneli kızılçam ormanları ile örtülü dağlarla çevrilidir. İklim koşullarının elverişli olması su kaynaklarının bolluğu tarım ürünü çeşitliliğini de arttırmıştır. Sakarya Nehri Osmaneli ilçesinin önemli

doğal unsurlarından biridir. Ayrıca Göksu Nehri ve Göynük Çayı ilçenin diğer akarsularını oluşturur.

Bugünkü Osmaneli ilçesinin adı tarihte Melagina, Leukae, Lefke ve Pefka olarak adlandırılmıştır. Rumcada, Lefke ve Pefka kelimeleri “kavaklık ve çamlık güzel yer” anlamına gelmektedir. Bölgede kavak ve çam ağaçlarının bulunması ve tarihte İznik'in güneye açılan kapısının “Lefke Kapısı” olarak adlandırılması bu isimlendirmelerin en önemli kanıtlarıdır.

Osmaneli İlk Çağ'dan bu yana sırasıyla Hititler, Frigler, Kimmerler, Lidyalılar, Persler, İskender İmparatorluğu ve Roma İmparatorluğunun hâkimiyetine girdi. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla bölge 395'te Bizans Devleti sınırlarına dâhil oldu. Osmaneli'nin İpek Yolu üzerinde yer alması, Roma Dönemi'nde hac güzergâhında ve Bizans Dönemi'nde ordu güzergâhı üzerinde yer alması bölgeyi jeopolitik açıdan önemli kıldı.

3.19: Eski Osmaneli'nden Görünüm

Osmaneli, Emeviler Dönemi'nde kısa süreliğine Müslüman Arapların yönetimine girse de çok geçmeden tekrar Bizans hâkimiyeti altına girdi. Türkiye Selçuklu Devleti'nin 1075'te İznik'te kurulması üzerine bölge Türk hâkimiyetine girdi. Osmaneli 1075'ten günümüze kadar kesintisiz Türk şehri olarak varlığını sürdürmektedir.

Osman Bey 1308'de barış yolu ile Osmaneli'yi topraklarına kattı. Osmaneli'nde Osmanlı idaresinin kurulmasıyla şehir önemini korudu. Evliya Çelebi 1648'de Osmaneli'yi ziyaret etti. Evliya Çelebi eserinde Osmaneli hakkında detaylı bilgiler vermiştir.

Hatta Osmaneli'nin ayva tatlısının ve reçelinin dünyada meşhur olduğunu eserinde vurgulamıştır. 19.yüzyıla gelindiğinde Osmaneli, Hüdavendigar vilayetine bağlı olan Ertuğrul Sancağı'nın (Bilecik) nahiyesi konumuna getirilmiştir. 12 Nisan 1914'te şehrin adı, padişah kararıyla Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey düşünülerek Osmaneli'ye dönüştürülmüştür.

Milli Mücadele Dönemi'nde Osmaneli Yunan işgaline uğramamıştır. İstanbul'dan Ankara'ya geçen Milli Mücadele önderleri Osmaneli' ye gelmişlerdir. Ali Fuat Cebesoy, Fevzi Çakmak ve Halide Edip Adivar Ankara'ya geçmeden önce Osmaneli'de konaklamışlardır. 17 Ocak 1923'te Anadolu gezisine çıkan M. Kemal Osmaneli'yi de ziyaret etmiştir. Bilecik 1924 yılında il statüsüne kavuşunca Osmaneli de 1926'da ilçe olmuştur.

3.20: 1923 Yılında Atatürk'ün Osmaneli Ziyaretinde Kemal Keskin Adlı Öğrencinin Şiir Okuması

Bunları biliyor muyuz?

Türk havacılık tarihinin ilklerinden biri Osmaneli'nde yaşanmıştır. İlk uçak postası 12 Şubat 1914 tarihinde, Osmaneli-Bilecik arasında "Prens Celaledin" adlı uçakla Nuri ve İsmail Hakkı Beyler tarafından taşınmıştır.

Pazaryeri

3.21: Pazarlı Bey Anıtı

Esemen sırtları (Dokuzöküz Dağları), Güneyinde Ahı Dağı'nın devamı Uzunçam, Karateke, Kertalan sırtları 1000-1500 m arasında değişen yüksekliklere sahiptir. İlçenin büyük bir kısmı ormanlarla kaplı olup geri kalan kısmı verimli arazilerden oluşmaktadır. İlçede karasal iklim özellikleri etkilidir. Sorgun Çayı ve Karasu Çayı ilçenin önemli akarsularıdır.

Kentin isminin kökeni Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in oğlu Yahşi Pazarlı Bey'e dayanır. İlk Çağ'da Bithynia bölgesi içerisinde yer alan Pazaryeri; Bizans Dönemi'nde "Bithynia Themakion" bölgesinde "Armeno Kastron" adlı yerleşim birimi olarak kaydedilir. Roma Dönemi'nde Anadolu'nun doğusundan gelen yol Pazaryeri üzerinden Bursa'ya ulaşır. Bu yolun güzergâhı günümüzde dahi halk tarafından "İpek Yolu" ve "Bağdat Yolu" olarak adlandırılır.

Osman Bey bölgeyi fethetmiş ve bölgenin idaresini üçüncü oğlu Yahşi Pazarlı Bey'e vermiştir. Bu olaydan sonra bölgenin adı "Pazarlıcuk" olmuştur. Zamanla bu isim Pazarcık'a dönüşmüştür. Osmanlı Dönemi'nde bölge önemli uğrak yeri olma özelliğini korumuştur.

Marmara Bölgesi'nin doğusunda yer alan Pazaryeri; doğusunda Söğüt, batısında Bursa'nın İnegöl ilçesi, kuzeyinde Bilecik merkezi, güneyinde Bozüyük ilçesi ile çevrilmiştir. Yüzölçümü 396 kilometrekare'dir. 2019 yılı itibari ile ilçenin toplam nüfusu 10.527'dir.

İlçenin yeryüzü şekilleri engebeli ve dağınaktır. İlçe merkezinde, Kireçlik Tepesi 890 m, batısında Ahı Dağı 1110 m, kuzeyinde

Ünlü Alman seyyah Hans Dernswam 1553-1555 yılları arasında Anadolu'ya yaptığı seyahat sırasında Pazaryeri'ne uğramıştır. IV. Murat, İran seferi sırasında güzergâhı üzerinde olduğu için bölgeye uğramıştır. Burada kendi adını taşıyan cami yaptırmış ancak cami Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar tarafından yıkılmış ve caminin sadece minaresi kalmıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde Ertuğrul Sancağına (Bilecik) bağlı Pazarcık nahiyesi kurulmuştur.

Milli Mücadele yıllarında bölge üç kez Yunan işgaline uğramıştır. Türk ordusunun 5 Eylül 1922'de bölgeye girmesiyle işgal son bulmuştur. 1926 yılında Bilecik ilinin Bozüyük ilçesine bağlı bucak statüsüne kavuşmuştur. Pazarcık, 1953 yılında alınan kararla ilçenin ismi Pazaryeri'ne dönüştürülmüştür.

Söğüt

3.22: Söğüt

Marmara Bölgesi'nin doğusunda yer alır. Kuzeyinde Bilecik merkez, doğusunda Gölpazarı, batısında Bozüyük, güneydoğusunda İnhisar ilçeleri, güneyinde Eskişehir ili bulunur. Yüzölçümü 599 kilometrekaredir. 2019 yılı itibari ile ilçenin toplam nüfusu 19.244'tür. Söğüt, Sakarya Nehri vadisinin batısında Sündiken dağlarının batı uzantısında güneyden kuzeye eğimli bir arazi üzerinde kuruludur. Söğüt ilçesinde Karasal iklim, Akdeniz iklimi ve Karadeniz ikliminin etkileri görülür.

Söğüt bölgesinin tespit edilen ilk ismi İtea'dır. Bizans Dönemi'nde ise bölgeye Thebasion veya Sebasıyon ismi verilmiştir. Müslüman Araplar VIII. yüzyılda bölgeyi ele geçirmişlerdir. Bundan sonra Arap kaynaklarda bölge "Beldet-Us Safsaf" olarak geçer. Fars kaynaklarında da bölge için "Hıttı-i Bîd" ifadesine yer verilir. Arapça "Safsaf" ve Farça "Bîd" kelimeleri söğüt ağacı anlamına gelir. Osmanlı'nın ilk kaynaklarında da bölge için bu kelimelerin karşılığı olan "Söğüdçük" kullanılmıştır. Zamanla kelime "Söğütlü" ve son olarak "Söğüt"e dönüşmüştür.

Söğüt'ün tarihsel süreç içerisinde bir yerleşim yeri olarak ne zaman ortaya çıktığı kesin değildir. Bu yüzden bölgenin tarihi Bitinya (Bithynia) tarihi içerisinde değerlendirilir. Söğüt'ün gerçek anlamda bir yerleşim yeri olarak ortaya çıkması Müslüman Türklerin bölgeye gelmesiyle başlar. Türkiye Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın Söğüt'ü Kayıların lideri Ertuğrul Gazi'ye vermesiyle Söğüt bir uç beyliği olarak ortaya çıkar. Söğüt, Osman Bey tarafından Bilecik fethedilene kadar beyliğin merkezi olarak kalmıştır.

İstanbul'un fethedilmesinden sonra Söğüt, hac yolu güzergâhının uğrak noktalarından biri haline gelmiş ve bu yüzden "Hacılar Yolu" olarak adlandırılmıştır. Ünlü Türk seyyah Evliya Çelebi de 17.yüzyıl ortalarında Söğüt'ü ziyaret etmiş ve eserinde bölge hakkında değerli bilgiler vermiştir. Söğüt, 19.yüzyılın ilk yarısında Hûdavendigar (Bursa) vilayetine bağlı Bilecik sancağının kazası yapılmıştır.

Milli Mücadele Dönemi'nde Söğüt önemli olaylara şahitlik etmiştir. Söğüt Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurularak halk işgallere karşı örgütlenmiştir. Ancak Söğüt üç kez Yunan işgaline maruz kalmıştır. Türk ordusunun 6 Eylül 1922'de Söğüt'e girmesiyle işgaller kesin olarak son bulmuştur. Yunanlılar başta Ertuğrul Gazi Türbesi olmak üzere birçok tarihi esere zarar vermiştir.

Yenipazar

3.23: Yenipazar

İmparatorluğu ve Bizans Devleti hâkimiyet kurdu. 1323'de bölge Osmanlılar tarafından fethedilerek Türk hâkimiyetine girdi. Osmanlı Dönemi'nde Sultanönü(Eskişehir), Bursa ve Bolu sancaklarına bağlandı. Osmanlı Dönemi'nde coğrafi şartlarından dolayı ilerleme kaydedemedi. Cumhuriyet Dönemi'nde ilk önce Söğüt ilçesine bağlanan Yenipazar, 1926'da Gölpazarı'na bağlı konuma getirildi. 1988 yılında alınan bir kararla ilçe statüsü kazandı.

6. BİLECİK TARİHİ

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik isminin nereden geldiği ve Bilecik ilinin düünden bugüne tarihi gelişimi hakkında bilgi edineceğiz.

Belekome'den Bilecik'e

3.24: Temsili Belekome Kalesi

alanı belirleme sürecinde, Bilecik isminin “Bileydik” kelimesinden ileri geldiği düşünülmüştür. Bir başka görüşe göre ise Osman Gazi Bilecik etrafındaki bölgeleri fethetmekten önce askerlerine “kılıçlarını iyi bileylemeleri” emrini vermiştir. Zamanla “bileyleme” kelimesinin Bilecik'e dönüştüğü iddia edilir. Son olarak Osmanlıların Bilecik'e belde anlamına gelen “Bilad” ismini verdiği, zamanla bu ismin Biladcik'e ondan da Bilecik'e dönüştüğü ifade edilir.

Bilecik isminin nereden kaynaklandığı ile ilgili çeşitli bilgiler vardır. En çok kabul edilen görüş ise Bilecik isminin, Bizans döneminde Hamsu ile Debbâğhâne Deresi arasındaki bir vadiye yer alan kaya çıkıntısı üzerine kurulu Belokome (Belekoma, Belocome) Kalesi'nden geldiği üzerinedir. Bazı batılı kaynaklarda ise Bizanslı tarihçi Yeoryos Pahimeris'in eserlerinde geçen Belokome adının Bilecik'in Rumcalıştırılmış şekli olduğunu belirttirilir. Halk arasında kabul gören rivayete göre ise Anadolu'yu yurt edinmeye başlayan Müslüman Türklerin yerleşim

/ BİLEYDİK \

Uzun yollar katedip dağlar aşan, ovalar geçen, nice ırmakların suyundan nasiplenip ulu ağaçların gölgesinde serinleyen göçebe topluluğu, yankısı yeşil düzlükleri baştanbaşa kuşatan davudî bir sesle ırkıldı. Bu kalabalık boyu atasından emanet bilen Özhan Bey, gönlüne bayram şenliği yaşatan ve adeta cennettin yeryüzündeki tezahürünü andıran eşsiz manzara karşısında tepkisiz kalamayarak boyuna “durun” emri vermişti. Çadırların kurulup ocakların harlanacağı, çocukların neşeyle koşturup oynayacağı, obanın yeniden filizleneceği yer burasıydı. Özhan Bey buyurdu:

- Tez hazırlık yapılsın! Yükler indirilip çadır direklerine temeller kazılsın.

Günler süren yolculuğun nihayete ermesi ve yeni bir yurt edinmenin neşesiyle göçebelerin büyüklü küçüklü her bir ferdi işe dört elle sarıldı. Çadırların yerleri belirlenip direkler için temeller kazıldı. Günbatımına yakın bitâp düşen kalabalık, kalan işleri ertesi gün halletmek üzere istirahate çekilip uykuya daldı. Ertesi gün uyandıklarında kazma, kürek ve diğer aletler ortalıkta yoktu. Bu iş karşısında şaşırıp kalan Özhan Bey, boyunun önde gelenlerini bir araya toplayarak onlara fikir danışmaya karar verdi:

- Söyle hele Çelebi Usta, nasıl ortadan kaybolur bu aletler?
- Benim de aklım ermedi bu işe Özhan Bey'im.
- Sen ne dersin Kalender, kimin işi olabilir bu?
- Bu düzlüklerde bizden başkası yoktur beyim. Gece vakti ses duyan da olmamış.

Başlarına gelen olaya akıl sır erdiremeyen Özhan Bey, kazma ve kürekleri bulmaları için üçer kişiden kurduğu dört farklı grubun her birini farklı yönlere göndermeye karar verir. Alet edevatı olmayınca işleri de ilerleyemeyen kalabalık, akşama kadar kâşif grupların yolunu gözler; günbatımına yakın iyi haber nihayet gelir:

- Bulduk beyim bulduk! Yarım saat uzaklıkta ulu bir çınarın dibinde rastladık hepsine.
- Nasıl gitmişler oraya Kalender, kim götürüp bıraksın bu aletleri oraya.
- Benim de aklım ermedi beyim lakin eksiksiz tastamam orada duruyorlardı.

Güneş usulca gökyüzünden kaybolurken karanlık etrafı sarmaya başlamış, bu tuhaf olay Özhan Bey'in zihninde cevabı olmayan sorular bırakmıştı. Çalışmaya ertesi gün devam edecek olan kalabalık, biraz düşünceli biraz da tedirgin olarak kendilerini huzursuz bir uykunun kollarına bırakmıştı.

Ertesi gün öfkeli bir sesle aydınlığı karşılayan insanlar, daha ne olduğunu anlamadan Özhan Bey'in sağa sola koşturmasıyla gözlerini açar:

- Gitmiş! Yine kaybolmuş ortalıktan kazma kürekler. İşte buraya dizmiştik dün akşam.

Sesin geldiği yöne koşar adım giden Çelebi Usta, Kalender ve beraberindekiler bu olay karşısında şaşırıp kalmışlardı. İçlerinden bir ses “Dünkü yere baksak mı beyim? Belki yine orada buluruz.” deyince herkes bu fikri başıyla onayladı. Kalabalık grup, yarım saat uzaklıktaki istikamete

doğru hızla yola koyuldu. Ulu çınarı uzaktan gördükleri vakit bütün alet edavatın onun dibinde eksiksiz bir biçimde durduğunu gördüler. Bu olay, orada olan herkesi derinden etkiledi ve Özhan Bey'in ağzından şu sözcükler dökülüyordu:

- Hay Allah! Var bunda bir keramet. Bileydik obamızı bu çınarın etrafına kurardık.

Özhan Bey o an, topluluğun önde gelenleriyle göz göze geldi. Hepsinin de yüzünde aynı ifade belirmişti. Çadırlar için temeller yeniden kazılabilir, obanın yeni yeri burası olabilirdi ve henüz hiçbir şey için geç değildi.

Derhal hazırlıklar yapıldı. Yükler birer birer ulu çınarın gölgesine taşınarak çadır direklerine yeni yerler kazıldı. Kısa zaman sonra bu bereketli vadinin toprakları üzerinde güçlü bir beylik yükseldi. O bölgenin adı da kuruluşundaki hikmetli sebepten olsa gerek "Bileydik" olarak kaldı.

Derler ki "Bilecik" vilayetinin bulunduğu yer, işte o ulu çınarın etrafıdır. "Bileydik" adı da zaman içerisinde değişimlere uğrayıp "Bilecik" olarak günümüze kadar gelmiştir.

//

ANTİK ÇAĞ'DA BİLECİK

Eski Çağlarda Bithynia (Bitinya) bölgesi içerisinde yer alan Bilecik, önemli ticaret yollarının üzerinde bulunması ve verimli tarım arazilerine sahip olması nedeniyle tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. En eski bilgileri Tunç Çağı'na kadar götürülebildiğimiz Bilecik'te ilk hâkimiyeti kuran uygarlık Hititler'dir. Hititler'den sonra sırasıyla Bilecik'te Frigler, Lidyalılar, Persler ve İskender İmparatorluğu hüküm sürdü. İskender'den sonra Roma yönetimine giren Bilecik, Roma İmparatorluğunun MS 395'te ikiye ayrılmasıyla Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğuna dâhil olmuştur. Emevi halifesi Muaviye Dönemi'nde (673-678) Bithynia Müslümanlar tarafından fethedilince Bilecik'te Emevi yönetimine girmiştir. Müslümanların bölgeden çekilmesi üzerine Bilecik tekrar Bizans hâkimiyetine girdi. Uzun süre Bizans hâkimiyetinde kalan Bilecik Selçuklu Türklerinin İznik'te devlet kurması üzerine Türk hâkimiyetine girmiştir. Ancak Haçlı Seferleri'nin başlaması üzerine Selçuklu hâkimiyeti kısa sürmüş, Bilecik tekrar Bizans egemenliğine girmiştir.

OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİNDE BİLECİK

Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in 1299'da Bilecik'i topraklarına katmasıyla bölge tekrar Türk hâkimiyetine girdi. Osman Bey beyliğin merkezini Bilecik'e taşıdı ve Bursa fethedilene kadar Bilecik kuruluşun merkezi olma özelliğini sürdürdü. Osmanlı'nın manevi kurucusu ve aynı zamanda Osman Bey'in kayınpederi olan Şeyh Edebali, Bilecik kadılığına getirildi. Şeyh Edebali şehrin bayındır hale gelmesi için birçok imar faaliyetine girişti. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra kısa süreliğine Timur'un egemenliğine giren Bilecik I.Mehmet (Çelebi Mehmet) tarafından tekrar Osmanlı himâyesine katıldı.

3.25: Osmanlı Dönemi'nde Bilecik

XVI. yüzyıla gelindiğinde Bilecik 6 Müslüman mahalle ile bir gayrimüslim cemaatten meydana gelen sakin bir yerleşim yeri olarak varlığını sürdürdü. Bu dönemde Bilecik'in toplam nüfusu 700 civarında olup Müslüman olmayanların sayısı ise 70 civarındaydı. Osmanlı'nın mayasının atıldığı Bilecik 19. yüzyıla kadar sakin bir yerleşim yeri olarak varlığını devam ettirdi.

19. yüzyıla kadar sakin bir yerleşim yeri olarak kalan Bilecik II. Abdülhamid'in Osmanlı'nın köklerine dönme projesi kapsamında tekrar canlanmaya başladı. II. Abdülhamid atalarının topraklarına büyük önem gösterdi. 1885'te Bilecik'te Hüdavendigâr (Bursa) vilayetine bağlı "Ertuğrul Sancağı" kuruldu. Onun döneminde başta rüştiye ve idadî olmak üzere birçok eğitim kurumu açıldı. Bilecik'te devlet işlerinin daha sağlıklı yürümesi için hükümet konağı inşa edildi. Şeyh Edebalı Türbesi ve Ertuğrul Gazi Türbesi başta olmak üzere birçok türbe ve cami onarımdan geçirilerek şehrin tarihi kimliği ayağa kaldırıldı. Şehirlere saat kulesi yapımı projesine Bilecik'te dâhil edilerek şehre nadide bir tarihî eser kazandırıldı. İstanbul-Bağdat demiryolunun güzergâhlarına Bilecik'te dâhil edilerek ve tren istasyonu inşa edilerek şehrin ekonomik yönden büyümesi amaçlandı. Tüm bu faaliyetler sonucunda Bilecik her alanda büyümeye başlasa da Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması ve Kurtuluş Savaşı'nın önemli bir bölümünün Bilecik topraklarında meydana gelmesi üzerine şehir büyük bir tahribat gördü.

Bunları biliyor muyuz?

II. Abdülhamid, özel güvenliğini sağlamak için Söğüt ve Bilecik'teki Türk ailelerinin çocuklarından Ertuğrul Süvari Alayı'nı kurmuştur. Alman imparatoru II. Wilhelm ziyareti sırasında II. Abdülhamid süvari alayını "akrabalarım" diye tanıtmıştır.

3.26: Ertuğrul Süvari Alayı

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE BİLECİK

1914 yılında Birinci Dünya Savaşı patlak vermiş, Osmanlı Devleti de İttifak Devletleri bloğunda savaşa katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda birçok cephede savaşan Osmanlı, Çanakkale Cephesi'nde destansı başarılarına rağmen savaşı kaybetmiş ve 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak teslim olmuştur. İtilaf devletleri Mondros Mütarekesi'ne dayanarak Anadolu'da işgallere başlamıştır. İşgallere karşı Türk milleti Milli Mücadele ateşini yakarak vatanını savunmuştur.

Yunanlılar, Batı Anadolu'nun işgaline 15 Mayıs 1919'da İzmir'den başladılar. İzmir'in işgaline tüm Anadolu'da olduğu gibi Bilecik'ten de büyük bir tepki oldu. Osmanlı hükümetine; Bilecik, Osmaneli, Küplü ve Gölpazarı'ndan İzmir'in işgalini protesto eden telgraflar çekilmişti. Anadolu'da tutuşan Kuvayı Milliye ateşi Bilecik'e de ulaşmıştı. Bölgeyi savunmak için Bilecik Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Bozüyük Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Söğüt Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Pazarcık Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kuruldu. Bu cemiyetlerin dışında Bilecik'i Yunan işgaline karşı korumak için Ertuğrul Milli Alay Taburu, Mehmet Nuri Efendi Müfrezesi, Milli Gündüz Bey Taburu, Savcı Bey Müfrezesi, Hacı Zafer Bey Müfrezesi, Raif Efendi Müfrezesi, Çolak İbrahim Bey Müfrezesi, Halil Nuri Bey Müfrezesi, Yetimoğlu Müfrezesi, Nazif Efendi Müfrezesi, ve Nuri Bey Müfrezeleri kurulmuş ve cephede Yunanlılara karşı mücadele edilmiştir.

Müfreze: Türlü askeri görev ve hizmetlerin yapılması amacıyla küçük birliklerden, belli bir kuruluşa bağlı kalmadan geçici olarak oluşturulan grup.

3.27: Kuva-i Milliye Birliği

Tüm vatansever çabalara rağmen Bilecik, Milli Mücadele Dönemi'nde Yunan işgali altında büyük bir yıkıma uğramıştır. Şehir üç kez Yunan işgaline maruz kalmıştır. İlk işgal 8 Ocak 1921'de gerçekleşmiş ancak 11 Ocak 1921'de I. İnönü Savaşı'nın kazanılmasıyla işgal sadece dört gün sürmüştür ve Yunanlılar Bilecik'ten çıkarılmıştır. İkinci işgal, 13 Temmuz 1921'de gerçekleşmiş ancak kısa süreli olmuştur. Üçüncü işgal ise 22 Temmuz 1921'de başlamış ve en uzun süreli işgal olmuştur. Türk ordusunun 30 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ni kazanıp 6 Eylül 1922'de Bilecik'e ulaşmasıyla üçüncü işgal son bulmuştur. Yunanlılar şehri boşaltırken büyük bir

3.28: Yunan İşgali Sonrası Bilecik

yangın çıkarmışlardır. 1.956 ev, 331 dükkân, on sekiz han, fabrikalar, hükümet konağı ve camilerin tamamını ateşe vermişlerdir. 1920'de şehrin nüfusu 12.000 civarında iken Kurtuluş Savaşı sonrası 4.000'e inmiştir.

ATATÜRK BİLECİK'TE: BİLECİK MÜLAKATI

Milli mücadelenin kritik aşamalarından biri olan görüşme, İstanbul Hükümeti ile Ankara Hükümeti arasında 5 Aralık 1920'de Bilecik istasyonunda gerçekleşmiştir. Görüşme Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonra İstanbul Hükümeti ile Ankara Hükümeti arasındaki ilk resmi görüşmedir. Ankara Hükümetini Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa temsil ederken İstanbul Hükümetini ise Ahmet İzzet Paşa ile Salih Paşa temsil etmiştir. İstanbul Hükümeti, M. Kemal'i İngilizlerle bir barışa razı etmeye çalışmış ancak M. Kemal Milli Mücadele'nin kararlılığını göstererek bunu reddetmiştir. Atatürk'ün Bilecik'e gelişi her yıl 5 Aralık'ta Bilecik istasyonunda kutlanmaktadır.

3.29: Bilecik Tren İstasyonu

KURTULUŞ SAVAŞI'NIN TANIKLARI: ŞEHİTLİKLER

İnönü Şehitliği

Şehitlik, Bilecik'in Bozüyük ilçesi ile Akpınar köyü arasındaki bir tepede bulunmaktadır. Kurtuluş Savaşı'nda İnönü Savaşları olarak bilinen Metristepe-İnönü istikâmetinde gelişen savaşların gerçekleştiği cephedir. Burada 4.200 şehidin kaydı olmasına rağmen adları saptanamadığından şehitlikte 141 mezar vardır.

İnönü Şehitlerini Anma Törenleri her yıl 1 Nisan'da burada gerçekleştirilir. Devlet erkânı, gaziler, bölge halkı ve çevre illerden gelen misafirler törenleri izleyerek Milli Mücadele ruhunu tekrar ortaya koyarlar.

Şehitliğin ortasında küçük boyda mermerden bir anıt vardır. Üzerindeki pirinç levhada ise şu sözler yazılmıştır:

"Ey Yolcu! Burada şu gördüğün mezar
Türklerin istiklâl abidesidir.
Bir gökten bir göğe haykıran rüzgâr
İnönü Cengi'nin zafer sesidir."

3.30: İnönü Şehitliği

İntikam Tepe Şehitliği

3.31: İntikam Tepe Şehitliği

Milli Mücadele Dönemi'nde II. İnönü Savaşı'nda şehit düşen 63 askerimizin mezarının yer aldığı şehitlik Bozüyük-Dodurga yolu üzerinde tepelik bir alanda bulunmaktadır. Büyük bir mücadeleye sahne olan bu cephede destansı bir savunma yapılmıştır. Buradaki mücadeleyi şehitlikteki söz en iyi şekilde açıklar: “126. Alay, 3. Tabur, 9. Bölük kahramanları, 30-31 Mart 1921’de burada şehit düştüler. Mezarları zaferlerinin beşiğidir.”

Metristepe Anıtı

3.32: Metristepe Anıtı

Anıt; Bozüyük-Eskişehir karayolunun sonunda, yola 12 km uzaklıkta yer alır. Milli Mücadele Dönemi'nde İnönü Muharebeleri'nde şehit olan askerlerin anısına yapılmıştır. Yapımına 1973 yılında başlanmış ve 1975 yılında tamamlanmıştır. Temsili on adet şehit mezarı bulunmaktadır. Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın, 01.04.1921'de Mustafa Kemal'e Metristepe'den çektiği telgrafa cevaben aldığı; “Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz.” ifadesinin geçtiği meşhur yazışma bu tepede yapılmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE BİLECİK

Kurtuluş Savaşı'nda üç kez işgale uğrayarak büyük bir yıkıma maruz kalan Bilecik, cumhuriyetin ilânıyla küllerinden doğmuştur. 20 Nisan 1924'te alınan kararla Bilecik'e yeni Türk devleti tarafından il statüsü verilmiştir. Şehrin il statüsü kazanmasıyla işgâlin izlerini silmek için her alanda çalışmalar başlamıştır.

Yunan işgâli sırasında şehir, nüfusunun önemli bir kısmını kaybetmiştir. 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması imzalanarak Yunanistan'la mübadele kararı alınmıştır. Alınan karar gereği Bilecik merkez nüfusunun çoğunluğunu oluşturan Rumlar ve Ermeniler Yunanistan'a gönderilmiş oradan gelen Müslüman muhacirler ise Bilecik'in çeşitli yerlerine yerleştirilmişlerdir. Mübadele ile birlikte Bilecik nüfus gücüne tekrar ulaşmıştır.

3.33: Atatürk Anıtı

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Bilecik; Bursa, Eskişehir ve Sakarya gibi komşu büyük illerin gölgesinde kalarak ekonomik açıdan yeterince büyüyememiştir. Ancak son yıllarda yapılan atılımla şehir her alanda büyümenin etkilerini yansıtır. Tarımsal ürün çeşitliliğinin artması, organize sanayi bölgeleriyle büyük fabrikaların açılması şehri ekonomik olarak canlandırmıştır. 2007 yılında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi'nin kurulmasıyla da şehrin eğitim ve sosyokültürel yapısı büyük bir ivme kazanmıştır.

7. BİLECİK'İN KOMŞU VE KARDEŞ ŞEHİRLERİ

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik ilinin kardeş ve komşu şehirleri hakkında bilgi edineceğiz.

3.34: Kardeş Şehirler Ülke Bayrakları (Türkiye, Azerbaycan, Moğolistan, Makedonya)

Kardeş Şehir, şehirler arasında kurulan bir ortaklık biçimidir. Bu ortaklık; kültürel, ticarî ve ekonomik gibi farklı sebeplere dayanabilir. Kardeş şehir ilişkileri, farklı toplumların ortak konularının karşılıklı yararları açısından kolaylık sağlar.

Türk ve Azerbaycan halkları arasında ekonomik, sosyal ve kültürel yaklaşımlarının gerçekleştirilmesi amacı ile ilimiz ile Azerbaycan Cumhuriyeti Guba şehirleri kardeş şehir ilân edilmiştir. Moğolistan'ın batısında, Altay Dağları'nın eteklerinde bulunan, tarihte Türk boylarının Orhun Vadisi'nden çıkıp sıcak bölgelere göçerken geçtiği ve yaşadığı yerlerden olan ve halkının % 90'ı Müslüman olan Ulgey şehri, Osmanlı Devleti'nin kurulduğu yer olan Bilecik ile kardeş şehir ilân edilmiştir. Dost ve kardeş ülke Azerbaycan'ın Şamahı şehri ile şehrimiz arasında tarihi bağlar da dikkate alınarak iki şehir halkı arasında kardeşlik ve işbirliği ilişkilerinin kurulması ve geliştirilmesi için kardeş şehir ilân edilmiştir. Bu kapsamda, benzer özelliklere sahip olduğu bilinen Tunus'un Sidi Bouzid şehri ile Bilecik şehri, kardeş şehir ilân edilmiştir. Amasya Belediyesi ve Denizli Belediyesi yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, karşılıklı bilgi ve deneyim alışverişi, sosyal, ekonomik, ticaret ve turizm alanlarında karşılıklı iyi ilişkiler kurulması, birbirlerinin imkânlarından faydalanabilmesi amacıyla kardeş şehirlerimiz olarak belirlenmiştir. Yine aynı nedenlerle Bursa Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Sarıcakaya Belediyesi, Eskişehir Mihalgaşi Belediyesi, Ağrı Yücekapı Belediyesi, Bilecik Bayırköy, Dodurga, Vezirhan Belediyeleri kardeş şehir ilân edilmiştir. Kuzey Makedonya Bölgesi'nden Ohrid şehri de kardeş şehirlerimiz arasına girmiştir. Ohrid şehrinin kardeş şehir ilân edilmesinde Bilecik ilinde yaşayan Makedonya'dan göç eden nüfusun fazla olması yine Ohrid şehrinde yaşayan Türk nüfusun fazla olması etkili olmuştur. Bilecik; Eskişehir, Kütahya, Bursa ve Sakarya illeriyle komşudur.

ÜNİTE 4

ŞEHRİM ÇALIŞIYOR

1. Taşı Mermer, Toprağı
Seramik Bilecik
2. Bilecik'in Usta Elleri
3. Turizm
4. Ulaşım ve Haberleşme
Ağlarımız

69

112
ACİL ÇAĞRI MERKEZİ

82

zi

79

78

74

Bilecik ilinin gelişiminde etkili olan ekonomik unsurlar hakkında bilgi edineceğiz.

1. TAŞI MERMER, TOPRAĞI SERAMİK BİLECİK

Sanayi ve Ticaret

4.1: Bilecik Beji Mermer

4.2: Seramik

4.3: Çömlek Atölyesi

Bilecik ilinde sanayi sektörü gelişmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında şüphesiz bulunduğu coğrafi lokasyon, doğal kaynaklar ve ulaşım faktörü önemlidir. İlimizin önemli limanlara yakın olması bu sektörün gelişmesinde önemlidir. Ayrıca doğal kaynak varlığı başka bir önemli noktadır. İlimizde öne çıkan sektörler doğal taş, seramik, inşaat ve yapı gereçleri, gıda, makine imalat, metal ve döküm sanayisidir. Bu sektörler dışında; kimya, orman ürünleri, mobilya ve tekstil gibi sektörlerde de firmalar faaliyet göstermektedir. Bu sanayi tesislerinde 24 bin 542 kişi istihdam edilmektedir. Sanayi tesislerinin varlığı nüfus ve yerleşme faktörünü de etkilemiştir. Nüfus genel olarak sanayi tesislerine yakın alanlarda toplanmıştır. İstanbul-Eskişehir karayolu sanayi sektörü için önemli bir ulaşım ağıdır. Bu ağa yakın yerleşim yerleri Osmaneli, Bozüyük ve Bilecik merkez ilçe nüfusun en fazla olduğu alanlardır.

Seramik üretiminin hammaddesi olan feldspat, kaolen ve kil yataklarının varlığı seramik sektörüne yönelik ilk yatırımların ilimizde gerçekleşmesini sağlamıştır. Bilecik'te küçük, orta ve büyük ölçekli olmak üzere toplam 87 firmanın faaliyet gösterdiği seramik sektöründe yaklaşık 13 000 kişi istihdam edilmektedir. Ülkemizde seramik kaplama malzemeleri üretimi yapan yirmi dört firmadan sekiz tanesi Bilecik ili mermer sektöründe de Türkiye ekonomisinde önemli yer tutmakta ve Bilecik mermerleri hem ulusal hem de uluslararası pazarda çok iyi tanınmaktadır. Uluslararası piyasada en çok talep edilen Türk mermer türlerinden birisi de Bilecik Beji'dir.

Tarım ve Hayvancılık

Bilecik ilinde, yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesinden dolayı tarım alanları azalmıştır. İlimizde tarım alanı 125 081 hektardır. Bu da toplam arazi varlığının %29'unu teşkil etmektedir. Bilecik ilinin iklim çeşitliliği, toprak özellikleri üretim çeşitliliği bakımından en önemli avantajdır. Diğer coğrafi koşulların elverişli olmasına rağmen tarım alanlarının kısıtlı olması tarımda çalışan nüfusu da azaltmıştır.

Sulama imkânlarının gelişmesiyle ilde üretilen sebze ve meyve oranları da artmıştır. İnhisar ilçesi nar yetiştiriciliğinde öne çıkarken, Gölpazarı ilçesi ceviz, üzüm, kiraz ve vişne üretiminde öne çıkmaktadır. Yenipazar ilçesi hububat, yem bitkileri, ceviz ve kiraz üretimi, Osmaneli ilçesi domates, karpuz, şeftali, ayva, zeytin üretiminde merkez konumundadır. Merkez ilçe domates, kiraz; Söğüt ilçesi domates, kiraz, üzüm; Pazaryeri ilçesi şerbetçi otu, taze fasulye; Bozüyük ilçesi alabalık tesisleri ve hububat üretimi ile ön plana çıkmaktadır. İlimizde seracılık yaygın olarak yapılmakta ve sera alanları her yıl artış göstermektedir. Seralarda domates, salatalık ve marul yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Türkiye'de sadece ilimizde üretilen şerbetçi otu iç piyasada ihtiyacın yüzde 38'ini karşılamaktadır. Bilecik ilinin 2018 yılı şerbetçi otu üretimi 1785 tondur.

İlimiz Karasu deresinin su özellikleri, alabalık üretimi için son derece elverişli olması nedeniyle, ilimizdeki alabalık üretim tesisleri bu kaynak su üzerinde kurulu bulunmaktadır. Bozüyük ilçemizde kurulu 4 adet alabalık yetiştiricilik ve 1 adet işleme tesisleri kültür balıkçılığının da hayata geçtiği önemli bir merkezdir. Ayrıca ilimizde büyükbaş hayvancılık, arıcılık, ipek böcekçiliği önemli hayvancılık faaliyetlerindendir.

Kullanım Alanı	Alan(ha)	Oran(%)
Tarım Alanı	125.081	29,04
Çayır-Mera Alanı	6.008	1,40
Orman Alanı	228.641	53,09
Yerleşim ve Tarıma Elverişsiz Alanlar	70.970	16,48
Toplam	430.700	100

Tablo 4.1: Bilecik İlinde Arazi Kullanımı

4.4: Şerbetçi Otu

4.5: Kiraz

4.6: Karpuz

Ormancılık

4.7: Ormancılık Faaliyetleri

makilerden oluşmaktadır. 1500 metre sınırına kadar da karaçam, kayın, kızılçam, kestane türündeki yüksek boylu ağaçlar sıralanır. 1500 metreden daha yükseklerde ise köknar cinsi ağaçlar vardır.

Bilecik ili topraklarının yarısına yakın bir kısmı ormanlıktır. Ağaçların çoğunluğu karaçam, kızılçam, sarıçam, köknar, kayın, meşe ve kestanedir. Yağış yönünden yeterli miktara sahip olan Bilecik ili, yüzölçümünün %47'sinin ormanlık alan olması nedeniyle de orman zenginliği bakımından Türkiye'nin şanslı yörelerinden biridir. İlin orman zenginliği av hayvanları bakımından da zenginleşmesini sağlamıştır. Bin metreye kadar yükseklerde orman örtüsü genellikle meşe, otsu bitkiler ve

2. BİLECİK'İN USTA ELLERİ

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik ilinin gelişiminde etkili olan ekonomik unsurlar hakkında bilgi edineceğiz.

İnsanın el emeğinin, seneler içinde biriktirdiği görgü ve deneyimin “asıl sermaye” olarak görüldüğü zanaat, yine insanların ihtiyaçlarına ve yaşadıkları coğrafyanın şartlarına göre pek çok çeşitlere ayrılmıştır. Bunlar, kullanılan malzemeye bağlı olarak; ahşap ustalığı, demircilik, dokumacılık, bakırcılık, çömlekçilik, dericilik, taşçılık, kuyumculuk gibi dallara ayrılmış; bu zanaatlarla geçimini sağlayan kişiler de “marangoz, terzi, kumaş boyayıcı, eyerci, derici, örmeci, çivici, ayakkabıcı, kuyumcu, taş ustası, çömlekçi, demirci, bakırcı, iplikçi” gibi meslek isimleriyle bir “zanaatkâr”a dönüşmüştür.

Zanaat: İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş.

Sanat: Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.

4.8: Zanaat Aletleri

Bunları biliyor muyuz?

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı), şehirlere özgü ortak kültürel değerlerin yaşatılması amacıyla, 2019 yılı itibarıyla, dünyadaki 37 şehre “Dünya Zanaat ve Halk Sanatları Şehri” unvanı vermiştir. Bu listeye, ülkemizden seramik ve çini alanındaki özgün çalışmaları ile Kütahya girmiştir. Yine aşçılık zanaatındaki birikimiyle “gastronomi” alanında Gaziantep ve Hatay, tarihimizdeki tüm zanaatların kesişim noktası olarak “tasarım” alanında İstanbul; listeye dâhil edilen şehirlerimizdir. Peki, “Dünya Zanaat ve Halk Sanatları Şehri” unvanının verilmesindeki ilk dört ölçütü biliyor muyuz?

- * Şehrin ve bölgenin özelliklerini gösteren iyi gelişmiş zanaat ve halk sanatları kültürü
- * Çok sayıda geleneksel atölye ve zanaatkâr ile canlı bir halk sanatları topluluğu
- * Geleneksel el sanatları hazırlamada bölgeye özgü malzemelerin kullanılması
- * Yerel bilgi ve beceri, endüstriyel / teknolojik ilerlemeden kendini kurtarmış geleneksel zanaat yöntemleri.

Bilecik’te en köklü zanaatlar; Kınık çömlekçiliği, Bilecik bezi dokumacılığı, ipek böcekçiliği ve ağaç oymacılığı (kakmacılık) olarak karşımıza çıkarken seramik ve mermer işçiliği de teknolojik yöntemlerin kullanıldığı üretim alanları olarak karşımıza çıkar.

Kınık Çömlekçiliği

4.9: Çömlekçilik

Pazaryeri ilçesine bağlı Kınık köyü, adını Selçuklu Hanedanlığı’nın da mensubu olan Kınık Boyu’ndan almaktadır. Kınık Köyü, toprak yapısının uygunluğu sebebiyle 1800’lü yılların sonunda Bulgaristan’dan gelen muhacirlere seramik sanatlarını icra etmek için bir fırsat olmuştur. Kınık çömlekçiliğinin hikâyesi, 135 yıl önce Bulgaristan’dan İnegöl’e göçen Şakir Usta ile başlar. Şakir Usta, İnegöl’de bir müddet çömlekçilik yapmaya uğraşsa da ham maddenin yetersiz ve elverişsiz olması gibi sebeplerle yeniden toprak arayışına girer.

Bu arayışları sırasında, Kınık köyü havzasında çömlek yapımına uygun toprağın farkına varır. Sonrasında ailesiyle Kınık’a yerleşir ve zanaatını burada devam ettirir. Çömlekçilik zanaatı, zaman içinde Kınıklı birçok ailenin geçim kaynağı olur. Önceleri yalnızca su kabı, sürahi ve testi gibi ürünler yapılırken zamanla ürün çeşitleri çoğalır; çanak-çömlek yapımıyla uğraşan atölye ve insan sayısında da önemli artışlar olur. Nitekim BEBKA’nın 2018 yılına ait verilerinde; mevcut durumda 35 çömlek ustasının olduğu, toplamda 20 atölyede üretim yapıldığı, bu atölyelerden 13’ünün el ile 7’sinin de pres ile üretim yaptığı kaydedilmiştir.

Bugün ise Kınık çömlekçiliğini ulusal ve uluslararası alana taşıyan usta isim, Salim Yaşar'dır. Salim Yaşar, Kınık'taki çömlekçilik birikimini Avrupa'ya da taşımış, Vietnam'da 5 yıl çömlekçilik dersleri vermiştir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, köyde yaşayan 9 ustaya “çömlekçilik” dalında “sanatçı” kimliği vermiştir.

Kınık köyünde her yıl, Temmuz ayının ilk haftasının sonunda “Çömlekçilik Şenliği” düzenlenmektedir. Şenliğe ülkenin çeşitli yerlerinden seramikçiler de katılmaktadır. Bununla birlikte yaz stajı niteliğinde çeşitli üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinde okuyan öğrencilere çömlekçilik eğitimi verilmektedir.

Bilecik Bezi Dokumacılığı

Osmanlı Devleti zamanında Bilecik, “ipekli ve pamuklu dokuma”larıyla ve “çatma kadife” adı verilen kadife süslemeleriyle meşhurdur. Yastık, tomar, döşeme adı verilen üç çeşit kadife de dokunmaktaydı. Şehrin imal ettiği ipek ve pamuktan eğrilen iplik, tüccarlar vasıtasıyla Bursa ve İstanbul'a nakledilmekteydi. Döşeme cinsi çatma kadife ise Arabistan tarafından talep edildiği için oraya gönderilirdi. Bilecik merkezde ipekli ve pamuklu dokumalar ile çatma kadifeler ön plana çıkarken tarihi bir ilçe olan Lefke'de (Osmaneli'de), ilçenin antik adını taşıyan ve Romalılardan bugüne dokunan Lefke bezi hâkimdi.

Fabrikasyon tekstil ürünlerinin çoğalmasıyla, özellikle 1980'li yıllarda dokumacılık tamamen azalmaya başladı. Son yıllarda ise devlet desteği, belediyeler ve üniversitelerin girişimleri ile bu zanaat yeniden hayat bulmaya başladı. İlçe merkezlerindeki ve köy evlerindeki sandıklardan el dokumaları, desenler, motifler tek tek toplandı ve yöresel adları ile incelenerek yeniden tezgâhlardaki yerini almaya başladı. Ulusal ve uluslararası pazarlarda görücüye çıkan Bilecik bezi; pamuk, yün ve keten ipliklerinden dokunan organik kumaşlarıyla, floş ve ipek ipliklerle yapılan süslemeleriyle dikkat çekiyor.

4.10: Bilecik Bezi Ürünleri

4.11: Bilecik'te Yeniden Canlanan Tezgahlar

İpek Böcekçiliği

4.12: İpek Böceği

4.13: İpek Böcekçiliği

İpek böcekçiliği, Bilecik denildiğinde akla gelen en önemli ekonomik faaliyetlerdendi. Bilecik; Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, 19. yüzyılda Bursa'dan sonra ipek üretiminde ikinci merkezdi.

Hüdavendigâr Sancağı olarak bilinen Bursa vilayetine ait devlet yıllıkları (salnameler), 20. yüzyılın başlarında (1909), Osmanlı Devleti'nin 44 vilayetinde ipek böcekçiliği yapıldığını bildirmektedir. Bu illerde üretilen ipek koza miktarı 15.478 ton olarak kayda geçmiştir. Bu miktarda birinci sırayı 5.052 ton ile Bursa, ikinci sırayı 3.436 ton ile Bilecik vilayeti almaktaydı. Bilecik vilayetindeki koza üretimi, Osmanlı Devleti'nin tamamında üretilen koza miktarının 1/5 inden fazlasını (%22,2) oluşturmaktaydı. Şehirde çok sayıda ipekçilik tesisi ve ipek kadife üreten fabrika bulunuyordu. İmal edilen ürünler, kalitesinden dolayı çevre memleketlerde de itibar görüyordu.

Bu faaliyet, evlerin mimarisini bile etkilemiş, geniş salonlu bir mimari oluşmuştur. Örneğin Osmaneli ilçesinin geleneksel evleri; en üst kattaki "böceklik" adı verilen mekânıyla ipek böceği yetiştirmeye elverişli düzende tasarlanmıştır.

Ertuğrul Sancağı'nın Kurulması (1885) Esnasında Bilecik'te Bulunan İpek İmalathaneleri

Bulunduğu Yer	İmalathane Sayısı	Çark Sayısı (İpek ipliği saran çark şeklinde makine)
Bilecik Merkez	16	670
Küplü	5	316
Lefke	3	152
Söğüt	2	64

Günümüzde ise çok az sayıda kişi ipek böcekçiliği ile uğraşmaktadır. Özellikle Çin ipeğinin ucuz bir şekilde ülkeye girmesi ve yurt dışı ihracat imkânının zamanla yok olması üzerine, köylerdeki çalışmalar azalmış ve ipek böcekçiliği durma noktasına gelmiştir. “Floş” adı verilen suni ipek fiyatının doğal ipeğe nazaran daha düşük fiyatlı olması ve daha dayanıklı olması; doğal ipeği suni ipek ile rekabet edemez duruma getirmiştir.

Bilecik'te İpek Böcekçiliğine Dair İlginç Bilgiler

Bugün Bursa, Bilecik, Adapazarı, Sarıcakaya ve Alanya Koza Tarım Satış Kooperatiflerini bünyesinde bulunduran KOZABİRLİK; 1940 yılında kurulmuş, yumurta üretiminden ipeğe kadar tüm aşamaları bünyesinde barındırmış tek kuruluştur.

1888 yılında, amacı bilimsel yollardan ipek böcekçiliğini öğretmek olan “Bursa Harir Darüt Talimi” adında ilk ipek böcekçiliği okulu açılmış, bu okul 12 öğrenciyle eğitim öğretime başlamıştır. Sonraları Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar çoğu Bursa ve Bilecik civarından olmak üzere 5.000 öğrenci yetiştirmiştir.

1952 yılında sadece Söğüt ilçesinde bile, yılda 3 bin 200 kutu tohum açılmakta ve 130 bin kilo kadar koza elde edilmekteydi. İlçede 2.500'e yakın kişi bu işle iştigal ediyordu.

Şeyh Edebalı Üniversitesi tarafından hazırlanan “Osmanlı Belgelerinde Bilecik” adlı eserde; “Bilecik, Yenişehir, Bursa ve Söğüt civarında bulunan ince ipeğin başkalarına satılmayarak İstanbul'a gönderilmesi”, “Bursa'da ipek böceklerinde meydana gelen hastalık sebebiyle Bilecik ve Lefke kazalarından Bursa'ya ipek böceği tohumu gönderilmesi” konulu resmî yazılar bulunmaktadır.

Bir ipek kozasından 1.100-1.200 metre ipek ipliği çıkmaktadır.

Ağaç Oymacılığı (Kakmacılık)

4.14: Ahşap Oymalar - Halil KÖSEMEN

Kınık çömlekçiliği, Bilecik bezi dokumacılığı ve ipek böcekçiliğinden sonra karşımıza çıkan bir diğer şehir zanaatımız da ağaç oymacılığıdır. Şehrin tarihi dönemlerinde daha fazla emektarı olan bu zanaat, zamanla yalnızca birkaç usta tarafından bugüne ulaşabilmiştir.

4.15: Osmaneli Evleri - Ulvi ERBAŞ

Ağaç oyma ustası Halil Kösemen, Bilecik'te kakma zanaatının temsilcisi olarak yerel ve ulusal basında kayda geçmiş; hatta ustamızın ismi Bilecik'in Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne girmek üzere UNESCO'ya teklif edilmiştir. Yine Osmanelili ahşap ustası merhum Ulvi Erbaş'ın yaşadığı ilçenin tarihine hizmet edebilmek amacıyla yaptığı geleneksel Osmaneli evleri maketleri, Şaban Kezer konağında sergilenmektedir. Genel olarak bilgi vermek gerekirse Bilecik'te

ağaç oymacılığı zanaatı; özellikle Osmaneli, Pazaryeri ve Gölpazarı'ndaki geleneksel evlerde ve ağaçtan imal edilen çeşitli ürünlerde hatırasını saklar durumdadır.

Seramik İşçiliği

Bilecik, seramik alanında önemli bir paya sahiptir. Seramik üretimi için önemli sayılan "feldspat, kaolen ve kil" gibi ham maddelerin Bilecik'in il ve ilçelerinde bulunması, seramik sektörüne yapılan yatırımların bu bölgede yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

4.16: Seramik Ürünler

Bunları biliyor muyuz?

* Ülkemizde seramik kaplama malzemesi üreten toplam 24 firma vardır. Bu firmaların 8'i, %23 pay ve 59.800.000 metrekare alana yayılmış kapasite ile Bilecik'te bulunmaktadır. Şehrimiz bu yönüyle ülke genelinde ikinci sırayı almaktadır.

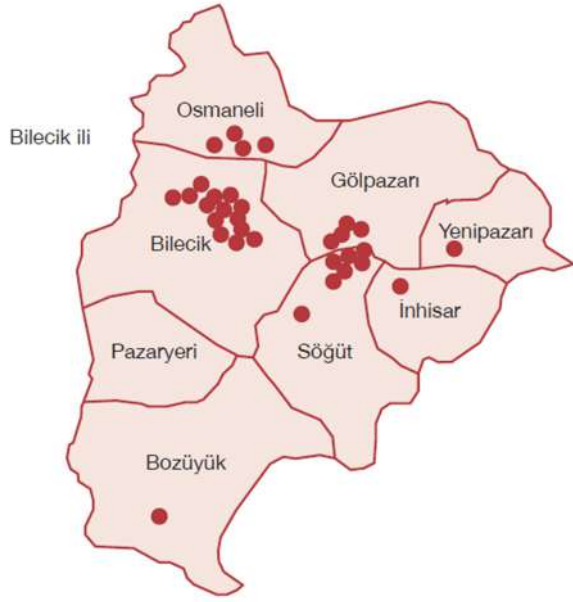
* Yine seramik sağlık gereçleri (lavabo, lavabo ayağı, klozet, rezervuar, alaturka tuvalet taşı, eviye...) üretiminde en fazla üretim kapasitesini bulunduran il Bilecik'tir.

* Türkiye'den ihraç edilen seramiklerin % 56'sı, Bilecik ili ve civarında üretilmektedir.

4.17: Seramik Fabrikası

Mermer İşçiliği

4.18: Maden Ocakları Haritası

Bilecik, mermer sektöründe Türkiye ekonomisinde önemli yer tutmakta ve Bilecik mermerleri hem ulusal hem de uluslararası pazarda çok iyi tanınmaktadır. Nitekim Devlet Planlama Teşkilatının illerin öne çıkan sanayi sektörleri araştırmasında; Bilecik'te süsleme ve yapı taşının kesilmesi, şekil verilmesi ve kullanılabilir hâle gelmesi, mermer sektörü açısından öne çıkan faaliyetler arasında gösterilmektedir. Yine MTA (Maden Tetkik Arama) verilerine göre Bilecik'in mermer rezervinin hem tür hem de kalite bakımından önemli bir yere sahip olduğu, uluslararası pazarda en çok talep edilen Türk mermer cinsinin "Bilecik Beji" olduğu kayda geçmiştir.

Bilecik beji olarak bilinen mermerler 80 ülkeye ihraç edilmekte, hatta Türkiye'deki en büyük 25 mermer ihracatçısı firmadan 6'sı Bilecik'te bulunmaktadır.

Bilecik'te ulusal ve uluslararası pazarda en çok rağbet gören mermer cinsleri ise aşağıdaki tabloda rezerv ve bulundukları bölge bilgisiyle birlikte verilmiştir. Bilecik Beji, çıkarıldığı ilçenin özel ismiyle sınıflandırılmıştır:

Mermerin Cinsi	Rezervi	Bulunduğu Bölge
Gölpazarı Beji	400.000.000 metreküp	Gölpazarı – Şahinler Köyü
Söğüt Beji	5.000.000 metreküp	Söğüt
Bilecik Gülkurusu (Pembesi)	1.000.000 metreküp	Taşçılar – Çukurören Köyü

4.19: (Soldan Sağa) Gölpazarı Beji, Bilecik Gülkurusu, Söğüt Beji

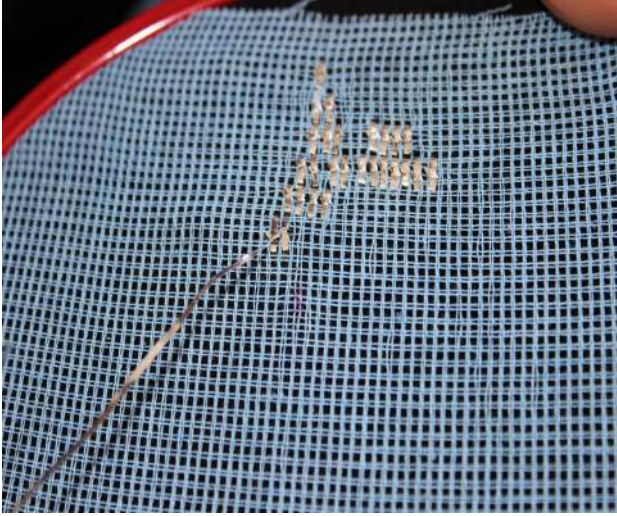
Son yıllarda ise blok mermer ihracatının yanı sıra ulusal ve uluslararası pazarlarda, mekânların iç ve dış tasarımında uygulanan "doğal taş işçiliği" dikkat çekmektedir.

4.20: Doğal Taş İşçiliği Tasarımları

Diğer Zanaatlar

4.21: Tel Kıрма

4.22: Bilecik'te Dokuma İşi

Bilecik'te dikkat çeken diğer zanaatlar arasında Pazaryeri ilçesinde pala kilim dokumacılığı, çeşitli köy ve kasabalarda mekikli el dokumacılığı, mekik oyası yapımı, iğne oyası yapımı, çul dokumacılığı, çakı ve bıçak yapımı yer almaktadır.

Osmaneli ilçesinde; 1970'li yılların sonuna kadar ağaç çivi kullanılarak el dikişiyle yapılan kösele ayakkabı imalatı, 1920'li yıllardan bugüne kadar ulaşan orak-bıçkı-bıçak imalatı, Düzmeşe köyü Selçuklu Gözetleme Kuleleri mevkiindeki şimşir ağaçlarından yapılan el yapımı oyma kaşıklar, eskiden evlerin zemin katlarında yaygı olarak kullanılan ve ısı yalıtımı işlevi de gören "keçi kılından çul dokumacılığı" da kayıtlara geçen diğer zanaatlar olarak göze çarpmaktadır.

3. TURİZM

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik ilinin turizm özellikleri hakkında bilgi edineceğiz.

Yaylalar

4.23: Kömürsu Yaylası

4.24: Çiçekli Yayla

Bilecik ilinin doğal çevre kaynakları turizm açısından değerlendirildiğinde yaylalar önemli bir yer tutmaktadır. Kömürsu Yaylası, Bozüyük ilçesine 28 kilometre uzaklıkta köknar, karaçam, kayın, ardıç ve çeşitli çiçeklerle kaplıdır. Kış turizmi açısından önemli yaylalardandır. 90 hektar alana sahip yaylada yükseklik 1.700 metredir. Çiçekli Yayla, Bozüyük ilçesinin endemik bitkisi "çimtein" in kapladığı kekik kokulu yayla, Üçtepeler Mevkii'nde 1.906 metre yüksekliğindedir. Sofular Yaylası, İlçe merkezine 25 kilometre uzaklıktaki çam ve köknar ağaçları ile kaplı yaylanın yüksekliği ortalama 1.600 metre civarındadır. Yayla turizmi açısından önemlidir. 104 hektar açık alana sahiptir. Uzunçam Yaylası, kayın, çam ve diğer çeşitli ağaçların yer aldığı yayla, Pazaryeri ilçe merkezine 14 kilometre uzaklıktadır.

4.25: Sofular Yaylası

4.26: Uzunçam Yaylası

Göletler

4.27: Küçükemal Göleti

4.28: Bozcaarmut Göleti

Bilecik ilinin doğal çevre kaynaklarından biri de göletlerdir. Küçükemal Göleti, Pazaryeri ilçe merkezine 10 kilometre uzaklıktaki Küçükemal köyü yakınında, çam ağaçlarıyla kaplı orman içinde bir dinlenme alanıdır. Bozcaarmut Göleti, Bozcaarmut köyü yakınlarındaki ilçe merkezine 15 kilometrelik uzaklıkta, çevresi köknar ve çam ormanları ile kaplı ormanlık alan şeklindedir. Pelitözü Göleti, il merkezine 7 kilometre uzaklıkta, etrafı çam ağaçlarıyla kaplı gölet, ulaşım kolaylığı ve geniş bir alana sahip olması nedeniyle özellikle hafta sonlarında büyük rağbet görmektedir.

Dodurga Barajı, dinlenme ve olta balıkçılığı için tercih edilen bir yerdir. Osmaneli içmeleri, Söğüt Çaltı Kaplıcası da Bilecik ilinin doğal çevre kaynaklarındandır.

4.29: Pelitözü Göleti

4.30: İçmeler - Osmaneli

4.31: Çaltı Kaplıcaları - Söğüt

Şelaleler

4.32: Suuçtu Şelalesi

4.33: İnhisar Şelalesi

Birçok turistik bölgede çekim unsuru olan şelalelere Bilecik İlinde sık rastlanmamaktadır. İl sınırları içerisinde ilin 2 ayrı noktasında toplam 3 tane şalele bulunmaktadır. Kınık Şelalesi, merkez Kınık köyü, Alamandere mevkiî yakınındaki kayalıktan çıkan su ilginç bir görüntü vermektedir. Suuçtu Şelalesi, Yenipazar ilçesinin nadide güzelliklerinden bir tanesidir. İnhisar Şelalesi, doğal yapısı tamamen korunan şalele, Çalkara köyü yakınlarında ve ilçeye uzaklığı 9 kilometredir.

Kanyon

4.34: Harmankaya Kanyonu

Harmankaya kanyonu, macera sevenler için farklı deneyim imkânı sunmaktadır. Yenipazar ilçesine bağlı Karahasanlar köyü tarafındadır. Giriş yüksekliği 538 metre olan kanyon yaklaşık 3 kilometre sonra 385 metre yükseklikle, İnhisar ilçesi Harmanköy sınırlarında sona ermektedir.

Tarihi Camiiler

Bilecik ili tarihsel değerler bakımından da önemli bir turizm potansiyeli barındırmaktadır. Orhan Gazi Camii, Kasımpaşa Camii, Çelebi Sultan Mehmet Camii, Rüstem Paşa Camii, Köprülü Mehmet Paşa Camii, Hamidiye Camii, Mihal Gazi Camii, Ertuğrul Gazi Mescidi (Kuyulu Mescid)

4.35: Orhangazi Camii - Bilecik

4.36: Kasımpaşa Camii - Bozüyük

4.37: Çelebi Sultan Mehmet Camii - Söğüt

4.38: Rüstem Paşa Camii - Osmaniye

4.39: Köprülü Mehmet Paşa Camii - Vezirhan

4.40: Hamidiye Camii - Söğüt

4.41: Mihalgazi Camii - Gölpazarı

4.42: Ertuğrul Gazi Mescidi - Söğüt

Türbeler

Şeyh Edebali Türbesi, Dursun Fakih Türbesi, Ertuğrul Gazi Türbesi turizm açısından önemli dini mekanlardır.

4.43: Şeyh Edebali Türbesi - Bilecik

4.44: Dursun Fakih Türbesi - Söğüt

4.45: Ertuğrul Gazi Türbesi - Söğüt

İmarethane ve Kervansaraylar

Kasım Paşa İmarethanesi – Bozüyük, Mihal Bey Hanı (Taşhan) – Gölpazarı ve Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı – Vezirhan'dadır.

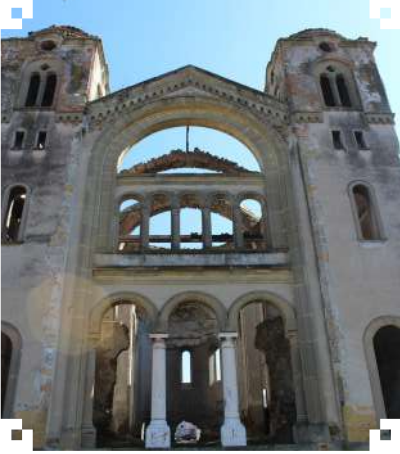
4.46: Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı - Vezirhan

4.47: Mihal Bey Hanı - Gölpazarı

Diğer Tarihi Yerler

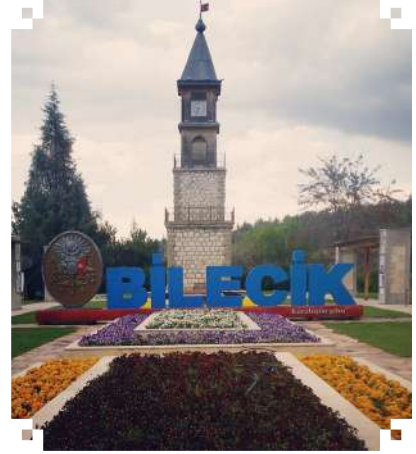
İlimizin diğer tarihi yerleri, Hagios Georgios Kilisesi, Emirler Hamamı, Kaymakam Çeşmesi, Saat Kulesi, Dar'ul Eytam (Yetimler Yurdu), Kaya Mezarı, Hamidiye İdadisi, Atatürk Köşkü, Rüştîye Mektebi, Merdiven Kaya'dır.

4.48: Hagios Georgios Kilisesi - Osmaneli

4.49: Kaymakam Çeşmesi - Söğüt

4.50: Saat Kulesi - Bilecik

4.51: Dar'ul Eytam - Osmaneli

4.52: Kaya Mezarı - Gölpazarı

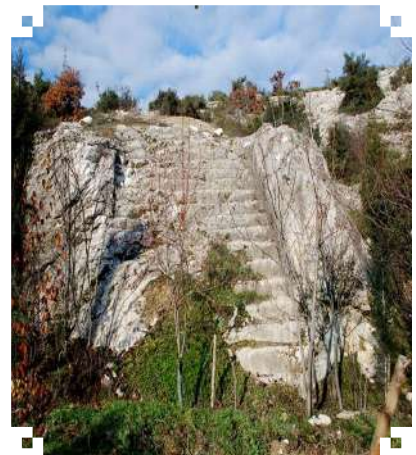
4.53: Hamidiye İdadisi - Söğüt

4.54: Atatürk Köşkü - Bozüyük

4.55: Rüştîye Mektebi - Bilecik

4.56: Merdivenli Kaya - Vezirhan

4. ULAŞIM VE HABERLEŞME AĞLARIMIZ

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik'in Ulaşım ve İletişim İmkânları

Güneye İnmeden Bir Mola

Ulaşım; insanların, kaynakların, ürünlerin ve bilginin bir yerden başka bir yere taşınmasını ifade eder. Coğrafi konumu itibarıyla Marmara Bölgesi'nin güneydoğu köşesinde bulunan Bilecik ise; Marmara, Karadeniz, İç Anadolu ve Ege bölgelerinin kesişim noktası olması sebebiyle bu bölgelerin hepsine rahat ulaşım imkânına sahiptir. Ancak ulaşım kadar "lojistik" de önemlidir ve lojistik, taşınacak ihtiyaç malzemelerinin doğru zamanda doğru yerde olmasını sağlayan bir hizmettir. Ulaşım ve lojistik söz konusu olduğunda, Bilecik'in avantaj ve dezavantajları şöyle sıralanabilir:

AVANTAJLAR

DEZAVANTAJLAR

1. Şehirlerarası çalışan otobüs firmaları için Bozüyük ilçesi, oldukça önemli ve işlek yol bağlantılarını bünyesinde bulundurmaktadır.
2. Ülkenin güney ılıman şeridinde yetiştirilen sera ürünleri ve turuncgiller İstanbul'a taşınırken Bilecik'ten geçmektedir. Bu yönüyle Bilecik, özellikle Antalya-İstanbul arasında önemli bir lojistik noktasıdır.
3. İstanbul başta olmak üzere Sakarya, İzmit, Bolu gibi şehirler için Bilecik; yol güzergâhında barındırdığı dinlenme tesisleriyle de pek çok yerli turist için mola noktalarından biri olmuştur.
4. Yüksek Hızlı Tren Garı, Bilecik'in ulaşım ağını güçlendirmiş ve başta üniversite öğrencileri olmak üzere toplumdan pek çok kesimin öncelikli tercihi hâline gelmiştir.

1. Bilecik şehir merkezi içerisinde yolcu taşımacılığı, küçük ve orta boy minibüs ya da midibüslerle yapılmaktadır. Bu durum, aslında şehir içindeki ihtiyaca cevap vermektedir. Yalnızca belirli akşam saatlerinden sonra sefer sayıları azalmaktadır. Ayrıca Bilecik'te, metrobüs gibi özel yolu ve standardı olan hatlarla hafif raylı sistemler yoktur.
2. Her ne kadar Bilecik, kara yolu ve demir yolu ulaşım ağlarında güçlü görünse de denize kıyısı olmaması ve bünyesinde hava limanı barındırmaması münasebetiyle deniz ve hava yolu taşımacılığında doğrudan bağlantıya imkân vermemektedir.

4.57: Otobüs Terminali - Bilecik

4.58: Yüksek Hızlı Tren

Karayolıyla Ulaşım

4.59: Mevcut Karayolları ve Yapımı Devam Eden Karayolları

ili sınırlarında kalmaktadır. 2019 yılı itibariyle toplam 22,5 km'si biten bölünmüş yolun 2021'de tamamlanması planlanmaktadır. Projenin amacı; Bilecik-Bursa yolunu kısaltmak ve daha güvenli hâle getirmek, ayrıca Osmaneli ilçesinde yetiştirilen tarım ürünlerinin Yenişehir üzerinden Bursa'daki limanlara da bağlanabilmesini sağlamaktır.

İznik-Mekece Yolu: 2021'de tamamlanması beklenen projenin 10,5 km'si Bilecik sınırlarına dâhildir. Projede Sakarya'nın Bursa'yla olan bağlantısını hızlı ve güvenli hâle getirmek; ayrıca Osmaneli, Mekece, Pamukova, Geyve, Sakarya gibi tarımın yoğun olduğu toprakların lojistik desteğini artırmak amaçlanmıştır.

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün Bilecik'te 211 km devlet yolu, 246 km il yolu olmak üzere toplam 457 km yol ağı bulunmaktadır. 457 km uzunluğundaki yol ağımızın % 36'sı bölünmüş yoldur. Bilecik'in Bolu, Eskişehir, Kütahya ve Sakarya ile karayolu bağlantıları bölünmüş yollar ile sağlanmıştır. Devam eden yol yapım projelerine göre tamamlanması beklenen projeler ise şu şekildedir:

Yenişehir - Bilecik - Osmaneli Yolu:

Toplam 48,6 km olması hesaplanan yolun 29,9 km'si Bursa ili sınırlarında, 18,7 km'si ise Bilecik

Demiryolıyla Ulaşım

4.60: Tarihi Bilecik Tren Garı

Bilecik sınırları içerisinde 140 km YHT ve 165 km konvansiyonel hat olmak üzere 305 km'lik demir yolu ağı mevcuttur. 2018 verilerine göre, Bilecik'ten yıllık 185.587 ton yük ve 238.562 yolcu taşınmaktadır. Yük taşıması ağırlıklı olarak Kocaeli, Ankara ve Gaziantep illerine yapılmaktadır. Şehrimizden ise ağırlıklı olarak kum, mermer, alçı ve alçı taşı taşınmaktadır.

Demiryolu ulaşımında Bilecik şehrini de kapsayan projeler:

✓ Bursa-Bilecik Hızlı Demiryolu Projesi: 106 km uzunluğundaki Bursa-Yenişehir-Osmaneli arasında, saatte 200 km hızla gidebilecek hızlı tren hattı yapılması planlanmıştır. 2021’de tamamlanması öngörülen projeyle hem Bursa-Ankara arası hem Bursa-İstanbul arası yolculuk süresi yaklaşık 2 saat 15 dakikaya düşecektir. Ayrıca yük treni de işletilerek Bursa sanayisinde üretilen ürünlerin demiryolu ile yurt içi ve yurt dışı pazarlara ulaşması mümkün olacaktır.

✓ Bozüyük Lojistik Merkez Projesi: Bölge sanayimizin yoğunlaştığı Bozüyük ve çevresindeki sanayicilerimizin rekabet edebilmesi, bu noktada bulunan fabrikalara ham madde temini ile mamul maddelerin taşınması için Bilecik (Bozüyük) Lojistik Merkezi kurulmaktadır. 2020’de tamamlanması öngörülen projeyle, 1,9 milyon ton yük taşıma kapasitesi sağlanacak ve ülkemize 654 bin m² lojistik alan kazandırılacaktır.

Havayoluyla Ulaşım

Bilecik’in kendine ait bir hava limanı bulunmamaktadır. Bu nedenle hava yolu ulaşımını tercih edecek kişiler, yakındaki diğer hava limanlarını kullanmaktadır. Yakın hava limanları ise şu şekilde listelenebilir:

Hava Limanının Adı	Bilecik’e Uzaklığı	Açıklamalar
Bursa Yenişehir Havalimanı	51 km	İç hatlar, dış hatlar ve kargo terminali bölümleriyle hizmet vermektedir. Askerî ve sivil havacılık statüsündedir.
Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı	85 km	İç hat seferleri düzenli olmamakla birlikte dış hatlarda yoğun bir trafiğe sahiptir. Sivil havacılık statüsündedir.
Kocaeli Cengiz Topel Havalimanı	136 km	İç ve dış hatlarda hizmet vermektedir. Askerî ve sivil havacılık statüsündedir.
Kütahya Zafer Bölgesel Havalimanı	153 km	Kütahya, Afyon ve Uşak illerinin havalimanı ihtiyacını karşılamak üzere bölgesel olarak kurulmuştur. İç ve dış hatlarda hizmet vermektedir.

Gidiş veya dönüş güzergâhı açısından bu havalimanları yetersiz kaldığında, özellikle uluslararası uçuşlar için İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı ile Ankara Esenboğa Havalimanı da tercih edilebilmektedir.

Denizyoluyla Ulaşım

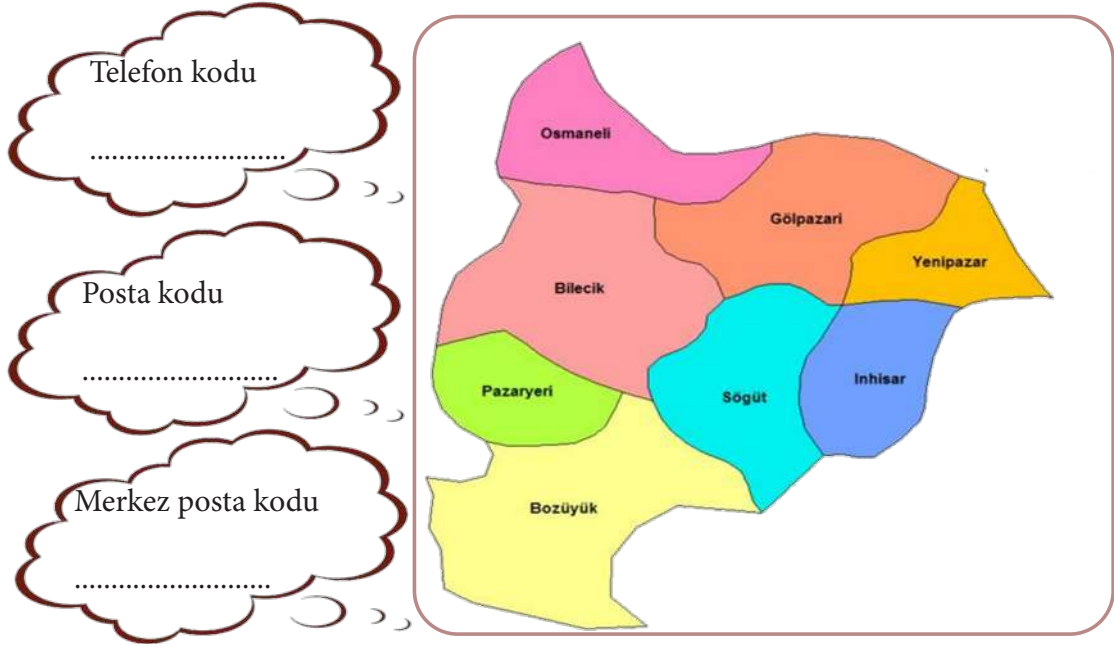
Denize kıyısı bulunmayan şehrimiz, bu ulaşım türünden yararlanamamaktadır.

Şehrimizde İletişim

İnternet, televizyon, telefon, radyo, dergi, gazete, reklam panoları gibi birçok araç kitle iletişim araçlarını oluşturur. Bugün gelinen noktada, bu araçların hepsi iletişim ihtiyacına hizmet eder durumdadır. Ayrıca yerel medya kuruluşlarının da Bilecik içindeki haberleşme ağında önemli bir yer tuttuğunu vurgulamak gerekir.

Bilecik'i işaret eden başlıca iletişim unsurlarını hatırlayalım:

4.61: Bilecik haritası

112 Acil Nedir?

Çağrı Merkezlerinin Bilinen İlk Numaraları	Bugün Başvuracağımız Numara
İtfaiye (110)	
Acil Yardım/Ambulans (112)	
AFAD (122)	
Polis İmdat (155)	
Jandarma (156)	
Sahil Güvenlik (158)	
Orman (177)	

112; acil durumlarda polis, sağlık ve itfaiye gibi acil yardım hizmeti veren tüm kurumlara tek bir numaradan ulaşılmasını sağlar. Bu hizmet, hem Türk vatandaşlarını hem de ülkemizde yaşayan yabancıları birçok numarayı bilme zorunluluğundan kurtarmıştır.

Sevgili Çocuklar,
Beni sabit, mobil ve ankesörlü telefonlardan arayabilirsiniz. 24 saat kesintisiz hizmet veririm.
Ancak beni, acil durumlar dışında kesinlikle aramamalısın. Unutma! 112'yi gereksiz yere meşgul etmen yardıma ihtiyacı olan başka bir insana yardım ulaştırılmasını geciktirebilir

ÜNİTE 5

ŞEHİRİMDE BEN

1. Bilecik'te Kültür ve Sanat
2. Bilecik'in Kimliğine Ruh Katan Eserler
3. Öncü Şahsiyetler
4. Bilecik'in Somut Olmayan Kültürel Varlıkları
5. Bilecik Ağzı
6. Bilecik Basını
7. Müzik Kültürümüz
8. Bilecik'in Kurtuluşu
9. Çocuklar ve Gençler İçin Bilecik
10. Bilecik'te Spor

1. BİLECİK'TE KÜLTÜR VE SANAT

Neler Öğreneceğiz?

Şehrimizde bulunan kütüphaneler, bilim, eğitim ve sanat merkezleri, sanat galerileri, sinema ve tiyatroların kapasitesi ve bize sağladığı fırsatlar ayrıca şehrimizde düzenlenen sanat etkinlikleri ve festivaller hakkında bilgi edineceğiz.

Bilecik, kültürel etkinlikler ve sanatsal faaliyetler açısından kısıtlı imkânlarını oldukça etkin kullanmayı başaran şehirlerimizdendir. Ev sahibi olduğu çok sayıda festival ve şenlikleriyle, kentin dört bir yanını kuşatan kütüphaneleriyle, geçmiş günümüzle buluşturan tarihi yapıları, yine aynı tarihin bizlere emaneti olan kıymetli eserleri itinayla muhafaza eden müzeleriyle kendi kültürel kimliğini oluşturan ve bu kimliği gelecek nesillere aktarabilmeyi öz varlığıyla eş tutan kutlu şehirdir Bilecik.

Festivaller ve Şenlikler

Yılın belirli zamanlarında düzenlenen, her yörenin kendisine has ürünlerini başka bölgelerde yaşayan insanlara tanıtmaya fırsatı bulduğu, önemli tarihlerin coşkuyla kutlandığı, adı şehirle bütünleşmiş kıymetli insanların anıldığı kültürel etkinliklerdir.

Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri

Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin babası olan Ertuğrul Gazi'yi anmak için her yıl Eylül ayında Söğüt ilçesinde gerçekleştirilen şenliktir. Oldukça coşkulu geçen bu şenliğin diğer adı ise Yörük Bayramı'dır. İlçe merkezinden Ertuğrul Gazi Türbesi'ne gerçekleştirilen Yörük yürüşüyle başlayan program; cirit atma, mehteran konseri ve halk oyunları ile devam eder. Şifalı pilavların dağıtılmasının akabinde hayır duasının yapılmasıyla tören sona erer.

5.1: Ertuğrul Gazi'nin Kabri

5.2: Zeybek

5.3: Sancak

5.4: Atlı Birlik

Bilecik'in Düşman İşgalinden Kurtuluşu, Ahilik ve Şeyh Edebalı Kültür Şenlikleri

Her yıl 6 Eylül' de Bilecik şehrinin kurtuluş bayramı olarak törenlerle kutlanmaktadır. Baştan başa çiçeklerle ve bayraklarla donatılan şehirde zafer yürüyüşüyle başlayan program, gece boyu aydınlatılan şehirde konserler ve havai fişek gösterileriyle devam eder. Bu hafta içerisinde çeşitli üniversitelerden bilim insanlarının katıldığı Şeyh Edebalı ve Ahilik temalı bilgi şöenleri düzenlenir.

5.5: Dursun Fakih Türbesi

Dursun Fakih'i Anma ve Küre Köyü Şenlikleri

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli katkıları bulunan ve aynı zamanda devletin ilk kadısı olma şerefine nail olmuş ulu Türk bilgini Dursun Fakih'i anmak üzere her yıl eylül ayının ikinci haftasında gerçekleştirilen şenliklerdir. Söğüt ilçesinin Küre köyünde bulunan Dursun Fakih türbesi de bu şenlikler kapsamında büyük ilgi görmektedir.

Oğulpaşa Yayla Şenlikleri

5.6: Oğulpaşa Yayla Şenlikleri

Bilecik'in Osmaneli ilçesine bağlı Oğulpaşa köyünde bir Hıdırellez geleneği olarak başlayan bu şenlikler, katılımcı sayısının artmasıyla birlikte düzenli hâle getirilerek her yıl haziran ayının ilk pazar gününe denk gelecek biçimde düzenlenmeye başlamıştır. Kazanlarda kaynayan etlerin hayır pilavıyla birlikte misafirlere ikram edilmesinin ardından çayırılık alanda Karakucak güreşi tutulmakta, mehteran takımı ve çeşitli sanatçıların konserleriyle şenliğe gelen ziyaretçilerin keyifli bir gün geçirmesi amaçlanmaktadır.

Geleneksel Kültür, Sanat ve Kiraz Festivali

5.7: Gölpazarı Kirazları

2004 yılında "Gölpazarı Kiraz Festivali" adıyla ilki gerçekleştirilen bu etkinlik, şehrin tanıtımına yaptığı katkı ve gelen turist sayısındaki artışlar göz önüne alınarak geleneksel hâle getirilmiştir. Mevsim şartlarına bağlı olarak yazın değişik aylarında gerçekleştirilebilir. Taşhan'daki (Mihal Bey Hanı) yemek tanıtımları, bahçe yarışmaları ve konserlerle renklenen festivalin sonunda daha verimli bir yıl için bereket duası edilir ve misafirlere kiraz dağıtılır.

5.8: İnhisar Narı

İnhisar Nar ve İncir Festivali

Sakarya Vadisi üzerinde verimli arazilere sahip olan İnhisar, iklim şartlarının da elverişliliğiyle birlikte tarım için oldukça müsait koşullara sahiptir. Bu sebeple yöre halkının başlıca geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Bereketli topraklarından yılda iki kez ürün alınabilen, yetiştirdiği nar ve incirlerle sektörde önemli bir paya sahip olan İnhisar'da her yıl ekim ayında "Nar ve İncir Festivali" düzenlenmektedir.

5.9: Osmaneli Karpuzu

Osmaneli Alaca Karpuz Festivali

Organize sanayi alanında gösterdiği atılımların yanı sıra tarım faaliyetleri sahasında da önemli bir yere sahip olan Osmaneli ilçesinde, her yıl 40 bin tonun üzerinde karpuz yetiştirilmektedir. Yurt dışı pazarında da önemli bir marka olan Osmaneli karpuzunun ihracatı, tarımla uğraşan yöre insanı için önemli bir gelir kaynağıdır. Bu sebeple her yıl ağustos ayında gerçekleştirilen Osmaneli Alaca Karpuz Festivali'nde çok sayıda ziyaretçi ağırlanır.

Düzenlenen yarışmalarda yılın en iyi karpuzu seçilerek yetiştiricisine ödül takdim edilir. Folklor ve mehteran gösteriyle devam eden festival, gece yapılan sema gösterisiyle sonlanır.

Kınık Geleneksel Çömlekçilik Festivali

5.10: Kınık Çömlekleri

Bilecik ilinin Pazaryeri ilçesine bağlı çömlekçi ustalarıyla ünlü Kınık köyünde her yıl ağustos ayında gerçekleştirilen, el sanatları alanında kıymetli isimlerin ağırlandığı önemli bir festivaldir. Çok sayıda çömlek atölyesine ve bu konuda yetkin ustalara sahip olan Kınık köyü, geleneksel el sanatlarımızdan olan çömlekçiliğin yaşatılması için önemli bir görev üstlenmektedir. Kınık Çömlekçilik Festivaline çeşitli üniversitelerden katılan seramik bölümü öğrencileri, atölyelerde yapılan çalışmaların

tüm aşamalarını gözlemleyebilmekte ve sonraki süreçte dilerse deneyim kazanabilmek adına bu atölyelerde staj yapabilmektedir.

Uluslararası Bilecik Tiyatro Festivali

Bilecik Belediyesi tarafından 2004 yılından bu yana her yıl kasım ayında gerçekleştirilerek geleneksel hâle getirilen uluslararası bir festivaldir. Ülkenin dört bir yanından festivale katılan tiyatro gruplarının yanı sıra yurtdışından da davetli tiyatro gruplarının oyunlarına sahnede yer verilmektedir. Yine bu festival kapsamında geleneksel hâle gelmiş “Kristal Çınar Ödülleri” de organizasyon komitesi tarafından belirlenen tiyatroculara takdim edilmektedir.

5.11: Şeyh Edebali Kültür Kongre Merkezi Tiyatro Salonu

Müzeler

Tarihte yer edinmiş toplumların kültürel miraslarını toplama, belgeleme, koruma ve sergileme işlevlerine sahip kâr amacı gütmeyen halka açık kurumlardır. Sahip oldukları envanter açısından arkeoloji müzeleri, sanat müzeleri, jeoloji müzeleri, etnografya müzeleri, el sanatları müzeleri, açık hava müzeleri gibi birçok farklı kola ayrılır. Bunun yanı sıra tarihi, sanatsal, kültürel ya da estetik değerlere sahip nesnelerin teşhir edildiği ve halkın beğenisine sunulduğu başkaca mekânlar da vardır. Bunların başında ise sanat galerileri ve sergi alanları gelmektedir. Koruma altına alındıktan sonra aslına uygun olarak gerekli onarımları yapılan tarihi yapılar da taşınmaz statüsünde değerlendirilen ve bir nevi açık hava müzesi işlevi gören kültürel miraslarımız arasında yer alır.

Söğüt Ertuğrul Gazi Müzesi

Binanın inşa edilme tarihine ait kesin bir tarih bulunmamakla birlikte bu yapı, 1900’lü yılların başında dönemin belediye reisi Memiş Ağa tarafından sağlık ocağı olarak hizmete açılmıştır. Ahşap işçiliğinin güzel örneklerinden birisi olan bu mimari yapı, bakım ve onarımları yapılarak 2001 yılında müze olarak hizmete açılmıştır. Bizans ve Osmanlı dönemine ait sikkeler, Roma dönemine ait çömlekler, Yörüklerin kültürünü yansıtan gündelik eşyalar ve savaş aletlerinin yanı sıra Söğüt’ün kültürel yaşantısını yansıtan çok sayıda eseri müzede görmek mümkündür.

5.12: Ertuğrul Gazi Müzesi

Bozüyük Şehir Müzesi ve Kent Arşivi

Atatürk'ün silah arkadaşlarından olan Albay İbrahim Çolak tarafından aile konutu olarak kullanılan köşk, 2002 yılında Bozüyük Belediyesine hibe edilmiş ve aslına uygun biçimde yenilenerek 29 Mart 2017 tarihinde müze olarak hizmete açılmıştır. Bozüyük'ün tarihsel gelişime ışık tutması ve tüm eserlerin bağış yoluyla toplanması yönünden ilçe halkı nazarında ayrı bir öneme sahiptir. Koleksiyonunda yöreye ait tarihi belge ve fotoğraflar, gündelik eşyalar, tarım aletleri ve ateşli silahlar başta olmak üzere 1700 adet eser mevcuttur.

5.13: Bozüyük Müzesi

Yaşayan Şehir Müzesi

Bilecik'in kültürel, tarihsel ve geleneksel ananelerini; kentin yaşanmışlıklarını ve halkın yaşantısını; geçmişten günümüze bu şehri meydana getiren temel yapı taşlarını içerisinde barındıran; 2.300 metrekarelik bir alandan inşa edilerek 2017 yılında hizmete açılan müzedir. Bina içerisinde balmumu heykelleri, sergi ve konferans salonları, interaktif uygulama alanları yer almaktadır.

5.14: Yaşayan Şehir Müzesi

Osmanlı Padişahları Tarih Şeridi

Şeyh Edebali Türbesi'nin bulunduğu yerleşkede yarım hilal biçiminde tasarlanmış bir yapıdır. Duvarlarında, 36 Osmanlı padişahının hayat hikâyeleri hakkında kronolojik olarak bilgi veren panolar ve seramik işçiliğiyle duvara nakşedilen çeşitli minyatürler bulunmaktadır. Toplamda 200 metreye varan uzunluğuyla bu alanda bir dünya rekoruna sahiptir. Tarih şeridinin bulunduğu yerleşke içerisinde Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu ve fetih dönemlerini konu alan belgesellerin izlenebildiği bir sinema da mevcuttur.

5.15: Osmanlı Padişahları Tarih Şeridi

5.16: Bilecik Müzesi

5.17: Geleneksel Yaşam ve Yöresel Kıyafetler

Bilecik Müzesi

1921 yılında Yunan işgaline uğrayan kentte tahrip edilen birçok bina gibi burası da yakılarak enkaz hâline getirilmiştir. Sonraki yıllarda aynı temel üzerine inşa edilen yapı, 1996 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilerek aslına uygun biçimde yenilenmiş ve 2007 yılında hizmete açılmıştır. Osmanlı ve Bizans Dönemi'nden kalma tarihi eserlerin yanı sıra; Neolitik, Paleolitik ve Helenistik çağlardan günümüze ulaşan eserler, toplam üç teşhir salonunda kronolojik dizilim tekniğiyle sergilenir. Envanterinde 1.102 arkeolojik ve 317 etnografik eserle birlikte 731 adet sikke bulunur. Müze bahçesi ve avlusunda Roma Dönemi'nden kalma lahitler, vaftiz tekneleri ve sütun başlıklar yer alır. Ayrıca Bilecik'e ait yöresel kıyafetlerin ve kentin sivil mimarisine dair görsellerin sergilendiği bir bölüm mevcuttur.

Kütüphaneler

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlıktır. Başka insanlarla iletişim kurmak, kendisini ifade etmek ve paylaşmak ihtiyacı hisseder. Bu durumun gerçekleşmesi için de ortak bir etkileşim zemini gereklidir. Eski çağlarda mağara duvarına yapılan resimler, toplulukların üzerinde uzlaşma sağladığı temel şekillerin oluşmasını sağlamış; böylece ortak bir yazı dilini meydana getiren alfabenin oluşum süreci başlamıştır. Taşlara, kil tabletlere, ceylan derilerine ve en nihayetinde parşömenlere işlenen sembollerle nesilden nesile aktarılan bilgi ve tecrübeler, muhafaza edilmek üzere inşa edilen yapılarla daha güvenli ve korunaklı bir yere kavuşmuştur. Bu anlamda bilinen en eski kütüphane, M.Ö. 625 yılında Asur hükümdarı Asurbanipal tarafından kurulan Ninova Kütüphanesidir. Tarih boyunca milletlerin kitaplara ve okumaya verdiği değer, o milletin gelişim düzeyiyle daima paralel olarak ilerlemiştir. Bu sebeple dünyadaki pek çok ülke hem tarihi ve edebi değeri olan yazın hazineleri korumak ve gelecek nesillere aktarmak hem de halkın bu mirastan yeterince istifade edebilmesi sağlamak amacıyla ulusal kütüphanelerini kurmuşlardır. Bu anlamda mimarî sahası ve katalog zenginliği açısından ülkemizin en büyük kütüphanesi, Beştepe'de inşa edilen Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesidir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde, halkın bilgi edinme gereksinimini ve yaşam boyu öğrenme ihtiyacı karşılamak üzere ülkenin dört bir yanında kurulan halk kütüphaneleri de bu alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bilecik'te üniversite kütüphanesi, il halk kütüphanesi ve ilçe kütüphaneleri olmak üzere toplamda altı büyük kütüphane mevcuttur. Bunun yanı sıra eğitim kurumlarının bünyesinde hizmet veren muhtelif kütüphaneler de bu başlık altında değerlendirilebilir.

5.18: Bilecik İl Halk Kütüphanesi

Bilecik İl Halk Kütüphanesi

Bilecik'te hizmet veren halk kütüphaneleri arasında 65487 adet mevcut kitap sayısı ile en zengin koleksiyona sahip kütüphanedir. 1968 yılında hizmete açılan kütüphane; görsel ve işitsel medya bölümü, yetişkin bölümü, çocuk okuyucu bölümü, sürekli yayınlar bölümü ve internet erişim merkezinden oluşan üç katlı bir binadan müteşekkildir.

5.19: Bozüyük İlçe Halk Kütüphanesi

Bozüyük İlçe Halk Kütüphanesi

Bozüyük'te 1956 yılından bu yana çeşitli binalarda hizmet veren; tarih ve edebiyat çoğunlukta olmak üzere birçok türden kitaba ev sahipliği yapan kütüphanelerimizdendir. Koleksiyonunda, işitsel materyaller dışında 28598 adet eser mevcuttur.

5.20: Söğüt İlçe Halk Kütüphanesi (Dış)

Söğüt İlçe Halk Kütüphanesi

II. Abdulhamid Han tarafından yaptırılan iki katlı taş binada hizmet vermektedir. Hamidiye İdadisi olarak da anılan bu yapı; zarif işçilikle bezenen pencere ve kapı sütunları, geniş ve ferah odaları, oyma ahşaptan oluşan yüksek tavanları ve girişinde yer alan yekpare mermerden imal edilmiş devasa Osmanlı armasıyla ziyaretçiler üzerinde oldukça görkemli bir izlenim bırakmaktadır. Çocuk bölümünde 4701 adet, yetişkin bölümünde ise 10429 adet eser bulunmaktadır. Süreli yayınlar bölümünde günlük iki gazete aboneliği ve çeşit konularda aylık yayımlanan 63 dergiye de üyeliği mevcuttur. Açık raf sistemine uygun biçimde tasnif edilen eserlere ulaşmak oldukça kolaydır. Bununla birlikte kütüphane içerisinde yer alan internet erişim merkezi, diledikleri araştırmayı rahatça yapabilmeleri adına kayıtlı üyelerin hizmetine sunulmuştur.

5.21: Söğüt İlçe Halk Kütüphanesi (İç)

Pazaryeri İlçe Halk Kütüphanesi

Pazaryeri'nde 847 metrekairelik alan üzerine kurulu üç katlı bir binada 2001 yılından beri hizmet veren kütüphanedir. Koleksiyonunda, çeşitli konularda yazılmış 5500 adet yayın bulunmaktadır.

Gölpazarı İlçe Halk Kütüphanesi

Gölpazarı ilçesindeki çeşitli binalarda 1962 yılından beri hizmet veren ilçe halk kütüphanesinin koleksiyonunda süreli yayın abonelikleri hariç çocuk kategorisinde 3108 adet, yetişkin kategorisinde 21569 adet eser mevcuttur.

Şeyh Edebali Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi

Üniversite yerleşkesinde yaklaşık 7500 metrekairelik bir kapalı kullanım alanı üzerine konumlandırılan, toplamda 1100 kişilik oturma kapasitesi ve yaklaşık 80 bin eserlik kitap koleksiyonuyla Bilecik şehrinin en büyük kütüphanesidir. Bina içerisinde Birunî, Uluğbey, Aşıkpaşazade ve Dursun Fakih isimleri verilen dört büyük okuma salonu bulunur. Haftanın 7 günü 24 saat hizmet veren kütüphanede, öncelikli olarak ziyaretçilere konforlu bir araştırma ortamı sunmak amaç edinilmiştir. Bu doğrultuda kütüphane içerisinde yer alan grup çalışma odaları, toplantı ve konferans salonları, fuaye alanı, kafeterya ve çeşitli sosyal kullanım tesisleri öğrencilerin hizmetine sunulmuştur. Kütüphane ve bilgi merkezinin imkânlarından yalnızca üniversite öğrencileri değil, isteyen herkes faydalanabilmektedir.

5.22: Şeyh Edebali Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi

Kültür Sanat ve Bilim Merkezleri

Bir toplumun gelişmişlik düzeyini, sahip olduğu nitelikli bireyler belirler. Bireylerin nitelikli yetişmesinde ise iyi bir öğrenim hayatının yanı sıra başkaca etkenlerin de önemli bir yeri vardır. İnsanların kültürel farkındalığını arttıracak, ifade becerisini yükseltecek, karar verme mekanizmasını kuvvetlendirecek, ruhsal ve fiziki gelişimini destekleyecek, farklı bir bakış açısı kazandırarak problem çözme kabiliyetini geliştirebilecek sosyal faaliyetler bu etkenlerin başında gelir. Bireyleri böylesine beceriler kazanmaya teşvik eden etkinlikleriyle toplumun gelişmesine doğrudan katkıda bulunan kültür, sanat ve bilim merkezlerinin varlığı oldukça önemlidir.

Halk Eğitim Merkezi

İnsanların ilgi ya da gereksinim duyduğu bir konuyu dilediği gibi öğrenmelerine ve bu doğrultuda kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla faaliyet gösteren kurumdur. Eğitim amacıyla verilecek kursların belirlenmesinde, kişilerin ve toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurulur. Drama, dil ve diksiyon, satranç, halk oyunları, aşçılık, el sanatları ve müzik gibi birçok farklı dalda açtığı kurslarla eğitim vermektedir.

5.23: Halk Eğitim Merkezi Sergisi

Bilim ve Sanat Merkezi

Özel yetenekli öğrencilere ilgi alanları doğrultusunda eğitim imkânı sunan ve mevcut kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarına yönelik eğitimler veren kurumdur. Bu yetenekler işitsel yahut görsel sanatlara yönelik olabileceği gibi bilişsel zekâyı aktif kullanmayı gerektiren beceriler de olabilir. Alanında uzman eğitimciler tarafından hazırlanan eğitimler, proje tabanlı eğitime ve yaparak-yaşayarak öğrenme modellerine dayalıdır.

5.24: Bilim ve Sanat Merkezi

Şeyh Edebalı Kültür ve Kongre Merkezi

Bilecik'te gerçekleştirilen birçok etkinliğe ev sahipliği yapan; içerisinde 650 kişi kapasiteli bir konferans salonu, 160 kişilik sinema salonu, dört çalışma atölyesi ve bir tane çok amaçlı salon bulunan; 2013 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliğiyle hizmete açılan kültür ve sanat kompleksidir.

5.25: Şeyh Edebalı Kültür ve Kongre Merkezi

Bilecik Belediyesi Açık Hava Tiyatrosu

Yaz aylarında gerçekleştirilmesi planlanan sinema, tiyatro, konser gibi sahne sanatlarına dayalı etkinliklerinde kullanılmak maksadıyla Pelitözü Göleti'nin kıyısına inşa edilmiş 510 kişi kapasiteli, çok amaçlı amfi tiyatrodur.

5.26: Açık Hava Tiyatrosu

Bilecik'te Sinema

Şehrin ticari işletme olarak faaliyet gösteren tek sineması vardır. Toplam 240 koltuk kapasitesine sahip olan sinemada, farklı gösterimlerin yapılabildiği 4 ayrı salon bulunur.

2. BİLECİK'İN KİMLİĞİNE RUH KATAN ESERLER

Neler Öğreneceğiz?

Şehrimize kimlik kazandıran tarihi eserleri öğreneceğiz.

Tarihi eserler ve kültürel mekânlar bir şehre kimlik kazandıran temel yapılardır. Bilecik birçok medeniyete ev sahipliği yapsa da şehre asıl kimliğini kazandıran Osmanlı Devleti'nden miras kalan tarihi eserlerdir. Camiler, mescitler, türbeler, imarethaneler, kervansaraylar, hanlar, rüştiyeler Bilecik'te sıklıkla karşılaşılabileceğimiz kültürel miras eserleridir. Bunun yanında saat kulesi gibi nadide eserler de Bilecik ilinde mevcuttur.

Şimdi Bilecik'e kimlik kazandıran tarihi eserleri öğrenelim.

Camiler

Camiler Müslümanların ibadet etmek için toplandıkları mekânlardır. Bilecik'te Osmanlı Döneminden miras kalan birçok değerli tarihî cami mevcuttur.

Orhan Gazi Camii

Bilecik il merkezinde yer almaktadır. Caminin inşa edilme tarihi 1392 olarak kabul edilmektedir. Şeyh Edebali Türbesi'nin aşağı kısmındadır. Erken dönem Osmanlı mimarisinin ilk örneklerindendir. II. Abdülhamid zamanında yenileme geçirilerek bugünkü görünümünü almıştır. Her pazar günü sabah namazının ardından çorba ikram edilmesi Bilecik'teki kardeşlik duygularını yansıtan güzel örneklerdendir.

5.27: Orhan Gazi Camii

Yıkık Minareler

Milli Mücadele Dönemi'nde Yunan işgali sırasında tahrip olan Bilecik il merkezinde yer alan Karacalar Camii, Emirler Camii, Osman Gazi Camii ve Akkaldırım Camii'nin minareleri şehrin küllerinden doğuşuna tanıklık etmektedir.

5.28: Karacalar Camii

5.29: Emirler Camii

5.30: Akkaldırım Camii

Hamidiye Camii

Söğüt ilçe merkezinde yer almaktadır. 1903-1905 yılları arasında Sultan II. Abdülhamid Döneminde yapılmıştır. Caminin iki minareye sahip olması halk arasında “Çifte Minareli Camii” olarak bilinmesini sağlamıştır.

5.31: Hamidiye Camii (dış)

5.32: Hamidiye Camii (iç)

Ertuğrulgazi Camii (Kuyulu Mescit)

Söğüt ilçe merkezinde yer almaktadır. Rivayete göre Ertuğrulgazi beraberindekilerle birlikte Söğüt'e geldiğinde ilk çadırını caminin bulunduğu alanda kurmuştur. Cami 13. yüzyılın ikinci yarısında Ertuğrulgazi tarafından yaptırılmıştır. Bölgedeki Müslümanların ve gayrimüslimlerin ortaklaşa kullandığı su kuyusunun caminin içinde olmasından dolayı “Kuyulu Mescit” olarak da bilinir. Zamanla tahrip olan bina II. Abdülhamid Dönemi'nde yeniden inşa edilmiştir.

5.33: Ertuğrulgazi Camii (dış)

5.34: Ertuğrulgazi Camii (iç)

Çelebi Mehmet Camii

Söğüt ilçe merkezinde yer almaktadır. Osmanlı padişahı Çelebi Mehmet Dönemi'nde 1414-1420 yılları arasında yapılmıştır. İlçedeki en eski yapılardan olan cami II. Abdülhamid Dönemi'nde yapılan tadilat çalışmalarıyla günümüzdeki şeklini almıştır. Halk arasında "Çarşı Camii" olarak bilinir.

5.35: Çelebi Mehmet Camii

Kasım Paşa Camii

Bozüyük ilçe merkezinde yer almaktadır. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde 1525-1528 yılları arasında yaptırılmıştır. Rivayete göre Osmanlı ordusu Rodos Seferi'ne giderken caminin bulunduğu alanda dinlenmiştir. Osmanlı vezirlerinden Kasım Paşa da eğer sefer başarılı olursa bu alana bir cami yapılacağı sözünü vermiştir. Cami klasik Osmanlı camilerinin tek kubbeli örneklerindendir.

5.36: Kasım Paşa Camii

Rüstem Paşa Camii

Osmaneli ilçe merkezinde yer almaktadır. Kanuni Sultan Süleyman'ın veziri ve damadı Rüstem Paşa tarafından yaptırılmıştır. Caminin mimarı Mimar Sinan'ın kalfalarından olan Yüzgeç Mehmet Paşadır. Halk arasında Ulu Camii olarak bilinir.

5.37: Rüstem Paşa Camii

Köprülü Mehmet Paşa Camii

Bilecik-Sakarya karayolu üzerinde Bilecik merkeze bağlı Vezirhan beldesinde yer almaktadır. Osmanlı sadrazamı Köprülü Mehmet Paşa tarafından 1665'te yaptırılmıştır. Mimar Sinan'ın eseri olduğu iddia edilse de bunu doğrulayan herhangi bir kanıt yoktur.

5.38: Köprülü Mehmet Paşa Camii

Mihalgazi Camii

Gölpazarı ilçe merkezinde yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin silah arkadaşı Köse Mihal tarafından yaptırılmıştır. Günümüze kadar ilk hâinden uzaklaşsa da tarihî bir eser olarak varlığını sürdürmektedir.

5.39: Mihalgazi Camii

Türbeler

Tarihte iz bırakmış önemli şahsiyetler için yapılmış anıt mezarlardır. Bilecik coğrafyası tarihe şahitlik etmiş birçok şahsiyetin türbesini barındırmaktadır.

Şeyh Edebalı Türbesi

Şeyh Edebalı Türbesi Bilecik il merkezine yakın Hisarlık bölgesinde tepelik bir alanda yer almaktadır. Kesin olarak inşa edilme tarihi bilinmemekle birlikte Orhan Gazi Döneminde yapıldığı genel görüştür. Bulunduğu bölgeye hâkim bir tepelikte bulunan türbede Osmanlı'nın manevi lideri Şeyh Edebalı'nın sandukası dışında altı büyük ve dört küçük sanduka vardır. II. Abdülhamid Dönemi'nde yenilenmeye tabi tutulan yapı son olarak 2012 yılında tekrar hizmete açılmıştır. Türbenin yanında Osman Gazi'nin eşi Bala Hatun ve annesinin sandukalarının bulunduğu bir türbe daha bulunmaktadır. Türbe, Bilecik'i ziyaret edenlerin uğrak yerlerindendir.

5.40: Şeyh Edebalı Türbesi (dış)

5.41: Şeyh Edebalı Türbesi (iç)

Ertuğrulgazi Türbesi

Osman Gazi'nin babası ve Kayı Boyu lideri Ertuğrulgazi'nin türbesi Söğüt ilçesinde yer almaktadır. Kesin olmamakla birlikte türbenin Osmanlı padişahı Çelebi Mehmet tarafından inşa ettirildiğine ait bazı bilgiler mevcuttur. Türbe 18. yüzyılda Osmanlı padişahı III. Mustafa tarafından tamamiyle yenilenmiştir. Türbe II. Abdülhamid Dönemi'nde de önemli bir onarım geçirmiştir. Türbenin kapısı üzerindeki kitabe II. Abdülhamid'e aittir. Türbenin yanında Ertuğrulgazi'nin eşi Halime Hatun ve oğlu Savcı Bey'in de mezarları bulunur. Millî Mücadele Dönemi'nde Yunanlılar tarafından tahrip edilmiştir. Günümüzde Bilecik'in en çok ziyaret edilen tarihi alanlarının başında gelmektedir.

5.42: Ertuğrulgazi Türbesi (dış)

5.43: Ertuğrulgazi Türbesi (iç)

Bunları biliyor muyuz?

Bilecik Valiliği, Jandarma Genel Komutanlığı ve Bilecik 2. Jandarma Er Eğitim Tugay Komutanlığı iş birliğiyle hazırlanan proje kapsamında 2017 yılından itibaren Ertuğrul Gazi Türbesi önünde yılın 365 günü “Saygı Nöbeti” tutulmaktadır. Saygı nöbeti alp kıyafeti giyen askerler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Dursun Fakih Türbesi

Osman Gazi adına ilk hutbeyi okuyan Dursun Fakih'in türbesi, Söğüt ilçesine bağlı Küre köyünde yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin oluşumunda büyük katkı sağlayan manevi kimliklerden biridir. Aynı zamanda Şeyh Edrbalı'nın damadı ve Osman Bey'in bacanağıdır. Bilecik'e gelen ziyaretçilerin sıkça uğradığı tarihî alanlardan biridir.

5.44: Dursun Fakih Türbesi

Diğer Önemli Türbeler

Kumral Abdal Türbesi, Bozüyük'e 2 km mesafede Kovalıca köyü yolu üzerindedir. Abdullah Mihalgazi Türbesi, İnhisar ilçesine bağlı Harmanköy'dedir. Savcı Bey Türbesi, Bozüyük'e bağlı Kandilli köyündedir. Has Mehmet Bey Türbesi, Söğüt'e bağlı Tuzaklı köyündedir. Mehmet Nuri Efendi Türbesi, Bilecik merkeze bağlı Deresakarı köyündedir. Kamuran Gazi Türbesi, Bozüyük Metristepe'de yer almaktadır.

Hanlar ve Kervansaraylar

Hanlar ve kervansaraylar ticaret yolları üzerinde kafilelerin konaklaması için inşa edilen yapılardır. Bilecik'te İpek yolu güzergâhı üzerinde bulunduğu için birçok ticari konaklama mekânına ev sahipliği yapmıştır.

Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı

Bilecik il merkezine bağlı Vezirhan beldesinde yer almaktadır. Kervansarayı'nın inşa tarihi ifade eden kitabesi yoktur. Ancak tapuda Köprülü Mehmet Paşa'nın vakıf eseri olarak kaydı tutulmuştur. 1665 yılında Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir.

5.45: Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı

Mihal Bey Hanı (Taşhan)

Gölpazarı ilçe merkezinde bulunmaktadır. Hanın kitabesinde 1318 yılında Mihalgazi tarafından yaptırıldığı yazmaktadır. Günümüzde sanat galerisi, toplantı salonu gibi çeşitli alanlarda hizmet vermeye devam etmektedir.

5.46: Mihal Bey Hanı

İmarethaneler

İmarethaneler yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumlarıdır.

Orhan Gazi İmareti

Bilecik il merkezinde yer almaktadır. Orhan Gazi tarafından inşa ettirilmiştir. İmarethane tarihi İpek Yolu'nun güzergahı üzerindedir. Millî Mücadele Dönemi'nde Yunan işgali sırasında büyük bir tahribata uğramıştır.

Diğer Önemli Eserler

Belekoma Kalesi

Bilecik ismine kaynaklık eden Belekoma Kalesi, Şeyh Edebalı Türbesi'nin yanındaki Hamsu vadisinde bulunan tepelik alanda yer almaktadır. Kale tahrip olduğundan günümüze kadar birkaç taş kale duvarı görüntüsünden başka bir şey kalmamıştır.

5.47: Belekome Kalesi

Bilecik Hükümet Konağı

Osmanlı padişahı II. Abdülhamid tarafından hükümet binası olarak 1905-1907 yılları arasında inşa ettirilmiştir. Yunanlılar Kurtuluş Savaşı'nda Bilecik'ten çekilirken Hükümet Konağı'nı ateşe vermişlerdir. 1922-1924 yılları arasında yeniden inşa edilmiştir. Günümüzde Bilecik Valiliğine hizmet vermektedir.

5.48: Bilecik Hükümet Konağı

Saat Kulesi

Bilecik il merkezinde yer almaktadır. 1901 yılında sultan II. Abdülhamid tahta çıkışının 25. yılında valilere bir ferman göndererek Anadolu'da saat kulesi yapımını yaygınlaştırmak istemiştir. Bu ferman neticesinde 1907 yılında Bilecik'te saat kulesi yapılmıştır. Saat kulesinin bulunduğu bölge Osmanlı'da gezginlerin kervanlarının ve hac kabilelerinin güzergâhı olması açısından önem taşır.

5.49: Saat Kulesi

Rüştiye Mektebi

Bilecik il merkezinde yer almaktadır. II. Abdülhamid Dönemi'nde 1905 yılında rüştiye (ortaokul) olarak inşa edilmiştir. Uzun yıllar okul binası olarak kullanılan yapı günümüzde Bilecik Belediyesine ev sahipliği yapmaktadır.

5.50: Rüştiye Mektebi

Zincirli Kaya

Bilecik il merkezinde Şeyh Edebali Türbesi'ne giderken kayalıklar üzerinde yer alır. Zincirli Kaya hakkında bilgi verebilecek günümüze ulaşan herhangi bir belge ve kayıta rastlanmamıştır. Halk arasında çeşitli rivayetlere konu olmuştur. Bölgede meydana gelen depremde etkilenmesi sonucu bağlandığı, Şeyh Edebali'nın burada asılmak istendiği ve Milli Mücadele Dönemi'nde Yunanlıların idam sehpası olarak kullandığı

5.51: Zincirli Kaya

en çok anlatılan rivayetlerdir. Ancak şu an kayada asılı bulunan zincir 1973-1980 yılları arasında Bilecik Belediyesi tarafından sembolik olarak takılmıştır. Orijinalinin Osmanlı Dönemi'nde kervanların yollarına güvenli bir şekilde gitmesi için kaya düşmesini engellemek amacıyla takıldığı belirtilmiştir.

Hamidiye İdadisi

Söğüt ilçe merkezinde yer almaktadır. Saray Muhafız Alayı'na asker yetiştirmek amacıyla 1903-1905 yılları arasında II. Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır. Binanın ön üst cephesinde II. Abdülhamid'in tuğrası bulunmaktadır. Bina günümüzde Söğüt İlçe Halk Kütüphanesi olarak hizmet vermektedir. Binanın kapı girişin üzerinde bulunan Osmanlı Devleti armasının İstanbul'da yapıp Söğüt'e getirildiği rivayet edilir.

5.52: Hamidiye İdadisi

Darüleytam (Yetimlerevi)

Binanın kitabesi yoktur ancak 1917'de Kaymakam Sait Bey'in girişimleriyle inşa edilmiştir. Yapımında Söğüt halkının yardımları büyük katkı sağlamıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında İstanbul'da yetim kalmış çocukların barınması için inşa edilmiştir. Halk arasında Şüheda Mektebi olarak da bilinir. Günümüzde bina Şeyh Edebali Üniversitesi'nin kullanımına sunulmuştur.

5.53: Darüleytam (Yetimlerevi)

Gözetleme Kuleleri

Roma Dönemi'nden günümüze ulaşmış olan kuleler Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde de aktif olarak kullanılmıştır. Osmaneli ilçe merkezine yakın, Düzmeşe köyünde yer almaktadır.

5.54: Gözetleme Kuleleri

Hagios Georgios Kilisesi (Aya Yorgi)

Osmaneli ilçe merkezinde yer almaktadır. 19.yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Lozan Antlaşması sonrası gerçekleşen mübadele ile Rumlar bölgeden gidince kilise atıl durumda kalmıştır.

5.55: Aya Yorgi Kilisesi (dış)

5.56: Aya Yorgi Kilisesi (iç)

Kapılı Kaya Mezarı

Gölpazarı ilçesine bağlı Kasımlar köyünde yer almaktadır. Mezarın Frig kralı Gordios'a ait olduğu sanılmaktadır.

5.57: Kapalı Kaya Mezarı

Kaymakam Çeşmesi

Söğüt ilçe merkezinde yer almaktadır. Kaymakam Sait Bey tarafından 1919 yılında inşa ettirilmiştir. Kütahya çinileri ile süslenen çeşme dört cepheden oluşmaktadır. Çeşmenin üç cephesine çeşme yerleştirilmiştir. Güney cephesine çeşme konmamıştır. Bunun nedeni su içecek ya da abdest alacak kişilerin sırtlarını kibleye dönmemesini sağlamaktır. Bir çeşme yaparken bile bu hassasiyete sahip olmak Türk-İslam kültürünün inceliklerini yansıtmaya açısından çok değerlidir.

5.58: Kaymakam Çeşmesi

Atatürk Köşkü

Bozüyük ilçesine bağlı Erikli köyünde yer almaktadır. 1930 yılında Atatürk, Bilecik ziyaretinde bu köşkte misafir edilmiştir. Atatürk'ün yakın silah arkadaşlarından olan İbrahim Çolak tarafından yaptırılmıştır.

5.59: Atatürk Köşkü

3. ÖNCÜ ŞAHSİYETLER

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik ile özdeşleşmiş tarihi şahsiyetleri ve şehrin yetiştirdiği sanat, edebiyat, müzik, spor ve bilim insanlarını tanıyacağım.

Bir şehrin coğrafyası, somut ve soyut kültürel mirası, gelenekten geleceğe yol alan türlü hikâyeleri; kadim günlerden bugüne nefes almış ve alan “insan” ile birleştiği zaman “insan ve mekân” ilişkisini doğurmadan edemez. Bazı şehirleri şehzadeler şehri olarak biliriz mesela. Dünya çapında ünlü peygamber şehirleri vardır. Bazıları sanat ve kültür başkenti ilan edilirken bazı şehirler daha ayrıntılı bir tanımlamayla “edebiyatın şehri (hatta şairler şehri), sporun merkezi, müziğin kalbinin attığı yer veya bilim ve teknoloji öncüsü” gibi isimlerle anılır. Bir mekân olarak şehir, içindeki insanın ruhu ve yeteneği ile birleşmeseydi bugün bu kavramlardan bahsediyor olamazdık.

Daha önceki bölümlerde Bilecik’in “Kuruluş ve Kurtuluşun Şehri” olarak anıldığını belirtmiştik. Şimdi sizlerle, kuruluş günlerinde bulduğu “hayat”ın kurtuluş günlerinde de gururlu mücadelesini veren şehrimizin tarihî, sanatçı, edebiyatçı, müzisyen, sporcu ve âlim şahsiyetlerini inceleyeceğiz:

Şeyh Edebalı: “İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın”

Osmanlı Devleti’nin mayasını atan, devletin manevi kurucusu kabul edilen Şeyh Edebalı’nın ne zaman ve nerede doğduğu konusunda kabul edilmiş ortak bir doğru yoktur. Bazı tarihçilere göre bugünkü Türkmenistan sınırları içerisinde, Horasan bölgesinde yer alan Merv şehrinde doğmuştur. Diğer görüşlere göre ise Anadolu’da Karaman şehrinde dünyaya gelmiştir. Kaynak gösterilmeden oluşturulan künyesinde “İmâdüddin Mustafa b. İbrahim b. İnac el-Kırşehir’i” yazılıdır. Bundan dolayı Kırşehir’de doğduğunu ifade eden tarihçiler de vardır. Doğum yılı olarak da genellikle 1206 tarihi verilmektedir.

Şeyh Edebalı’nın asıl adı İmâdüddin Mustafa’dır. Edebalı ona verilmiş manevi bir değerdir. Ata, dede, ağabey anlamlarına gelen Türkçe “ede” kelimesi ile yaşlı, ilim sahibi anlamına gelen Arapça “balı” kelimesinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur. Bazı tarihi kaynaklarda ismi “Atabalı” ve “Ede-şeyh” olarak da telaffuz edilir.

5.60: Şeyh Edebalı

Künye: Bir kimsenin adı, soyadı, ülkesi, doğumu mesleği gibi bilgileri içeren kayıttır.

Şeyh Edebali eğitim hayatına Karaman'da başlamıştır. Karaman'dan Şam'a giden Şeyh burada önemli müderrislerinden tefsir, hadis ve fıkıh dersleri almıştır. Şam'daki tahsilini tamamlayan Şeyh Edebali Anadolu'ya dönerek Eskişehir-Söğüt arasındaki Uludere (İtburnu) köyüne yerleşerek burada bir zaviye kurmuştur. Burada kendini tasavvufa adayarak halkı İslam'a davet etmiştir. Uludere (İtburnu) köyündeki zaviyesine halk büyük bir ilgi göstermiş ve zaviye hiç boş kalmamıştır. Şeyh, bölgede fakir fukaranın ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Halkın ihtiyaçlarını gidermek için zaviyesinde sürekli koyun sürüsü bulundurmıştır.

Şeyh Edebali'nın Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey ile tanışması Uludere köyündeki zaviyede gerçekleşmiştir. Osman Gazi sık sık Şeyh Edebali'yı ziyaret ederek ondan devlet yönetimi konusunda nasihatler almıştır. Osmanlı Devleti'nin kurulacağını müjdeleyen rüyayı da Osman Gazi burada görmüştür.

Bilecik vilayeti 1299'da Osman Bey tarafından fethedilince Şeyh Edebali buraya yerleşmiştir. Zaviyesini Bilecik'e taşıyan Şeyh Edebali Osmanlı'nın ilk kadılığı ve müftülüğünü yapmıştır. Zaviyesinde verdiği eğitimle birçok öğrenci yetiştirmiştir. Bilecik şehrinin bayındır hâle gelmesi için çalışmalar yapmıştır. 1326 yılında vefat edene kadar Şeyh Edebali hayatını Bilecik'te sürdürmüş ve Osmanlı'nın büyüüp gelişmesi için manevi destek vermiştir.

Şeyh Edebali'nın Osman Bey'e Nasihati

Ey Oğul!

Bundan sonra öfke bize, uysallık sana.

Güceniklik bize; katlanmak, gönül almak sana.

Acizlik ve yanılğı bize, hoş görmek sana.

Geçimsizlikler, çatışmalar, anlaşmazlıklar bize; adalet sana.

Kötü söz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlamak sana.

Ey Oğul!

Bundan sonra bölmek bize, bütünlemek sana.

Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana.

Ey Oğul!

Sabretmesini bil, vaktinden önce çiçek açmaz.

Şunu da unutma!

İnsanı yaşat ki; devlet yaşasın.

Yükün ağır, işin çetin.

Allah yardımcın olsun

Ertuğrul Gazi

Oğuzların Kayı boyuna mensup Ertuğrul Gazi, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in babasıdır. Kayıların Anadolu'da yolculuklarında ilk durakları, Bitlis'in Ahlat ilçesi olmuştur. Türkiye Selçuklu Devleti Sultanı I. Alaaddin Keykubat, savaştaki başarılarından dolayı Ankara yakınlarındaki Karacadağ ve çevresini Ertuğrul Gazi'ye vermiştir. Daha sonra Ertuğrul Gazi, boyuyla beraber Karacağ'dan batıya hareket etmiş ve Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubat tarafından Söğüt ve çevresi kendisine yurt olarak verilmiştir. Söğüt'ü kışlak Domaniçi yaylak olarak kullanan Ertuğrul Gazi, bir uç beyliği olarak önemli başarılar elde ederek Türklerin batıda tutunmalarını sağlamıştır.

5.61: Ertuğrul Gazi

Osmanlı'nın siyasi temellerini atan Ertuğrulgazi 1288'de vefat ederek Söğüt'e defnedilmiştir. Ertuğrul Gazi'yi anmak için Söğüt'te her yıl Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelen Yörüklerin katılımıyla Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Yörük Şenlikleri düzenlenmektedir.

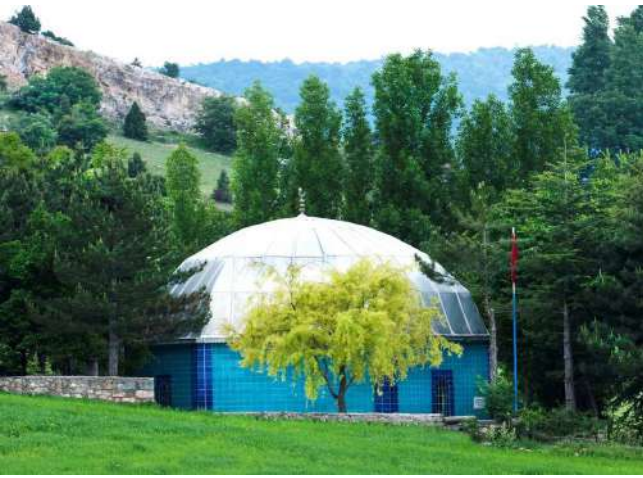
Kayı Boyu: Osmanlı Devleti'ni kuranlar Oğuz Türklerinin Günhan soyunun Kayı boyuna mensuptur. Kayı kelimesi, güç ve kudret anlamına gelir. Kayı boyunun sembolü iki ok ve bir yaydan oluşur. Bu sembol Kayıların savaşçı özelliklerini yansıtır. Osmanlı Dönemi'nde basılan paralarda ve savaş aletlerinde bu sembol yoğun biçimde kullanılmıştır. Günümüzde de bu sembol Bilecik'te karşımıza sıkça çıkmaktadır.

Ertuğrul Gazi'nin Osman Bey'e Nasihatı

Bak oğul!
Beni kır; Şeyh Edebalı'yı kırma.
O bizim boyumuzun ışığıdır.
Terazisi dirhem şaşmaz.
Bana karşı gel; ona karşı gelme!
Bana karşı gelersen üzülür, incinirim.
Ona karşı gelersen gözlerim sana bakmaz olur.
Baksa da görmez olur.
Sözümüz Edebalı için değildir.
Senceğiz içindir.
Bu dediklerimi vasiyetim say.

5.62: Dursun Fakih Türbesi

5.63: Kumral Abdal Türbesi

edecek büyük bir devlet kuracağını söylemesini ister. Kumral Abdal, Hızır Aleyhisselam'ın bu müjdesini Osman Bey'e iletir. Bu haber üzerine Osman Bey kendisine Yenişehir ovasında bir zaviye inşa ettirir. Aynı zamanda Osman Bey babası Ertuğrul Gazi'den kalan kılıcını Kumral Abdal'a verir. Osmanlı kuruluşunun önemli şahsiyetlerinden olan Kumral Abdal'ın türbesi Bilecik ilinin Bozüyük ilçesine bağlı Kovalıca köyü yolu üzerindedir.

5.64: Mihal Gazi Türbesi

Dursun Fakih

Karaman'da dünyaya gelen Dursun Fakih, Osman Gazi adına ilk hutbeyi okuyan fıkıh ve din âlimidir. Şeyh Edebalı'nın öğrencisi, aynı zamanda damadıdır. Osmanlı'nın kuruluş yıllarında yaptığı fıkıh çalışmalarıyla beyliğin büyüme sürecine önemli katkıları olmuştur. Aynı zamanda Osman Gazi ile birlikte savaflara katılarak gazilerin dini önderliğini yapmıştır. Türbesi, Bilecik'in Söğüt ilçesine bağlı Küre köyünde yer almaktadır.

Kumral Abdal

1210-1286 yılları arasında yaşadığı kabul edilen Kumral Abdal, Ertuğrul Gazi'nin sancaktarlığını ve Şeyh Edebalı'nın müritliğini yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinde manevi ve askeri desteği olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile ilgili anlatılan bir menkıbe onunla ilişkilendirilir. Menkıbeye göre Hızır Aleyhisselam bir gün Kumral Abdal'a görünür. Kumral Abdal'dan Osman Bey'e giderek ona kıyamete kadar devam

Mihal Gazi

Müslüman olmadan önce adı Mihail Kosses'dir. Bizans'ın sınır bölgesinde yer alan Harmankaya'nın tekfurudur. Osman Bey'e karşı bir çarpışmada esir düşmüş ancak Osman Bey, kahramanlığından etkilenerek onu serbest bırakmıştır. Osman Gazi'ye düzenlenen suikast planını Osman Gazi'ye bildirmesi aralarında dostane ilişkilerin başlamasına neden olmuştur. Bu ilişkiler neticesinde Mihail Kosses Müslüman olmuştur. Osman Bey'in teklifi ile "Abdullah" adını alarak ismi Abdulllah Mihal Gazi olmuştur. Osman Bey'in bütün savaşlarına katılmıştır.

Bursa'nın fethinde Orhan Gazi ile Bursa tekfuru arasındaki görüşmeleri yürütmüştür.

Onun soyundan gelenler daha sonra Osmanlı'nın özellikle Balkan fetihlerinde önemli görevler üstlenmişlerdir. Mihaloğulları 16.yüzyıl sonlarına kadar Osmanlı'nın fetih hareketlerinde ön plandadır. Türbesi Bilecik ilinin İnhisar ilçesine bağlı Harmankaya'dadır.

5.65: Bilecik Müftüsü Mehmet Nuri Efendi Türbesi

Bilecik Müftüsü Mehmet Nuri Efendi : “YOK DEMEK YOK”

Bilecik'in Gölpazarı ilçesine bağlı Şahinler köyünde 1885'te dünyaya gelmiştir. Bilecik Akmescit'te müderrislik görevini sürdürürken 2 Mart 1912'de Bilecik Müftüsü olmuştur.

Milli Mücadele Dönemi'nde ülkenin kurtuluşu için paha biçilemez katkıları olmuştur. Ülkenin kurtuluşu için büyük bir gayret ve aşkla çalışmıştır. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi üzerine işgali proteste etmek amacıyla 21 Mayıs 1919'da padişaha ve sadaret makamına iki ayrı telgraf çekmiştir.

Mehmet Nuri Efendi, Yunan işgaline karşı halkı örgütlemek için camilerde, çarşılarda ve pazarlarda konuşmalar yapmıştır. Halkı, Yunan işgaline karşı örgütlemek amacıyla Bilecik Müfadaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurmuştur. Kuvay-ı Milliye'nin silah, cephane ve malzeme ihtiyacını gidermek için Bilecik halkından yardımlar toplamıştır. Bilecik Müftülüğü'ndeki makam odasının kapısına “Yok Demek Yok” yazarak halkı yardıma teşvik etmiştir.

Yunanlılar, Bilecik'i işgal ettikten sonra çalışmalarını sürdürmek için merkez olarak Deresakarı köyünü seçmiştir. 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açılınca önemli devlet adamlarının İstanbul'dan Ankara'ya sağ salim ulaştırılmasına yardım etmiştir. Bunlardan en önemlisi de “Galip Hoca” lakaplı Mahmut Celal Bey'in Ankara'ya ulaştırılmasıdır. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti kurucu kadrolarında yer alacak Celal Bey, aynı zamanda devletin üçüncü cumhurbaşkanı olmuştur. (Celal Bayar 1950-1960)

Mehmet Nuri Efendi, Yunan ordusunu adım adım takip ederek Ankara'ya istihbarat sağlamıştır. Bunu fark eden Yunan kuvvetleri, 7 Nisan 1921'de pusu kurarak Mehmet Nuri Efendi'yi şehit etmişlerdir. Türbesi, Bilecik merkeze bağlı Deresakarı köyünde yer almaktadır.

5.66: Prof. Dr. Nabi AVCI

Nabi AVCI / Profesör – Devlet Adamı

1953'te, Pazaryeri ilçesinde doğmuştur. ODTÜ İdari Bilimler Fakültesini bitirip doktorasını Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri alanında yaptı. Çalışma hayatına 1975'te Kültür Bakanlığında başladı. 1977'den itibaren 2 yıl Kopenhag Büyükelçiliğinde çalıştı. Doçentlik unvanını Anadolu Üniversitesinde kazanan Avcı, 2000 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesinde

profesör oldu. 2011’de Eskişehir Milletvekili olarak seçildi. Başbakanlık Başmüşavirliği görevinde de çalışan Avcı; 24 Ocak 2013 tarihinde Milli Eğitim Bakanı, 24 Mayıs 2016 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanı görevlerine layık görüldü. TÜBİTAK Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu Üyeliği ve UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanlığı yaptı. Hem kendisine ait hem de tercüme ederek ülkemize kazandırdığı birçok kitabı bulunmaktadır. Tüm bu başarılı özellikleriyle Nabi Avcı, kendisiyle ilgili biyografik bilgi veren pek çok kaynaktaki iletişim bilimci, akademisyen, profesör, yazar, siyaset ve devlet adamı, milletvekili, bakan kimlikleriyle ön plana çıkmaktadır.

**Prof. Dr. Cengiz KUDAY /
Beyin ve Sinir Cerrahisi Uzmanı**

1942 yılında Söğüt kazasında doğdu. Bozüyük Akpınar Mahallesi’nden şehit pilotumuz Başçavuş Niyazi Kuday’ın oğludur. 1961 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. 1967’de doktor oldu. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroşirürji asistan eğitimine başladı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesine giren Kuday, 1978’de doçent, 1987’de profesör oldu. Hâlen İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde Anabilim Dalı Başkanı olarak çalışmaktadır. Ülke çapında modern nöroşirürjinin ayrı bir tıp cerrahi dalı olarak kuruluşuna ve tanınmasına öncülük etmiştir.

5.67: Prof.Dr. Cengiz KUDAY

**Prof. Dr. Savaş CEYLAN /
Beyin ve Sinir Cerrahisi Uzmanı**

1957’de, Bozüyük ilçesinin Dodurga köyünde doğmuştur. 24 yaşında iken Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olmuştur. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinde uzmanlık eğitimi almış; burada yaptığı çalışmalarla “Doçent” olmuştur. 1994’te Kocaeli Üniversitesinde Nöroşirürji Ana Bilim Dalı Başkanı olmuştur. 1998’de Profesör olan CEYLAN, hâlen Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesinde Beyin Cerrahisi Ana Bilim Başkanlığını yürütmekte, endoskopik yöntemle kafatası açılmadan burun deliğinden girilerek yapılan beyin ameliyatlarını gerçekleştirmektedir. Yapmakta olduğu kapalı beyin ameliyatları ile Türkiye’de rekor seviyeye ulaşmış, Avrupa’daki birkaç önemli beyin ameliyatı merkezinin sayısına yetişmiş hatta bazı merkezlere oranla daha üst seviyeye de çıkarmıştır.

5.68: Prof. Dr. Savaş CEYLAN

Muzaffer TEKELİOĞLU /
Eğitimci-Yazar

Eğitimci-Yazar, Emekli Milli Eğitim Müfettişi ve Öğretmen kimlikleriyle ön plana çıkan yazar Söğüt'te doğmuştur. Bozüyük'te ikâmet eden Muzaffer Tekelioğlu; Aman Büyükler Duymasın, Elleri Kınalı Anaların Kuzularından Mektuplar, Bir Rüyardan Doğan Devlet isimli kitapların yazarıdır. Tekelioğlu, Bilecik'in yerel basın kuruluşlarından birinde hâlen güncel konularla ilgili yazılar yazmakta, çeşitli okullarda konferanslar vermekte, ayrıca Bilecik Gençlik Kültür ve Eğitim Derneğinin dernek başkanlığını yürütmektedir.

5.69: Muzaffer TEKELİOĞLU

Ali ERDAL / Yazar

1942'de Merkez İlçe'ye bağlı Kurtköy'de doğmuş, ilköğrenimini köyünde tamamladıktan sonra Arifiye İlköğretmen Okulundan mezun olmuştur. Bursa Eğitim Enstitüsündeki eğitimini de tamamlayan yazar, Bilecik'te çeşitli okullarda idarecilik ve öğretmenlik yapmıştır. 1992'de "Destan ve Kurşun" adıyla hikâye kitabı çıkmıştır. Yazıları ve karikatürleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış olan Ali Erdal'ın açmış olduğu bir hat sergisi de vardır. Bilecik'e ait bir yerel basın kuruluşunda hâlen yazıları yer almaktadır.

5.70: Ali ERDAL

Akın ARAL / Müzisyen

1959'da Bozüyük'te doğmuştur. 1980 yılında Ankara Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Müzik Öğretmenliği bölümünden mezun olmuş basgitar ve kontrbas sanatçısıdır. Türkiye'de, farklı enstrümanların müziğini birleştiren müzik gruplarında etkin rol üstlenmiştir. Ayrıca 1997'den sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları bünyesinde görev almıştır. Hâlen müzik eğitimi alanında bire bir derslerine devam etmekte ve bünyesinde bulunduğu müzik grubuyla birlikte, geleneksel müzik motiflerimizi çağdaş enstrümanlarla yorumlamaktadır.

5.71: Akın ARAL

Mehmet AKÇA / Müzisyen

1967 yılında, Bilecik'te doğdu. Müziğe altı yaşındayken dedesi Kemani Ahmet Akça ile başladı. 1984-1988 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarında Türk Müziği eğitimi aldı. 1990'da, Bursa'da ilki gerçekleştirilen Türk Sanat Müziği İpek Ses Yarışması'nda, erkek sanatçılar kategorisinde birinci olarak "İpek Ses Kralı" unvanına layık görüldü. Sanatçının bestelenmiş 30 eseri bulunmakta, hâlen bir radyo kanalında Türk Sanat Müziği programı yapmakta, Devlet Türk Müziği Topluluğu'nda Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilmiş olan görevini yerine getirmektedir.

5.72: Mehmet AKÇA

Ferhan VURAL / Müzisyen (1932 - 2004)

Bozüyük'te doğdu. Keman, piyano, opera ve Türk Sanat Müziği dersleri aldı. Tiyatroyla ilgilendi. Birçok yöresel türkünün TRT Repertuvarına girmesini sağladı. Folklor öğretmenliği yaparak yöresel folkloru sevdirdi ve çok sayıda öğrenci yetiştirdi.

Mehmet YAVAŞ / Müzisyen

1948'de, Bozüyük'ün Saraycık köyünde doğmuştur. Yedi yaşında müziğe başlamıştır. Bağlama, yaylı tambur ve ud gibi müzik aletlerini mü-kemmel derecede çalan müzisyen, Ankara Radyosu'nda çalışmıştır. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Müzik Merkezi'nden emekli olmuştur.

Ali Osman TOPRAK / Ressam (D.1962-)

Bozüyük'ün Muratdere köyünde doğmuştur. Almanya'da yaşayan resim sanatçısıdır. Atık silisyum tabakalarından yaptığı resimlerden sergiler açan sanatçımız, tiyatro ile de ilgilenmiştir.

Ahmet SİNAN / Ressam (D.1953-...)

Bozüyük'ün Saraycık köyünde doğmuştur. Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim Bölümü mezunudur. Özellikle ahşap resim çalışmalarıyla ün kazanmıştır.

Hikmet CERRAH / Karikatürist (D.1960- ...)

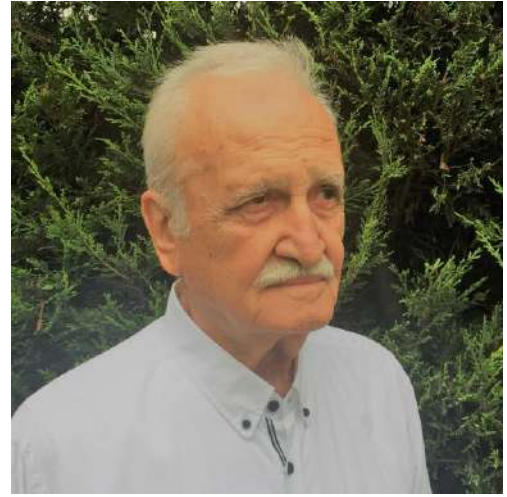
Bozüyük'ün Alibeydüzü köyünde doğmuştur. Cerrah, 19 yaşındayken ilk karikatürünü bir dergide yayınlatma başarısı göstermiş; yurt içinde 24, yurt dışında 16 olmak üzere toplam 40 ödül almıştır. Sanatçımızın eserleri birçok galeri ve müzede sergilenmektedir.

5.73: Hikmet CERRAH

Tamer GÜNEY /
Futbolcu – Teknik Direktör (1936 - ...)

Bilecik Merkez ilçe doğumlu Tamer Güney, antrenörlüğe 1968’de Orduspor’da başladı. PTT, Balıkesirspor, MKE Ankaragücü, Adanaspor, Kayserispor, Eskişehirspor, Gaziantepspor ve daha pek çok spor takımında antrenörlük görevi yaptı. 1995-2000 yılları arasında Galatasaray’ın alt yapısının başına geçti. Bir dönem Fenerbahçe’nin de teknik sorumluluğunu üstlenen Güney; Emre Belözoğlu, Fatih Akyel gibi sporcuların yetişmesine katkıda bulundu.

5.74: Tamer GÜNEY

Mehmet TERZİ / Atlet

1955’te Merkez İlçe’ye bağlı Kurtköy köyünde doğmuş, 23 yaşından itibaren maratonda koşmaya başlamıştır. Uzun mesafe koşularında ve maratonda çok başarılı olmuştur. 1979-1985 arası, kesintisiz bir şekilde İstanbul ve Türkiye şampiyonluğunu hak etmiştir. Pek çok dalda ödül kazanmaya devam eden Terzi, 1984 yılında Atina’da düzenlenen Balkan Şampiyonası’nda altın madalya kazanmış, bu başarısı ile TRT tarafından “Yılın Sporcusu” ödülü ile mükâfatlandırılmıştır. 1987’de Londra’da alanında kırdığı rekor, 2018’de ancak geçilebilmiştir. Millî Atlet Terzi, 2004-2013 yılları arasında Türkiye Atletizm Federasyonu Başkanı olarak da görev yapmıştır.

5.75: Mehmet TERZİ

Aydın TOHUMCU /
Futbolcu (1943 – 2003)

Eski millî futbolcu, kaleci, teknik direktör unvanlarıyla hatırlanan Tohumcu; Bilecik Merkez doğumludur. MKE Ankaragücü, Kahramanmaraşspor, Adanaspor, Mersin İdman Yurdu, Siirtspor takımlarında görev almıştır. Vefat ettiğinde isminin hatırasına saygı mahiyetinde Ankara 19 Mayıs Stadyumu’nda bir dakikalık saygı duruşu yapılan Tohumcu, toplam 11 kez milli üniformayı giymiştir.

5.76: Aydın TOHUMCU (Ayakta, sağ başta, kaleci formasıyla Tohumcu)

Sinan TURHAN / Futbolcu

1958/Bilecik Merkez ilçe doğumlu Turhan, 1977'de Adana Demirspor takımında profesyonel futbol hayatına başlamıştır. Sırayla Rizespor, Galatasaray, Sakaryaspor ve İçel Polisgücü takımlarında oynamıştır. 1994-2005 yılları arasında Silifkespor, Çanakkale Dardanelspor, Gençlerbirliği ve Çaykur Rizespor takımlarında antrenörlük yapmıştır. Yalnızca 21 yaşındayken 6 kez, sonrasında da 2 kez olmak üzere toplam 8 kez milli forma giymiştir.

5.77: Sinan TURHAN (Ayakta, sol baştan üçüncü, Sinan Turhan (1981-1982)

Fahri ÖZTEZCAN /
Oyuncu-Müzisyen (1980 - ...)

Bilecikli oyuncu Fahri Öztezcan; Yeditepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tiyatro bölümü mezunudur. Mavi Kelebekler, Aşkın Bedeli, Yunus Emre, Diriliş Ertuğrul gibi projelerde yer almıştır. Diriliş Ertuğrul dizisinde "İlyas Fakih" karakterini, Haziran 2015'te TRT'de yayınlanmaya başlayan "Yunus Emre Aşkın Yolculuğu" dizisinde de baş karakter Yunus Emre'yi canlandırmıştır. Uzun yıllar gitar çalan oyuncunun müzik albümü de vardır.

5.78: Fahri ÖZTEZCAN

Salim YAŞAR / Çömlek Ustası

Salim YAŞAR, 1942 yılında Bilecik'te doğdu. Çömlekçiliği babasından öğrenen Yaşar, 1969 yılında gittiği Almanyada on dört yıl porselen pişiricisi olarak çalıştı. 1992 yılından itibaren beş yıl boyunca da Vietnam'da çömlekçi ustası olarak öğrenciler yetiştirdi. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İstanbul Beyoğlu Belediyesi ortaklığıyla 2007 yılında düzenlenen Altın Eller Fuarı'na katılan Yaşar, burada Kültür ve Turizm Bakanlığı Sanatçı Tanıtım Kartı'nı almaya hak kazandı. Çocuklar için kitap yazan Şermin YAŞAR'ın da dedesi olan sanatçımız, belli dönemlerde açılan Kınık Çömlekçiliği Geliştirme Kursları'nda hâlen görev almaktadır.

5.79: Salim YAŞAR

Halil KÖSEMEN / Ahşap Oyma ve Kakma Ustası

Halil Kösemen 1986 yılında, öğretmenlik mesleğinden emekli olmuş ve bir arkadaşının teşvikiyle ağaç oymacılığına başlamıştır. Emekli olduğu yıldan beri, Merkez İlçe'deki evinin alt katında, 8 metrekarelik dükkânında oyma ve kakma zanaatını devam ettiren Kösemen; en önemli oyma ve kakma ürünlerini 1986-1996 yılları arasında verdiğini, bu yıllarda beş yüz delikli sehpalara, telefonluklara, oyma kutular ve tavan panoları yaptığını ifade etmektedir. Halil Kösemen'in ismi, Bilecik'te oyma ve kakma zanaatına sahip çıkan bir usta olması sebebiyle, UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne önerilmiş ve bu listeye girmeye hak kazanmıştır.

5.80: Halil KÖSEMEN

4. BİLECİK'İN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜR VARLIKLARI

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik ile özdeşleşmiş tarihi şahsiyetleri ve şehrin yetiştirdiği sanat, edebiyat, müzik, spor ve bilim insanlarını tanıyacağım.

Kültürel varlık; tarihin tüm devirlerinde bilim, kültür, sanat, din gibi sosyal yaşamın konusu olmuş özgün değerlerin yanı sıra yeraltında ve yerüstünde taşınır yahut taşınmaz hükmündeki tüm varlıkları bir çatı altında toplayan terimdir. Bu büyük kültürel varlık hazinesinin içerisinde yer alan somut olmayan kültürel varlıklar; toplulukların, grupların ve kimi durumda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak gördükleri uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanabilir. Dolayısıyla halk oyunları, el sanatları, yemek türleri, yöresel giysiler, gelenek ve görenekler bu kategoride ele alınarak değerlendirilir. Ayrıca geçmişten günümüze sözlü edebiyat geleneğimizin bir parçası olan halk hikâyeleri, efsaneler, masallar, ninniler, maniler, türküler, atasözleri ve deyimler de yine bu başlık altında incelenir.

Gelenek ve Görenekler

Her yörenin kendisine özgü ritüelleri, o bölgede yaşayan insanlar tarafından yıllar boyu canlı tutularak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bilecik'te de yaşatılan bu değerlerin en başında hiç şüphesiz “tavuk alma” ve “yamalı elbise” geleneği gelir.

Gençlerin şarkılar ve türküler eşliğinde düğün evine gittiği bu gelenekte, gençler düğün evinden bahşiş, çerez ve tavuk talep eder. İstekleri karşılanan gençler, davullu zurnalı bir merasimle sokakta oyunlar oynayarak bu mutlu birlikteliği doyasıya kutlar. Aynı gelenek içerisinde kız evinde kına yakılır. Gelinin etrafında yöresel oyun havasıyla oyunlar oynanır. Bu merasim, baba evinden ayrılan kızın hüzünlenmesi için söylenen maniler ve akabinde gelinin ağlatılmasıyla sona erer.

Yamalı elbise geleneği, yedi ayrı evden alınan yedi kumaş parçasıyla dikilen bir elbisenin, yedi yaşına gelmemiş bir çocuğa giydirilmesi şeklindedir. Bu sayede çocuğun uzun ömürlü olacağına inanılır. Yine buna benzer “kırk uçurma” geleneğinde de yeni doğan bir bebek, kırk günlük olana kadar farklı evlere ziyarete götürülür. Buralardan çocuk için hayır duası istenir. Dua edildikten sonra yeni doğan bebeklere hediye takılması da adettendir.

Bunların dışında; askere gidecek olan genci arkadaşlarının tıraş etmesi, sünnet olacak çocuğun atla gezdirilmesi, ramazan ayında minareler şeker dağıtılması, mezarlıklarda bayramlaşma merasimi gerçekleştirilmesi gibi birçok gelenek, Bilecik’te yaşatılmaya devam etmektedir.

5.81: Geleneksel Giysilerle Türk Gelini

Halk Oyunları

Bilecik’te halk oyunları ve türküler iç içedir. Bu sebeple belirli türkülerin kendilerine has oyunları vardır. Erkekler; “Zaptiyeler Kol Kol Oldu Yürüdü”, “Et Koydum Tencereye Yar Geldi Pencereye”, “Söğüt’ün Erenleri” ve “Lefke’yi Kara Duman Bürüdü” gibi türkülerin ritimleriyle oynar. Oyunlar serttir ve adeta bir cengi andırır. Heybetli duruşlar ve yer yer gür bir sesle atılan nidalarla adeta düşmana korku, dosta güven salınır. Kadınlar; darbuka ve kaşık eşliğinde daha çok ağır ritimli oyunları tercih eder. “Ay Oğlan Tatar Oğlan”, “Kız Pınar Başında”, “Dodurga’nın Zeybeği” gibi türkülerin kendisine has ritimleriyle oynar. Oyunlar, rastgele bir sırayla oynanmaz. Yavaş ritimli oyunlarla başlayan gösteri, hızlı ritimli oyunlarla devam eder. Yörede en sevilen oyunlar; Karşılama, Bilecik Çiftetellisi, Bilecik Zeybeği’dir.

5.82: Halk Oyunları

Çocuk Oyunları

Çocuk oyunlarında yöreye has farklılıklara pek rastlanmaz. Mevsime, oyun alanına, kişi sayısına ve materyallere göre çeşitlilik gösteren bu oyunlar, ülkemizin birçok yerinde aynı şekilde oynanır. Bilecik'te çocukların oynadığı geleneksel oyunlar arasında; Güvercin Takla, Mendil Kapmaca, Kaçak Polis, Birdirbir, Körebe, Uzun Eşek, Çelik Çomak, Sek Sek, Misket, Yakan Top, Köşe Kapmaca vb. yer alır.

5.83: Çocuk Oyunları

Yöresel Yemekler

Bilecik yöresine özgü yemekler; Bildırcın Kebabı, Dağ Eriği Ekşili Kesme Çorba, Linga Tatlısı ve Nohutlu Manti'dir. Bunların dışında başka yörelerde bilinen Ovmaç, Piruhi, Köpük Helvası, Boza, Keşkek, Hodalak ve Büzme gibi lezzetler de Bilecik'te yapılan ve sıklıkla tüketilen geleneksel yemekler arasında yer alır.

5.84: Bildırcın Kebabı

5.85: Dağ Eriği Ekşili Kesme Çorba

5.86: Linga Tatlısı

5.87: Nohutlu Manti

El Sanatları

Geleneksel el sanatları alanında Bilecik denildiği zaman akla ilk gelen, hiç şüphesiz ki çömlekçiliktir. Pazaryeri'ne bağlı Kınık köyünde her sene gerçekleştirilen Çömlekçilik Festivali sayesinde Bilecik, bu alanda ulusal bir marka hâline gelmiştir. Dokumacılık, küfe ve sepet örücülüğü, bastonculuk, yorgancılık ve iğne oyacılığı gibi el sanatları da Bilecik'te yaygın olarak devam ettirilmektedir.

5.88: Bilecik El Sanatları

Yöresel Giysiler

Makine çağıyla birlikte kolay üretilen ve kısa ömürleriyle çabuk tüketilen ürünlerle kuşatılmış bir dünyada yaşıyoruz. Usta zanaatkarların elinde yapımı günler süren bir ürünü eskidikçe tamir ettirerek yıllarca giymek mümkünken; seri üretimin hâkim olduğu günümüzde bu geleneği sürdürmek pek mümkün görünmüyor. Yöresel giysilerimizin birçoğu da modern zamanın hızına yenik düşmüş durumda. Geleneksel değerlerimizi yaşatmak ve gelecek nesillere bu birikimleri aktarabilmek adına Bilecik'te hizmete açılan “Yaşayan Kent Müzesi”, yöremize özgü giysilerin çeşitliliğini görüp tanıyabilmek adına nitelikli bir mekân. Geçmişten günümüze aktarılan giyim-kuşam kültürüyle Bilecik, zengin bir geleneğe ev sahipliği yapıyor.

Bilecik'te kadınlara özgü yöresel giysiler:

Baş giyilenler; oyali grep, baş yazması.

Sırt giyilenler; iç yelek, mintan, iç göynek, şalvar, pullu cepken, bürümcek, yelek.

Ayağa giyilenler; çorap ve “yemeni” adıyla bilinen çarık.

Aksesuarlar; alınlık, gerdan, sarı lira, beşi bir yerde, telli mendil, kemer, gümüş toka.

Bilecik'te erkeklere özgü yöresel giysiler:

Baş giyilenler; fes, poşu, şapka.

Sırt giyilenler; yakasız mintan, kollu işlemeli cepken, kısa paçalı şalvar, kuşak.

Ayağa giyilenler; çorap, işlemeli dizlik, çarık.

Aksesuarlar; yağlık, kama.

5.89: Kadın Yöresel Giyisileri

5.90: Erkek Yöresel Giyisileri

Somut Olmayan Kültür Varlıkları

Dil, etkili bir iletişim ve etkileşim aracı olmanın yanı sıra bir toplumun; tarihini, sanatını, sosyal hayatını ve daha birçok kültürel birikimini gelecek nesillere aktarmak için önemli bir araçtır. Yaşayan bir canlı olarak değerlendirebileceğimiz dil, kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağladığı kültürel hazineler sayesinde ait olduğu medeniyeti her daim canlı kılmaktadır. Efsane, masal, halk hikâyesi, ninni, mani, türkü, atasözü ve deyimler gibi sözlü kültür ürünleri de medeniyetimize özgü değerlerin aktarımında ve her daim canlı tutulmasında önemli görevler üstlenen kaynaklar arasında yer almaktadır.

Efsaneler

Latince “legendus” sözcüğünden gelen; kişi, yer ve olayları inandırıcılık özelliği yüksek olacak biçimde dile getiren; belirli bir zamana ve şekle bağlı olmayıp içeriğinde olağanüstü unsurlar barındıran; kaynağını tarihin derinliklerinden alan kısa, yalın ve anonim anlatılara efsane denir.

Efsaneler, milletleri bir arada tutarken halka güç ve cesaret verir. İnanmışlık ve adanmışlık duygusunu yüceltir. Türkler için bir diriliş şehri olan Bilecik'te de Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair çeşitli destan örneklerine rastlamak mümkündür. Şeyh Edebalı'nın evine davetli olduğu gece Osman Gazi'nin gördüğü rüya, bunun en güzel örneklerinden bir tanesidir.

Osman Gazi'nin Rüyası

Şeyh Edebalı'nın evine sık sık ziyarete giden ve onun nasihatleriyle huzur bulan Osman Gazi, hazretin ısrarına dayanamayarak gece yatıya kaldı. Uykunun en derin vakitlerinde, geleceğe tevafuk eyleyecek bir rüyaya daldı. Rüyasında, Şeyh Edebalı'nın göğsünden yükselen bir ay, bütün kâinatı aydınlatarak kendisinin koynuna giriverdi. O anda göğsünün üzerinden kökleri tüm cihanı saracak ulu bir çınar filizlendi. Gölgesi, yeryüzünü tuttu. Dalları, gökyüzünü kuşattı. Cümle insan o ağacın gölgesinde toplandı. Heybetli dağlardan berrak sular fışkırdı. Ovalar, nehirlerle sarmaş dolaş oldu. O ulu çınar, gölgesiyle tüm bu güzellikleri kuşattı.

5.91: Çınar Anıtı

Masallar

Olağanüstü durum ve olayları, gerçeküstü güce sahip kahramanlarla anlatan; dilden dile dolaşarak nesilden nesile ulaşan halk anlatılarına masal denir. Masallar, hayal gücü ürünüdür. Halk hikâyelerinde gerçeklikle kurulan organik bağ, masallar için söz konusu değildir. Masallar, kişiler ve üslûp yönünden efsanelere benzese de aslında birbirinden tamamen farklı türlerdir. Efsaneler, bir ulusun temelinde yatan değerleri çoğu zaman dini ve vatanperver duygularla destekleyerek inandırıcı bir biçimde naklederken; masallar daha çok gündelik ve eğlencelik anlatılardır. İletişim araçlarında görülen çeşitlilik, ailelerin hep birlikte gerçekleştirdiği faaliyetlerin günden güne azalması ve zamanın getirdiği yeni teknolojiler, günümüz dünyasında masal ve hikâye anlatma geleneği oldukça azaltmıştır. Buna rağmen ilimizde yaşayan eski kuşağa mensup insanlardan, bu nadide anlatıların örneklerini keyifle dinleyebilmek hâlâ mümkündür. O anlatılardan biri de “İsmail BARLOK” tarafından derlenen masalın şu şekildeki varyantıdır:

AKLIN YOLU

Çok eski yıllarda Bağdat'tan göç ederek Anadolu'ya gelen bir Türkmen Beyi varmış. Maceracı, cesur ve hayli şakacı olan bey, aynı zamanda zekâ oyunları meraklısıymış. Gel zaman git zaman derken bu topraklara yerleşmiş. Boylanmış, soylanmış, nesilleri çoğalmış. Ege kıyılarını yurt tutmuş. Bu beyin torunlarından Ali Şah; atalarının buyruğunu yaşatan, kahraman, atılgan, cengâver bir delikanlıymış. Günlerden bir gün vezirleriyle beraber ava çıkmış. Yol kenarından geçerken yaşlı bir adamın süpürgeler üzerine dikkatlice çalıştığını, duyduğu nal seslerine dahi başını kaldırmadığını görmüş. Peşindeki adamlarını durdurarak bu çalışkan adamla konuşmak istemiş. Yanına yaklaşıp “Baba, orada ne yapıyorsun?” demiş. Yaşlı adam başını kaldırmış. Tavrını hiç bozmadan, kalın kaşlarının altından zekâ fışkıran bakışlarıyla “İşim neyse onu yapıyorum oğul!” demiş. Ali Şah, adamın akıllı biri olduğunu görerek “Şuna birkaç sual sorayım.” diye geçirmiş içinden ve seslenmiş:

“Baba, sana birkaç sual soracağım. Benimle konuşur da bunlara doğru cevap verirsen seni mükâfatlandırırım, dile benden ne dilerse. Lakin doğru cevabı bulamazsan da cezana razı olacaksın.”

İhtiyar, hazırcevaplığına güvenerek “olur oğul!” deyip bu teklifi kabul etse de diğer taraftan zihnini düşünceler sarmış. Şah, yalnızca tecrübeyle cevaplanabilecek birçok sual sormuş. İhtiyar, bunların hepsini doğru cevaplandırmış. Ali Şah, ihtiyar adamı zekâ yönünden de denemek istediğinden “Eeee baba, biraz da havaî şeyler soracağım sana. Altın kime denir, gümüş kime denir, bakır kime denir?” diye sormuş. Bunların cevabı için de ihtiyar adama üç gün süre vermiş. “Eğer bilemezsen cezana razı olursun.” diye de eklemiş. İhtiyarı almış bir düşünce. Çünkü bu soru, cevabı kolay verilebilecek bir soru değilmiş. “Doğru cevabı bulduğun zaman sarayıma gelir bildirirsin.” diyen Ali Şah, atının sırtına atlayıp rüzgâr gibi oradan uzaklaşmış.

İhtiyar, dikmekte olduğu süpürgeleri toplamış. Düşünceli bir şekilde evine dönmüş. Karısı ve üç kızı, adamın bu düşünceli hâlini görünce şaşırılmış. Küçük kızı, babasının bir derdi olduğunu sezerek “Babam, yüzünden derdi okunan babam, söyle ne düşünürsün?” demiş. İhtiyar, “Derdimle dertlenirsin kızım, hiç sorma daha iyi.” diyerek cevap vermiş. Kızı durur mu hiç? Babasına ısrar etmiş. Sonunda niçin kederli olduğunu öğrenip “İlahî baba, bundan kolay ne var ki? Altın, şahtır; gümüş, vezirdir; bakıra da denk düşen olsa olsa fakir fukaradır.” demiş.

İhtiyar adam, etekleri zil çalarak doğru saraya gitmiş. Şahın huzuruna varmış. Cevaptan çok etkilenen Şah, “Ey ihtiyar, bu cevap senin değildir. Gel de doğrusunu söyle, kimden işittin bu sözü?” demiş. İhtiyar, söylenenleri inkâr etmeden “Şahım, gül yüzlü sultanım; üç kızım var ve en küçüğüdür bu cevabın sahibi.” demiş. Ali Şah, manâlı bir gülümsemeyle bir kese altın vererek babayı göndermiş. Lakin akıllı kızda kalmış, zekâsı hoşuna gitmiş. İki vezirini birkaç gün sonra kızın evine göndererek hem hatırını sordurmuş hem de hediye olarak gönderdiği otuz altını kabul etmesini istemiş. Kız misafirleri buyur etmiş. Hediye olarak şahın gönderdiği altınları teslim almış fakat saydığına fark etmiş ki kesede yirmi sekiz altın var.

Misafirler kızla sohbet ederken evde kim olduğunu ve kendisinin ne işle meşgul olduğunu sormuşlar. Kız, gayet sakin bir biçimde “Annem biri iki yapmaya gitti. Ablamın biri kumaşa gül serpmeye, diğeri de beyaz çiçeklere güzellik katmaya gitti. Beni sorarsanız, kâğıt dokurum; evdeki azı, çok ederim.” demiş. Misafirler kalkmışlar. Kızın söylediklerini unutmamak için tekrarlamışlar. Tam kapıdan çıkacakları zaman kız, arkalarından seslenmiş:

“Benden selâm edin gül yüzlü şahıma. Cezalandırmasın toyla toygarı. Herkesin ayı otuzun da doğar, benimki acaba neden yirmi sekizinde doğdu?”

Vezirler, bu sözlerin ne demek olduğunu anlamadan saraya gidip konuşulanları Ali Şah’a anlatmışlar. O anda Şah, öfkeyle ayağa kalkıp vezirlerin üzerine yürümüş. “Size güvendim, altınları teslim edip kıza gönderdim. Demek yolda altınlardan ikisini çaldınız?” demiş. Korkudan dizlerinin bağı çözülen vezirler, Ali Şah’ın bu durumu nasıl anladığını çözememişler. Yalvar yakar affedilmeyi dilemişler. Bunun üzerine Şah, diğer konuşmaları da sormuş. Vezirler anlatmaya başlamış. Ali Şah, duyduklarını bir süre düşünmüş ve şöyle yorumlamış:

“Biri iki yapan annesi bir ebeymiş. Kumaşa gül serpen ablası, nakış hocası olsa gerek. Diğer ablası, beyaz çiçeklere güzellik katan bir gelin süsleyici. Kâğıt dokuduğuna göre kendisi iyi bir okuryazar. Azı, çok edebildiğine göre demek ki ev işlerinde ve yemek yapmakta da pek maharetli bu kız.”

Vezirler o an anlamışlar ki bu zeki kızın söylediği her sözün altında gizli bir mana yatıyor. Adamlarının şaşkın bakışlarını fark eden Ali Şah, “Siz, yatıp kalkıp bu kıza dua edin. Getirdiğiniz mesajda -cezalandırmasın toyla toygari- demeseydi, derhal toy kurup bu ihanetinizi cezalandıracaktım. Onun hatırına sizi bağışlıyorum.” demiş.

Aradan günler geçmiş. Ali Şah, bu zeki kızı aklından çıkaramamış. Durumu, annesi ve babasına anlatmış ve kızı istemeye gitmişler. Kızın babası, bu işe razı olmuş. İki gönül de bir olunca kırk gün kırk gece düğün yaparak evlenmişler. Kızın mahareti ve zekâsı zamanla kulaktan kulağa ulaşmış, dilden dile yayılmış. Saraydaki herkes ona akıl danışmaya gelir olmuş. Bu durumdan rahatsız olan Ali Şah, karısını yanına çağırarak herkese akıl vermemesini tembihlemiş. Aksi hâlde saraydaki çalışanların buna alışıarak kendi başlarına çözüm üretmeyi bırakacaklarını söylemiş.

Günler günleri, aylar ayları kovalamış. Ali Şah, karısına ne kadar tembihlese de başkalarına akıl verme huyundan vazgeçirememiş. Sarayda çalışan herkes tembelleşmeye, en ufak bir sorunda bile düşünüp çare bulmak yerine sultanın karısına akıl danışmaya gider olmuş. Bu durum karşısında canına tak eden Ali Şah, karısını yanına çağırmış. Birine daha akıl verdiğini duyarsa, kendisini saraydan kovacağına dair yemin etmiş. O günden sonra Ali Şah’ın karısı mümkün olduğunca kimseyle konuşmamaya ve kimsenin işine karışmamaya karar vermiş.

Mevsimler değişmiş. Kış, bahara dönmüş. Ali Şah, vezirlerini de yanına alarak ava çıkmaya karar vermiş. Gitmeden önce kuyumcubaşını yanına çağırarak “Bana bir yüzük yap. Üzerinde öyle bir şey yazsın ki mutluyken hüznü, hüznölüyken mutluluğu hatırlayabileyim. Döndüğümde o yüzüğü parmağımda isterim.” demiş.

Bir sabah, avludan gelen içli bir ağlama sesine uyanmış Ali Şah’ın karısı. Bakmış ki kuyumcubaşı, çeşmenin yanı başında dizlerinin üzerine çökmüş ağlıyor. Yanına yaklaşarak derdini sorunca anlatmaya başlamış kuyumcubaşı:

“Şahımız ava gitmeden önce benden bir yüzük istedi. Üzerinde öyle bir şey yazsın ki mutluyken hüznü, hüznölüyken mutluluğu hatırlatsın dedi. Bir haftadır düşünüyorum ama onun istediği gibi bir söz aklıma gelmedi. Bu akşam avdan dönecek. İstediyi yüzüğü ona veremezsem bir daha nasıl bakarım yüzüne.”

Kuyumcubaşının bu dertli hâlini göre Ali Şah’ın karısının gönlüne hüznün çökmüş. Bu duruma yüreği daha fazla dayanamamış ve “Aman bunda dert edilecek ne var.” demiş. “Gam gelir keyif gider, keyif gelir gam gider.” yazıver gitsin demiş. Bu sözleri işiten kuyumcubaşının sevincinden içi içine sığmamış. “Ben derhal gidip şahımızın yüzünü hazırlayayım. O gelene kadar ancak yetiştiririm.” demiş.

Ali Şah avdan döner dönmez sofralar kurulmuş, yemekler yenmiş, av hikâyeleri anlatılıp muhabbet edilmiş. Bu sırada kuyumcubaşı, huzura gelerek yaptığı yüzüğü Ali Şah’a takdim etmiş. Yüzüğün üzerine yazılanları okuyan Ali Şah, hayranlığını gizleyememiş. Lakin böylesine tesirli bir yazıyı, kuyumcubaşının akıl edemeyeceğinden de eminmiş. O esnada karısıyla göz göze gelmiş ve ettiği yemini hatırlamış. Bir beye ettiği yeminden dönmek yakışmaz diyerek “Yarın ilk iş olarak bu sarayı terk edeceksin. Bu sarayda sevdiğin ne varsa onları da beraberinde baba evine götürebilirsin.” demiş ve odasına çekilmiş. Bu öfke ve günlerdir sürek avının verdiği yorgunlukla derin bir uykuya dalmış. Sabah olup da gözlerini açtığında karısını başucunda görmüş. Öfkeli bir ses tonuyla:

“Sabah erkenden sarayı terk edeceksin demedim mi?”

Ali Şah, bu öfkeyle yavaş yavaş yataktan doğrulurken fark etmiş ki bu hane, kendi sarayı değil! Şaşkınlık içerisinde “Neredeyim ben?” diye sormuş. Karısı, gülümseyerek cevap vermiş:

“Babamın evindesin. Gece yanına geldiğimde fark ettim ki avın verdiği yorgunlukla çok ağır uyuyorsun, uyandırmak istemedim. Ben de hizmetkârlardan seni buraya taşımalarını istedim. Sen değil miydin bu sarayda sevdiğin ne varsa babanın evine götürebilirsin diyen? O sarayda sevdiğim tek şey sensin.”

Ali Şah, bu cevabın karşısında karısının keskin zekâsına bir kez daha tanık olmuş ve ona duyduğu hayranlığı gizleyememiş. Karısını da yanına alarak saraya dönmüş. Bundan böyle beylik adına alınacak her kararda, kendisinin olduğu kadar karısının da söz hakkı olduğunu; derdine derman, aklına ferman arayan herkesin de saraya gelip ona fikir danışabileceğini cümle âleme duyurmuş. Ali Şah’ın yiğitliği ve karısının bilgeliği bir araya gelince beylik büyümüş, zenginleşmiş; koca bir cihan devleti olmuş. İnsanlar, o topraklarda yıllar boyu barış ve huzur içinde yaşamış.

Maniler

Çoğunlukla yedi heceli dört dizeden oluşan, belirli kalıplarda ve çeşitli konularda yazılabilen halk edebiyatı nazım biçimlerindenidir. Düz mani, kesik mani, cinaslı mani ve yedekli mani olmak üzere dört çeşidi vardır. Karşılıklı söylenen manilere deyiş adı verilir. Mani söyleme geleneği, birçok yörede hâlâ devam eden ve sıklıkla rastlanabilecek sözlü kültür ürünlerimiz arasında yer alır. Somut olmayan kültür varlıkları üzerine Muzaffer SARISÖZEN’in Bilecik genelinde yaptığı bir derleme çalışmasında, bu nazım türünün güzel örneklerine rastlamak mümkündür:

Ağlayıp geçti eşiği	Karadan indi yılan	Armut dalda, dal yerde
Sofrada kaldı kaşığı	Kuyruğu dolam dolam	Bülbül öter her yerde
Haneye neşe geldi	Beni aşka bağladı	Cihan titrer, yürek oynar
Bu kız evin yakışığı	Mavi mintanlı oğlan	Yâri gördüğüm yerde

Deyimler

En az iki kelimenin yan yana gelmesiyle kurulan ve çoğunlukla gerçek anlamının dışında kalıplaşmış bir söz öbeği oluşturan mecazlı anlatılara deyim denir. Deyimler, anlatıma akıcılık ve çekicilik katar. Duygu ve düşünceleri somut nesnelere dayanarak soyut bir forma büründürür. Muharrem ÖZDEN tarafından gerçekleştirilen “Bilecik İli Ağız İncelemesi” adlı araştırmada, Bilecik yöresine özgü şu deyimlere ulaşılmıştır:

“Canavara koyun ısmarlamak”	“Dokuz tarakta bezi olmak”
“Eşek üstünden tabanca atmak”	“Döşten girip baştan çıkmak”
“Keklik sekişini yapayım derken kendi yürüyüşünü unutmak”	“Kardan soğuk laf konuşmak”

Atasözleri

Bir toplumun yaşayış biçimi, düşünce tarzı ve sosyal hayatı bakımından bilgi veren; kitle hafızasının gelecek nesillere aktarılması adına bilge insanlarca söylenmiş özlü sözlere atasözü denir. İslamiyet Öncesi'nde say, Divan Edebiyatı'nda ise darb-ı mesel olarak adlandırılır. Atasözleri, kalıplaşmış söz öbekleridir. Bu sebeple bir kelimesi dahi değiştirilse anlam kaybına uğrar. Atasözlerini, geniş bir Türk coğrafyasının ortak değerlerini taşıdığı için yörelere göre tasnif edilmesi pek mümkün değildir. Ancak bu kalıplaşmış söz öbekleri içerisinde kullanılan yer adlarına göre birtakım tespitler yapılabilir.

“Kız alırsan Söğüt'ten al; at alırsan Yörük'ten al.”

Ninniler

Dîvânü Lugâti't Türk dizininde “Balubalu” olarak adlandırılan, çocuk edebiyatının anonim türleri arasında yer alan ve çoğunlukla hece ölçüsüne göre ezgili biçimde söylenen kısa şiirlerdir. Çocukları uyutmak için söylenen ninnilerde çoğunlukla; sevgi, gurbet, hasret gibi konular işlenir. Süleyman BULUT tarafından yayımlanan “101 Ninni” adlı eserde, Bilecik yöresinden derlenen ninnilerden birkaçı şu şekildedir:

Salıncağı dala astım
Uyanır diye yavaş bastım
Sesin ile sabah ettim
Uyusun yavrum, ninni!

Dağa vardım dağlar uyur
Eve geldim evler uyur
Salıncakta oğlum büyür
Uyusun yavrum, ninni!

(Bozüyük Yöresi)

Türküler

“Türki” kelimesinden türeyen ve Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen Anonim Halk Edebiyatı nazım biçimlerindendir. Çeşitli Türk boylarında mahnı, yırık, halık, cırı, koça gibi isimlerle de anılır. Türküler; aşk, ölüm, ayrılık, güzellik, kahramanlık gibi çeşitli konularda ve genellikle 11'li hece ölçüsüyle yazılır. Bilecik, türküler bakında oldukça zengin bir kültürel hazineye sahiptir. Yörenin en çok bilinen türkülerinin başında; “Aşağıdan Gelen Hanım”, “Evlerinin Önü Çınar Ağacı”, “Yar Oturmuş Dağ Başına”, “Şu Söğüt'te Bir Kuş Var”, “Altın Nalın Giymiş”, “Mavili Mavili Mor Çiçek” gibi eserler gelmektedir.

Söğüt'ün Erenleri

(1) Söğüt'ün erenleri Çevirin gidenleri Ah ne güzel baş bağlıyor Söğüt'ün güzelleri	(2) Söğüt'ün çarşısına Gün doğar karşısına Ah insan hile yapar mı? Kapı bir komşusuna	(3) Elmayı yüke koydum Ağzını büke koydum Ah aldı yârî elimden Boynumu büke koydum
(Nakarat)	Aldırdın beni gül iken Soldurdun beni gül iken	Kaynak Kişi: Mustafa ŞİMŞEK Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

5. BİLECİK AĞZI

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik'e özgü dil özellikleri

“Dil, bir memleket içinden geçen akarsu gibidir. Bir yandan o beldeye hayat verir; diğer yandan da yöredeki derelerden, çaylardan beslenerek tüm insanlığın ortak ürünü olan medeniyet ummanına ulaşır, katkı sağlar. Nasıl ki akarsu hem içinden geçtiği beldeye hayat verir ve o yörenin kaynaklarından beslenerek çoğalarak akar, dil de içinde bulunduğu toplumun kültürel hazinelerinden yararlanır ve aynı zamanda toplumun kültür dokusunun oluşumunda çimento işlevi görür.”

Mehmet KAPLAN

“Kültür ve Dil” adlı kitabından...

Ülkemizin birçok şehrinde olduğu gibi Bilecik'te de “dil” açısından şehrimize ait farklı kullanımlar vardır. Bu, hiç de yadırganmayacak bir durum olup aslında kültürel zenginliğin çok esaslı bir göstergesidir.

Bir dil bilimi terimi olarak “ağız”; aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü konuşma dilidir. Bilecik ili ağızları, üst grup olarak Batı Grubu Ağızları içerisinde yer almakta; alt grupta ise Çanakkale, Balıkesir ve Bursa ağızları ile komşu olmaktadır.

Bilecik Ağızını İncelemeye Yönelik Örnek Metinler:

Aşağıda Bilecik ağızıyla yazıya aktarılmış bir metin, standart Türkçe ile karşılaştırılarak verilmiştir. Sizler de sonraki metinleri bugünkü konuşma diliniz ile yazınız.

Konu: İpek Böcekçiliği

Esgiden Bursa'dan gelirdi
paketlerimiz... Hacatam paketi
deeleedi böyle... Kutunun içinde
olurdu. U paketlee güzel goza
yapaadı. U zamanın içi ööle
deeleedi. Undan soona şindi aatık,
İtalyan çıkdı dedilee, capon çıkdı
dedilee, u paketleeden geleyo.
Herkeşin dudun ne gadaasa gülüm,
üş paket yapan olur, om beş paket
yapan da olur. Çok dut yapabilirsen
başka bi şey yimez.

Bugün Ne Anlıyoruz?

Eskiden Bursa'dan gelirdi paketlerimiz... Hacatam paketi derlerdi böyle... Kutunun içinde olurdu. O paketler güzel koza yapardı. O zamanlarda öyle derlerdi. Ondan sonra şimdi artık, İtalyan (kozası) çıktı dediler, Japon (kozası) çıktı dediler. O paketlerden geliyor. Herkesin dutu ne kadarsa gülüm, üç paket yapan olur, on beş paket yapan da olur. Çok dut yapabilirsen başka bir şey yemez.

Konu: Domates Salçası Yapımı

Domatis salçası bu yavrım. Domatisi yıkarız, undan soona doorarız. Undan soona tavaya bi atarız, unu bi öldürüz. Undan soona da makineden geçiriz; çekirdeyi, gabuyu çıkaa. Tekraadan bööle guyaarız. Olasıya gadan garışdırız. Salça olana gadaa garışacak. Bübee yok bunda, sadece domatis bu. Başga biz buna bişee gomayız. Duzunu ataarız, goyulasiya gadaa garışdırcaz. Ööle olmasa dibi dutaa, dibi yanaa. Bundan yirm şişe, gavanoz çıkaa. Dadına bakaa mısınız? Evden getirem

Sira Sende

[illegible]

Garpız kesdim gan gibi
Yayılır yorgan gibi
Yâri asgee yazmışlaa
Gınalı gurban gibi

Sıra Sende:

[illegible]

Boynumdaki incilee
Gafesdeki civcilee
Bubamı gandırmışlaa
Yaşasın dünürçülee

Sıra Sende:

[illegible]

Altınnaı dakındım
Su yolunda bakındım
Sanki nazaa olmuşum
Nazlı yâre okundum

Sıra Sende:

[illegible]

Sıra Sende

Konu: Genel

İki kız bi oolum vaa. Gız gelin oldu. On yaşında torunum vaa. Eveli gücük evlenirdik, eveli biz... Hinci evlenemiyolaa. Biz gücük evlendik. Ben geldiimde iki sene soona gitti dayın asgere. Benim oolan yirmi dört yaşında da okuycan deyo. Everem deyyoz evlenmeyyo, okuyyo. Yünsek okulmuş. Gız da bu yıl üniversiteyi bakam yerleşebilirse, gazandı da yerleşebilirse gidecek. Nerey çıkaasa.

6. BİLECİK BASINI

Neler Öğreneceğiz?

Şehrimize özgü yerel yayıncılığın zaman içerisindeki gelişimini ve bugünkü durumunu öğreneceğiz.

İnsanlar tarih boyunca duygu, düşünce ve bilgilerini aktarmak için çeşitli iletişim araçları kullanmışlardır. Matbaanın geliştirilmesi sonucu gazete ve dergilerin yayın hayatına başlaması, insanlar arasında haber alışverişinin hızlanmasını sağlamıştır. Günlük, haftalık ve aylık olarak çıkarılan gazete ve dergiler insanlar için temel haber alma araçlarına dönüşmüştür.

Teknolojinin ilerlemesi ve internet iletişiminin ortaya çıkması, basın hayatında büyük bir değişime yol açmıştır. Artık insanlar haber alma ve iletişim için internet dünyasının sağladığı kolaylıklardan vazgeçemez hâle gelmiştir.

Bilecik'te yerel yayıncılığa ait izlere Osmanlı Dönemi'nde rastlayamıyoruz. Cumhuriyet Dönemi'nde 1925'te yayın hayatına başlayan "Bilecik Gazetesi" ile Bilecik'te ilk gazete yayınlanmaya başlamıştır. İlk gazetenin yayınlanmasından sonra istenilen ilerleme kaydedilememiştir. 1950'li yıllardan sonra ise Bilecik basın hayatında birçok gazete ve dergi yer almıştır. Doğruiyol, Matrak, Edebalı, Demokrat Bilecik, İleri Bilecik, Bilecik Hakikat, Bilecik Ses, Bozüyük İstikbal gibi gazeteler bunların başını çekmektedir.

İnternet yayıncılığının hayatımıza dâhil olmasıyla birlikte Bilecik'te de büyük bir değişim yaşanmıştır. Bilecik halkı internet üzerinden yayın yapan haber siteleri ile şehirle ilgili bilgileri anında almaktadır.

Günümüzde Bilecik il merkezinde 3 tane, Bozüyük'te iki tane ve Osmaneli'de 1 tane olmak üzere toplam 6 gazete, 9 internet haber sitesi, 4 özel radyo kanalı ve 15 matbaa ve bir yerel özel televizyon (Bozüyük) Bilecikliilere hizmet vermektedir.

7. MÜZİK KÜLTÜRÜMÜZ

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik'e özgü müzik kültürümüzü öğreneceğiz.

5.92: Bilecik'te Türk Sanat Müziği Konseri

Bilecik'in halk müziği ve halk oyunları açısından ilginç bir tarafı vardır. Bilecik; Orta Anadolu'dan Ege'ye doğru bir geçişin kapısı olduğundan, coğrafi şartların neticesi itibarıyla de zengin bir müzik kültürü sergiler. Bilecik'te dört başı mamur zeybeklerin yanı sıra, müzik geleneğinde kaşık oyunlarından tutun da karşılamalara, çiftetellilere kadar geniş bir yelpazeyi yakalarsınız. Öte yandan yöreye çeşitli dönemlerde Balkanlar'dan; Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan'dan göçerek gelip yerleşen Türklerin de kendisine özgü kültürünü burada sergilediğini, hatta bu kültürün yerel kültürle kaynaştırıldığını, bunun neticesinde de Rumeli havası/kokusu veren türkülerle, karşılamalarla çok sık karşılaştığını görürsünüz.

Yukarıda zikredilenleri özetlemek gerekirse Bilecik yöresi müziğinde iki önemli etkenin izleri vardır: Birincisi yörenin konumu, ikincisi de yörenin nüfus mübadelesi sırasında aldığı Balkan göçü beraberinde gelen ezgilerdir. Şurası gayet açıktır ki Bilecik'e özgü "karşılama" türü, Bilecik'teki manav ve muhacir halkın müzik kültürünün kaynaşmasıyla doğmuştur.

Şehrimize Özgü Halk Müziğimizin Temel Çalgıları Nelerdir?

Bilecik halk müziğinin temel çalgıları arasında birinci sırayı hiç kuşkusuz bağlama almıştır. Bilecik türkülerini derleyen usta folklorcu Muzaffer SARISÖZEN de, derlemelerini genellikle bağlama eşliğinde türkü söyleyen halk sanatçılarından derlemiştir.

5.93: Muzaffer SARISÖZEN

Türküler genellikle bağlama ailesi eşliğinde (cura, divan, bağlama) ve tef, kaşık, zil, zurna, kaval, davul, darbuka ile çalınır söylenmektedir. Klarnet ve keman gibi batılı çalgıların yöre müziğinde görülebilmesindeki etken ise, Göçmen nüfusun izleri olarak kayda geçmiştir. Yine 2017’de Pazaryeri ilçesinin Karaköy köyünde yapılan folklorik bir araştırmanın sonuçları, yörenin kadın oyunlarında söylenen türkülerin ve tutturulan ritimlerin “bakır kap, toprak dümbelek ve metal dümbelek” eşliğinde çalınır söylendiğini göstermektedir.

5.94: Dümbelek

Bazı Sanatçılarımızın Seslendirdiği Bilecik Türküleri

AŞAĞIDAN GELEN DE HANIM OYNASIN

Aşağıdan gelen de hanım oynasın
Keklik kebabını da yiyen doymasın
Beni yardan ayıranlar onmasın

Beri gel a yârim, beri gel ben adam yemem
Ellerin yârine de yârim ol demem

Yoğurdum var yeşil de meşil çanakta
Benleri ak gerdanda yanakta
Benim yârim şu karşıkı konakta

Beri gel a yârim, beri gel ben adam yemem
Ellerin yârine de yârim ol demem

AY OĞLAN TATAR MISIN?

Ay oğlan Tatar mısın?
Şeftali satar mısın?
Şeftali şöyle dursun ay oğlan
Benimle kaçır mısın?

Haydi yârim kaya başına, kaya başına
Al beni yanına, yanı başına

Ay oğlan imana gel
Dolaş da pınara gel
Hiç bahanen yoğusa ay oğlan
Elini yumağa gel

Haydi yârim kaya başına kaya başına
Al beni yanına, yanı başına

Merak ettiğiniz veya hatırlamak istediğiniz diğer Bilecik türküleri için aşağıdaki türküleri araştırabilirsiniz:

- * Mavili Mavili Mor Çiçek
- * Kadifeli Gelin Çaydan mı Geçtin? (Bursa-Bilecik yöresi)
- * Söğüt’ün Erenleri
- * Elmayı Nazik Soyarlar
- * Evlerinin Önü Dumanlı Daylar
- * Kekliği Vurdum Taşta
- * Yol Üstüne Kura Koymuş

8. BİLECİK'İN KURTULUŞU

Neler Öğreneceğiz?

Şehrimizin kurtuluş günleri hakkında bilgi edineceğiz.

Bir şehrin sanat etkinlikleri takvimini, festival ile şenliklerin zamanı ve yerini, kurtuluş ve anma günlerinin tarihini ve önemini iyi bilmek; o şehirde yaşayan bireylerin sosyokültürel açıdan gelişimine olumlu yönde katkı sağlamasının yanı sıra bireylerin, şehre olan aidiyet duygusunu da üst seviyeye çıkarır. Ünitinin diğer başlıklarında Bilecik'te gerçekleştirilen kültür ve sanat faaliyetlerine etraflıca değindiğimiz için bu bölümde sadece şehrimizin kurtuluş günlerine yer vereceğiz.

30 Ağustos 1922'deki Başkomutanlık Meydan Muharebesi neticesinde bu topraklarda kalmış olan son düşman kuvvetini de bozguna uğratarak geri çekilmeleri sağlayan Türk birlikleri; **4 Eylül 1922** tarihinde **Söğüt** ve **Bozüyük**'ü, **5 Eylül 1922** tarihinde **Pazaryeri**'ni ve **6 Eylül 1922**'de **Bilecik** il merkezini Yunan mezâliminden tamamen kurtarmıştır. Düşman birlikleri kaçarken dahi Bilecik'e zarar vermekten geri durmamış şehri ateşe vermiştir. Erkek nüfusunun büyük çoğunluğu şehrin müdafaasında şehit düşmüştür. İşte tüm bu sebeplerden dolayı Bilecik ve ilçelerinin düşman işgalinden kurtuluş günleri, şehrimiz açısından oldukça önemlidir. Milletimizin kahramanlığını ve halkımızın vatanperverliğini yeniden hatırlamak ve hatırlatmak adına düşman işgalinden kurtulduğumuz bu önemli tarihler, her yıl büyük bir coşkuyla ve aynı heyecanla kutlanmaya devam etmektedir.

9. ÇOCUKLAR VE GENÇLER İÇİN BİLECİK

Neler Öğreneceğiz?

Bilecik'in çocuk ve gençlere sağladığı imkânlar

Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim Kurumlarımız:

2018-2019 eğitim öğretim yılındaki son verilere göre şehrimizde; okul öncesi eğitim kurumu olarak 21 bağımsız anaokulu, 51 ilkokul, 1 özel ilkokul, 41 ortaokul, 9 İmam Hatip Ortaokulu, 2 Fen Lisesi, 9 Anadolu Lisesi, 3 Temel Lise, 22 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 8 Anadolu İmam Hatip Lisesi, 12 Özel Eğitim Okulu olmak üzere toplam 179 eğitim kurumu bulunmaktadır. Ana sınıfı sayısı 51 ve diğer kurumlar bünyesinde açılan anasınıfı sayısı 10'dur. Toplam 2.452 öğretmen görev yapmakta ve 36.243 öğrencimiz öğrenim görmektedir.

Ayrıca şehrimizde, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için Bilecik merkezde 2 ve Bozüyük'te 1 olmak üzere 3 adet rehabilitasyon merkezi mevcuttur.

Üniversitemiz

Şehrimizdeki tek üniversite olan Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, “Bilecik Üniversitesi” adıyla 2007’de eğitim öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Önceleri, bazı eğitim birimleri yakın şehirlerdeki üniversitelere bağlı iken süreç içinde hepsini kendi bünyesinde toplamıştır. 2012 yılında ise bugünkü adını almıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla, bünyesinde bulunan eğitim birimlerini şu şekilde özetleyebiliriz:

5.95: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Fakülteler

İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi
Mühendislik Fakültesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Güzel Sanatlar ve Tasarım
Fakültesi
Ziraat ve Doğa Bilimleri
Fakültesi
İslami İlimler Fakültesi

Enstitüler

Sosyal Bilimler Enstitüsü
Fen Bilimleri Enstitüsü
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Yüksekokullar

Sağlık Yüksekokulu
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu

Meslek Yüksekokulları

Bilecik Meslek Yüksekokulu
Bozüyük Meslek Yüksekokulu
Gölpazarı Meslek Yüksekokulu
Osmaneli Meslek Yüksekokulu
Pazaryeri Meslek Yüksekokulu
Söğüt Meslek Yüksekokulu
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Kütüphanelerimiz:

İl Halk Kütüphanesi

- ✓ İl Halk Kütüphanesi, 1968’den beri şehrimizin kütüphane ihtiyacını karşılamaktadır.
- ✓ Kütüphaneye üye olmak için nüfus cüzdanı veya eş değer bir belge yeterlidir. Henüz 16 yaşına gelmeyen çocuklar için ise, veli imzası ve başvurusu gereklidir.
- ✓ Üyelik ücretsizdir, tek seferde 3 kitap birden alınabilir, kitapları teslim etme süresi 15 gündür.

- ✓ İl Halk Kütüphanemizde Danışma Hizmeti, Ödünç Kitap Verme Hizmeti, görme engelli vatandaşlarımız için Konuşan Kitaplık Hizmeti, 14 yaşa kadar olan çocukların yararlanabileceği Çocuk Bölümü, İnternet/Kablosuz Ağ Hizmetleri verilmektedir. Ayrıca konferans, panel, sergi, kurs, imza günü gibi kültürel etkinlikler de yapılabilmektedir.
- ✓ Kitap ödünç ve iade işlemleri, “kitapmatik” adı verilen bir cihazla okuyucunun kendisi tarafından yapılabilmektedir.
- ✓ Kütüphanemiz, hâlen bünyesinde barındırdığı teknolojik hizmetlerle 2016 yılında “Teknolojiyi En İyi Kullanan Kütüphane” ödülünü almıştır.

Şeyh Edebalı Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi

5.96: Şeyh Edebalı Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi (dış)

5.97: Şeyh Edebalı Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi (iç)

2008 yılında kuruluşu gerçekleşen Üniversite Kütüphanesi, 310 m²'lik bir alanda prefabrik bir binada hizmet vermekteydi. Süreç içinde önemine yakışır bir biçimde 5000 m²'lik bir alana sahip oldu ve bünyesinde pek çok önemli hizmetler vermeye başladı. Kütüphanede Uluğbey, Biruni, Aşıkpaşazade ve Dursun Fakih Salonu isimli dört büyük salonun yanı sıra 7/24 Salonu, 1 konferans salonu, 6 adet 8'er kişilik proje ve grup çalışma odası, 1 adet görme engelli çalışma odası, 6 adet çalışma ofisi, 1 adet danışma hizmetlerinin verildiği alan bulunmaktadır. Uluğbey ve Birunî Salonu, okuyucu hizmetlerinin verildiği toplam 80.000 kitap kapasiteli en büyük salonlar; Aşıkpaşazade Salonu, süreli yayınların ve tezlerin bulunduğu salon; Dursun Fakih Salonu ise, 250 kişinin aynı anda çalışabileceği ders çalışma salonu olarak hizmet vermektedir. Aşağıda, üniversite kütüphanemizin kullanımına dair bazı önemli bilgiler sıralanmıştır:

- ✓ Lisans ve ön lisans öğrencileri 5 adet kitabı 20 günlüğüne, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ise 10 adet kitabı 30 günlüğüne ödünç alabilmektedir. Kitapmatik sistemi, burada da devrededir.
- ✓ 7/24 salonu adı verilen bir salon vardır ki adından da anlaşılacağı üzere hiç kapanmadan hizmet vermektedir.
- ✓ Kütüphanenin içinde 3-8 öğrencinin yararlanabileceği 6 adet “grup çalışma odası” vardır ve bu odalar çok rağbet görmektedir.
- ✓ Üniversite Kütüphanemiz, Kütüphaneler Arası İşbirliği Takip Sistemi (KİTS) ve Türkiye Belge Sağlama Sistemi’nin (TÜBESS) bir üyesidir. Bu sayede üniversitemiz bünyesinde bulunmayan ama başka bir üniversitede bulunan kitap, Şeyh Edebalı Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezine getirtilebilmektedir.
- ✓ Birçok üniversite kütüphanesinde olduğu gibi burada da internet ortamındaki pek çok sürekli yayın ve kataloğa ulaşım imkânı vardır.

Diğer Kütüphanelerimiz:

Osmaneli, Gölpazarı, Pazaryeri Meslek Yüksekokulu Kütüphaneleri (Üniversiteye Bağlı)

Bozüyük, Söğüt, Gölpazarı, Osmaneli, Pazaryeri İlçe Halk Kütüphaneleri

Çocuklara Uygun Eğlence Alanlarımız:

Bilecik’te çocuklarımıza uygun eğlence alanları olarak Kültür ve Kongre Merkezi, Yaşayan Şehir Müzesi, BUTEM (Bilecik Bilim ve Uzay Teknoloji Merkezi), Trafik Eğitim Pisti (yapım aşamasında), Bilecik Şehir Ormanı, Bilecik Belediyesi Pıtırıcık Oyun Evi, Pelitözü Göleti, Sokak Hayvanları Rehabilitasyon Merkezi, Türbin Mesire Alanı, Küçükelmalı ve Bozcaarmut Tabiat Parkları, Osmaneli Sakarya Nehri kenarındaki parklar ve piknik alanları, ayrıca il ve ilçe merkezlerindeki birçok park ve mesire alanları sayılabilir.

5.98: Pelitözü Göleti

5.99: Hayvan Barınağı

10. BİLECİK'TE SPOR

Neler Öğreneceğiz?

Şehrimizdeki geleneksel, güncel spor imkanlarını ve faaliyetlerini öğreneceğiz.

“Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim.”

M. Kemal ATATÜRK

Spor, bedeni ve zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak bazı kurallar çerçevesinde uygulanan hareketlerin tümüdür. Spor, Türk milletinin tarihinde her çağda vazgeçilmez bir etkinlik olarak varlığını sürdürmüştür. Türkiye genelinde de olduğu gibi ilimizde güreş, atıcılık, binicilik, okçuluk gibi geleneksel sporların yanında atletizm, voleybol, basketbol, futbol ve birçok farklı spor türü yapılmaktadır.

Bilecik'te spor kulüplerine ve halka hizmet veren birçok spor tesisi bulunmaktadır. İlimiz genelinde 8 adet sentetik zeminli futbol sahası, 4 adet çim futbol sahası, 4 adet halı saha, 10 adet futbol semt sahası, 8 adet spor salonu, 7 adet açık ve kapalı yüzme havuzu, 1 adet açık tenis kortu, 1 adet Gençlik Merkezi, 1 Kamp Eğitim Merkezi, 9 antrenman sahası, 1 adet hizmet binası olmak üzere toplam 54 adet tesis bulunmaktadır.

Spor faaliyetlerinin yürütülmesinin baş aktörü olan kulüpler, çeşitli alanlarda hizmet vermektedir. İlimizde 39'u spor kulübü, 5'i ihtisas kulübü, 1'i okul spor kulübü, 12'si müessese kulübü olmak üzere 57 kulüp bulunmaktadır.

İlimizin nüfusu düşünüldüğünde lisanslı sporcu sayısı açısından Bilecik halkı, spora büyük bir ilgi göstermiştir. İlimiz genelinde 10.797'si erkek, 6.890'ı bayan olmak üzere toplam 17.687 lisanslı sporcu mevcuttur. Aktif (faal) olan 1.823 sporcudan 1.022'si erkek, 801'i kadındır.

Lisanslı sporcu sayısına göre ilimizde en çok tercih edilen spor branşları; futbol, tekvando, atletizm, voleybol, basketbol, güreş, judo, karate, badminton, masa tenisi, boks, yüzme, jimnastik, kickboks, okçuluk, satranç ve kung-fudur. Bunların dışında atıcılık ve avcılık, dağcılık, halter, izcilik, tenis, vücut geliştirme ve fitness sporları da ilimizde ilgi görmektedir.

5.100: Kum Voleybolu

5.101: Spor Müsabakaları

- Akbaş, R. (2011), Söğütlü Jandarma Onbaşı Ali'nin Milli Mücadele Anıları, Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri Vakfı Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Akpınar, A., AKSU, G. A. (2017). Gelişim Sürecinde Osmaneli. Doğu Kütüphanesi Yayınevi.
- Akpınar, A., AKSU, G., A. (2017), Gelişim Sürecinde Osmaneli, Osmaneli Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- Akyol, C. (2011). Samsun Geneline Müze ve Ören Yerlerinin İl Turizmine Katkısı Konferansı.
- Arıkan, R. (2019), 1840/1841 Tarihli Nüfus Defterine Göre Bilecik, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.
- Arın. A. (2010), "Bilecik Yöresel Giysileri". Bilecik Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Dergisi 1/1, Bilecik.
- Arıkan, R. Demiryürek, H. (2019), H. 1246-M.1831 ve H.1254-M.1389 Tarihli Nüfus Defterlerinde Söğüt, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.
- Aydın, S. (2009). El Sanatları Geleneği, Giyim, Kuşam ve Süsleme. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi.
- Aygün, K. (1998), Bilecik Şehir Coğrafyası, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Aydın, S. (2009). El Sanatları Geleneği, Giyim, Kuşam ve Süsleme. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi.
- Başkaya, Z. (2018), Bilecik İlinde Topografik Faktörlere Göre (Yükselti, Eğim, Bakı) Nüfusun ve Yerleşmelerin Dağılışı. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler'de Akademik Araştırmalar - vı, 89-106.
- Başkaya, Z. (2011), Bilecik İlinde Şerbetçiotu Üretiminin Coğrafi Esasları. Doğu Coğrafya Dergisi .16-25
- Başkaya, Z. (2013), Gelişimi ve Dağılışı Bakımından Türkiye İpekbocekçiliğinde Bilecik İlının Yeri Sorunları ve Çözüm Önerileri. Doğu Coğrafya Dergisi, 18(30), 257-286
- Başkaya, Z. (2017), Küçükkelmalı Tabiat Parkının Ekoturizm ve Rekreatif Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of Academic Social Science), (60), 164-188
- Bektaş, C. (2016). Herkes İçin Kent. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bektaş, C. (2016). Herkes İçin Kent. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bilecik Kültür Envanteri (2006), Bilecik Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.
- Bilecik, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Yayınları (2012), Ankara.
- Bilecik Gezi Rehberi, Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları (2014), Bilecik.
- Bilecik Turizm ve Gezi Rehberi, Bilecik Belediyeler Birliği Yayını, Bilecik
- Bilgin, T. (2015), Milli Mücadele Döneminde Bilecik, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Bilgin, T., Demiryürek, H. (2015), Tarih Boyunca Söğüt ve Kültürü, Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri Vakfı Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Bingham, J., Chandler, F., Chisholm, J. ve diğerleri. (2012). Antik Dünya Ansiklopedisi. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Brookes, O. (2017). Şehirde Bir Gün. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bulut, S. (2015). 101 Ninni. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Canan, İ. (1994). Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi. (6. Cilt). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çetin, M., C. (2018), Nefs-i Karadona Nam-ı Diğer Bozüyük (Camii ve Türbeler), Tunç Yayıncılık, İstanbul.
- Çelebioğlu, Â. (1995), Türk Ninniler Hazinesi, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Çelebioğlu, Â. (1987), "Ninnilerimiz". Erdem Dergisi 1/3.
- Demirci, M Bingham, J., Chandler, F., Chisholm, J. ve diğerleri. (2012). Antik Dünya Ansiklopedisi. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Demirci, M. (2003). İslam'da Şehir ve Şehrin Sosyal Dinamikleri. İstem, Yıl:1, Sayı:2, 2003, 129-146.
- Demiryürek H. (2015), Ertuğrul Sancağı (1900-1918), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Bilecik.
- Demiryürek H. (2011), II.Meşrutiyet Döneminde Bilecik, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Sakarya.
- Eliçık, M. (2016). Ebussuud Efendi'nin Farsça Bir Manzum Fetvası. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5(4), 1765-1772.

- Geçmişten Günümüze Osmanlı Sempozyumları (1992), T.C Söğüt Kaymakamlığı Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri Vakfı Başkanlığı Yayınları, Bilecik.
- Geçmişten Günümüze Osmanlı Sempozyumları (1984), T.C Söğüt Kaymakamlığı Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri Vakfı Başkanlığı Yayınları, Bilecik.
- Göksu, D. (2015). İstanbul Kültür ve Edebiyat Atlası. İstanbul: İstanbul Turing ve Otomobil Kurumu.
- Işık, C. (2010). Mevlana'nın Mesnevi'sinde Şehir ve Köy. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Gündüz, A. (2008), Bilecik Türküleri, Bilecik Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.
- Kaya, E. (2017). Kentleşme ve Kentlileşme. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kaya, G. (2014). Kentleşmenin Toplumsal Boyutları(Adıyaman Örneği). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Karahan, L. (2014). Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması. TDK. TDK.
- Keskin, İ. Gölpazarı: Zaman, Mekan, Anlam, Gölpazarı Belediye Başkanlığı Kültür Yayını, Bilecik.
- Kılıç, Taner ve BAŞKAYA, Zafer. (2018). Bilecik İlinin Agro-Turizm Potansiyeli. International Journal of Geography and Geography Education, 38, 234-246.
- Kılıç, Taner ve BAŞKAYA, Zafer. (2016). Bilecik İlinde Sıya Yerleşmeleri. Turkish Studies, 11(Volume 11 Issue 18), 113-113.
- Koca, Z. (2010) Milli Mücadelede Bilecik Yöresi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Köse, O. (2016). Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk. (1. Cilt). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Kuruluş ve Kurtuluş'un Şehri Bilecik (2012), Bilecik Valiliği Yayınları, Bilecik.
- Kuruluş ve Kurtuluş Beşiği Ertuğrul Gazi Ocağı Söğüt (2011), Söğüt Kaymakamlığı Yayını, Bilecik.
- İlter, Z. (2007). Salnamelere Göre Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Bilecik, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.
- İlter, Z. (2007), Salnamelere Göre Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Bilecik, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- İşcan, N. (2002), Kuruluştan Kurtuluşa, İşcan Yayınları, Eskişehir
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012). İllere Göre Geleneksel El Sanatlarımız. https://kenansahin60.files.wordpress.com/2014/01/03050604_gelenekselelsanatlari.pdf adresinden erişilmiştir.
- Okuyucu, A. ve Menteşe, S. (2019), Pelitözü Göleti ve Çevresinin Rekreatif Kullanımı ve Doğal Çevre Üzerine Etkileri. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 7(87), 399-409.
- Osmanlı Belgelerinde Bilecik (2012) Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Bilecik.
- Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Meseleleri Sempozyumu (2011), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Osmaneli (2010), Osmaneli Belediyesi Yayınları, Bilecik.
- Osmaneli 1075 Yılından Günümüze Kesintisiz Türk Kenti, Osmaneli Belediyesi Yayınları.
- Özdemir, U. (2016), Tarihi Gizemleriyle Bilecik, Bilecik Belediyesi Yayınları, Bilecik.
- Öksüz, F. AKBAŞ Hüseyin (2015), Bilecik'te Kuvay-ı Milliye, Bilecik Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Bilecik.
- Özden, M. (2009). Bilecik ili ağız incelemesi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Özden, M. (2009), Bilecik İli Ağız İncelemesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Edirne.
- Osmaneli Belediye Başkanlığı Tur Programları, Osmaneli Belediyesi Yayınları.
- Sarıkoyuncu, A. (2009), Milli Mücadele'de Söğüt ve Çevresi, Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri Vakfı Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Sarıkoyuncu, Ali. (1994) "Bilecik ve Çevresinde Yunan Mezalimi", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 5/28.

- Taşçı, H., Nebati, N. (Editör). (2015). Şehir Üzerine Düşünceler. İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Yayınları.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2017). Şehrimiz... Dersi Öğretim Programı. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Turğut, V. (2015), Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar ve Şehirleşme (16. yy. Bilecik ve Çevresi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ünal. S. (2008), Bilecik'teki Osmanlı Dönemi Yapıları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Vatansever, M., Batman, O. ve Altaş, A. (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cennetinin Yerel Paydaşları Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi, 2(2): 31 Aralık/December, 2017, 194-217. Yalçın, O. (1984), Bilecik ve Marmara Bölgesi, Özyürek Yayınevi, İstanbul.
- Vatan, A. (2017). Bilecik İlinin Turizm Envanteri. The Journal of Academic Social Science, 5(53), 183–205.
- Vatan, Ahmet (2017). Bilecik İlinin Turizm Envanteri. The Journal of Academic Social Science, 5(53), 183–205.
- Yalçın, B. (2016). Nasıl Zanaat ve Halk Sanatları Şehri Olunur, Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(1), 22-31.
- Yılmaz, C.(Editör).(2015). Samsun Turizm Rehberi. Samsun: Büyükşehir Belediyesi Yayınları. Ocak 2011, Samsun
- Yüksel, F. (2016), Vezirköprü Yöresi Monografisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- 1075 Yılından Günümüze Kesintisiz Türk Kenti Osmaneli (2018), Osmaneli Belediyesi Yayınları, Bilecik.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

- İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr>
- Bilecik Ticaret ve Sanayi Odası, <http://www.bileciktso.org.tr>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, <https://www.tbmm.gov.tr>
- Milli Kütüphane, <https://kasif.mkutup.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>
- Osmaneli Belediyesi, <https://www.osmaneli.bel.tr>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://www.kulturportali.gov.tr>
- Türkiye Gazetesi, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr>
- Bilecik Belediyesi, <http://www.bilecik.bel.tr/>
- Bilecik Valiliği, <http://www.bilecik.gov.tr/>
- Bilecik Halk Eğitim Merkezi , <http://bilecikhem.meb.k12.tr/>
- Bilecik İl Halk Kütüphanesi, <https://bilecik.kutuphane.gov.tr/>
- Bilecik İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://bilecik.ktb.gov.tr/>
- Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, <http://www.bilecik.edu.tr/>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://bilecik.ktb.gov.tr/>
- United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, <http://www.unesco.org.tr/>
- T.C Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, <http://www.atam.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu: <http://www.tdk.gov.tr>
- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı: <https://www.bebka.org.tr>
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı: <https://www.uab.gov.tr>
- Bilecik Yatırım Destek Ofisi: <http://investinbilecik.gov.tr/>
- Bilecik Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü: <http://www.bilecik112acm.gov.tr/>
- Pazaryeri Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü: <http://pazaryerihem.meb.k12.tr/>
- Türk Nöroşirürji Derneği: <https://www.turknorosirurji.org.tr/>
- <https://www.biyografi.info/kisi/seyh-edebali>

Görsel Numarası	Görsel Açıklaması	Görsel Alınan Kaynak
1. ÜNİTE		
1.1	Adadaki İnsan	Çağla ERDEM'in çizimi
1.2	Şehirde Yapılan Şenlik	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
1.3	Tarih Öncesi Duvar Resimleri	https://www.ancient.eu/article/997/ancient-egyptian-agriculture/
1.4	Temsili İlk Yerleşim	http://www.escuelapedia.com/curiosidades-importantes-neolitico/
1.5	Çatalhöyük - Konya	https://www.cnntrk.com/haber/turkiye/catalhoyukte-9-bin-yil-once-hem-yerlesik-hem-de-hukumetsiz-esit-bir-yasam-vardi
1.6	Göbeklitepe - Şanlıurfa	https://www.kulturportali.gov.tr/portal/gobeklitepe-nerededir-
1.7	Hattuşaş - Çorum	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/corum/gezilecekyer/hattusa
1.8	Efes - İzmir	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/izmir/gezilecekyer/efes
1.9	Truva - Çanakkale	https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70550/fotograf-galerisi.html
1.10	Medine	https://islamansiklopedisi.org.tr/medine
1.11	Kurtuba Camii-İspanya	https://salamplan.com/terrorismo/experto-propaganda-yihadista-advierte-peor-momento-la-disputa-la-mezquita-catedral-cordoba/20180928
1.12	Medine - Suudi Arabistan	https://www.milatgazetesi.com/trend/medineyi-kurtaran-komutan-kimdir-/haber-211417
1.13	Paris - Fransa	https://www.st-christophers.co.uk/travel-blog/where-to-get-the-best-views-in-paris
1.14	İstanbul	https://www.kulturportali.gov.tr/
1.15	Odunpazarı - Eskişehir	Sefer KILIÇARSLAN'ın kişisel arşivinden
1.16	Taraklı - Sakarya	Sefer KILIÇARSLAN'ın kişisel arşivinden
1.17	Uzunçarşı - Gaziantep	Sefer KILIÇARSLAN'ın kişisel arşivinden
2. ÜNİTE		
2.1	Kutlamalar- Bilecik	http://www.bilecik.gov.tr/
2.2	Köyden Kente Göçm Grafiği	https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/goc-eden-nufus-i-85673
2.3	Çevre Kirliliği	https://listelist.com/turkiye-hava-kirliligi/
2.4	Türk Kızılayı / Selzedelere Yardımı	https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4749
2.5	15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü	https://kurumsal.15temmuz.gov.tr
2.6	Kayıboyu Camii	http://www.camimozaikleri.com/bilecik-kayiboyu-camii.html
2.7	Piknik Alanı	https://www.osmaneli.bel.tr/parklar
2.8	Bir Kutlama Töreni	Sefer KILIÇARSLAN'ın kişisel arşivinden
2.9	Gösteri Salonu	http://www.bilecik.bel.tr/icerik/237/3938/bilecik-belediyesi-seyh-edebali-kultur-ve-kongre-merkezi.aspx
2.10	Bir Mağaza Görseli	Sefer KILIÇARSLAN'ın kişisel arşivinden
2.11	Çamlıhemşin / Rize	Sefer KILIÇARSLAN'ın kişisel arşivinden
2.12	Pierre Loti Tepesi / İstanbul	https://istanbul.ktb.gov.tr/TR-165660/pierre-loti-kahvesi.html
2.13	Üniversite	https://bilecikhaber11.com/ogrencisinden-not-alamadi-seyh-edebali-universitesi/
2.14	Bilecik Şehir Hastanesi	https://yts.saglik.gov.tr/dosyalar/yatirim/237/Sunum/Web/Kapak.jpg
2.15	Bilecik'te Bir Fabrika	http://www.sancim.com.tr/
2.16	Tiyatro Salonu- Bilecik	http://www.bilecik.bel.tr/icerik/237/3938/bilecik-belediyesi-seyh-edebali-kultur-ve-kongre-merkezi.aspx
2.17	Avrasya Tüneli	https://www.bik.gov.tr/avrasya-tunelinin-hazineye-katkisi-25-milyar-lira/

2.18	Altyapı Sorunları	http://www.vansesigazetesi.com/haber-vanda_engellilere_engel__cok-17749.html
2.19	Altyapı Sorunları	http://ilksesgazetesi.com/haberler/guncel/engelliler-sorunlarina-cozum-bekliyor-23469
2.20	Toplu Taşımalarda Düzenlemeler	http://www.gazeteilksayfa.com/dolmus-soforu-aracina-engelli-rampasi-yaptirdi-44027h.htm
2.21	Asansör ve Sarı Şerit	http://www.adananinsesi.com/haber/kozan-belediyesinde-engelliler-icin-sari-serit-6791.html
2.22	Engelli Rampası	https://www.haberler.com/engelli-kaldirimlari-yenilendi-3621977-haberi/
2.23	Eğlence Olanakları	http://www.cankiri.bel.tr/haberler1570/engelli-vatandaslar-icin-engelsiz-park-hizmette.php
2.24	Ulu Çınar - Sakarya	https://www.sakarya.bel.tr/tr/Haber/duble-yol-guzergahi-cinar-agaci-icin-degisti/14636
2.25	Yürüyen Köşk - Yalova	https://yalova.ktb.gov.tr/TR-75636/yuruyen-kosk.html
3.ÜNİTE		
3.1		
3.2	Bilecik'in Yüzey Şekilleri	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.3	Sakarya Nehri	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.4	Kahverengi Orman Toprakları	http://cografya.sitesi.web.tr/gorseller/toprak-tipleri/kahverengi-orman-topraklari-2/
3.5	Ters Lale	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.6	Karaçam	https://www.egeorman.org.tr/agac-turleri.aspx
3.7	Kızılçam	https://7agac.cekulvakfi.org.tr/agaclar/kizilcam-pinus-brutia
3.8	Çimtein	https://www.plantdergisi.com/serdar-erken/turkiye-deki-gentiana-turleri.html
3.9	Kent Ormanı	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.10	Nar Bahçesi	https://www.dunya.com/sektorler/tarim/nar-uretimindeki-artist-ciftcinin-yuzunu-guldurdu-haberi-260714
3.11	Bilecik Deprem Haritası	http://www.e-sehir.com/turkiye-haritasi/bilecik-deprem-fay-hatti-riskharitasi.html
3.12	Bozüyük	http://www.bozuyukhaber.com.tr/yukselen-turkiye-aniti-hizmete-girdi-3145h.htm
3.13	1950 Yılında Bozüyük	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.14	1926 Atatürk Kereste fabrikası açılışında	https://isteaturk.com/Kronolojik/Tarih/1926/5/20/Bilecik-Bozuyuk-te-Colak-Ibrahim-Bey-in-kereste-fabrikasini-ziyareti-sirasinda-20051926/1
3.15	Gölpazarı	http://www.golpazari.bel.tr/index.php?md=haberler&ID=70
3.16	İnhisar	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
3.17	İnhisar	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
3.18	Osmaneli	Murat IŞIK'ın kişisel arşivinden.
3.19	Eski Osmaneli'nden Görünüm	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.20	M. Kemal Paşa'nın Osmaneli ziyareti	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.21	Pazaryeri	http://bilecik.com.tr/?link=resim_galeri_detay&galeri_id=12
3.22	Söğüt	http://www.sogut.bel.tr/
3.23	Yenipazar	http://www.yenipazarinsesi.com/haber/sakli-cennet-yenipazar-3771.html
3.24	Temsili Belekome Kalesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.25	Osmanlı Dönemi'nde Bilecik	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html

3.26	Ertuğrul Süvari Alayı	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.27	Kuva-i Milliye Birliği	http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/Eklenti/16495,bilecikte-kuva-yi-milliyekitabi.pdf?0
3.28	Yunan İşgali Sonrası Bilecik	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.29	Bilecik Tren İstasyonu	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
3.30	İnönü Şehitliği	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.31	İntikam Tepe Şehitliği	http://bileciktso.org.tr/B%C4%B0LEC%C4%B0KFOTO%C4%9ERAFLARI/tabid/9654/galleryType/SlideShow/ItemID/12018/Default.aspx
3.32	Metristepe Anıtı	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
3.33	Atatürk Anıtı	https://www.belekomahaber.com/bugun-il-olmustuk/bilecik-merkez-ataturk-heykeli/
3.34	Kardeş Şehirlerin Ülke Bayrakları	https://parlakjurnal.com/dunya-bayraklari-bilinmeyenler/
4. ÜNİTE		
4.1	Bilecik Beji Mermer	http://www.yarin11.com/bilecik/bilecik-beji-ve-gulkurusu-mermeri-ulusal-pazarda-talep-goruyor-h10123.html
4.2	Seramik	https://www.seramiksanc.com.tr/urun-gruplarimiz/seramik
4.3	Çömlek Atölyesi	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
4.4	Şerbetçi Otu	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
4.5	Kiraz	https://www.haberturk.com/bilecik-haberleri/60802414-bilecik-ilk-kez-cine-kiraz-ihrac-edecekgolpazari-meyve-ureticileri-birligi-baskani-murat-er
4.6	Karpuz	http://bilecik11.com/yerli-karpuz-sene-ureticilerin-yuzunu-guldurdu/
4.7	Ormancılık Faaliyetleri	https://aladagmyo.cu.edu.tr/cu/bolumler/ormancilik-bolumu/ormancilik-ve-orman-urunleri-programi/program-tanitimi
4.8	Zanaat Aletleri	https://psikologo.com/sanat-ve-zanaat/
4.9	Çömlekçilik	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
4.10	Bilecik Bezi Ürünleri	http://www.bilecik.gov.tr/bilecik-bezi-ve-el-dokumalari-sergisi
4.11	Bilecik'te Yeniden Canlanan Tezgâhlar	http://www.bilecik.gov.tr/bilecik-bezi-ve-el-dokumalari-sergisi
4.12	İpek Böceği	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
4.13	İpek Böcekçiliği	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
4.14	Ahşap Oymalar – Halil Kösemen	http://www.bilecikolay.com/guncel/agaca-hayat-veren-halil-kosemen-h6721.html
4.15	Osmaneli evleri - Ulvi ERBAŞ	Derya ATAĞ'ın kişisel arşivi
4.16	Seramik İşçiliği	http://www.dunyainsaat.com.tr/haber/bien-seramik-timin-raporunda-en-hizli-yukselen-20-sirket-arasinda-yer-aldi/24231
4.17	Seramik Fabrikası	http://www.dunyainsaat.com.tr/haber/bien-seramik-timin-raporunda-en-hizli-yukselen-20-sirket-arasinda-yer-aldi/24231
4.18	Maden ocakları	https://www.bebka.org.tr/admin/datas/yayins/149/1496296650.pdf
4.19	Gölpazarı Beji, Bilecik Gulkurusu, Söğüt Beji	https://www.bebka.org.tr/admin/datas/yayins/149/1496296650.pdf
4.20	Doğal Taş İşçiliği Tasarımları	Derya ATAĞ'ın kişisel arşivi
4.21	Tel Kırma	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
4.22	Bilecik'te Dokuma İş	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
4.23	Kömürsü Yaylası	http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/yazdir?F55B9AF9969077A8D0C45B6DE830B183
4.24	Çiçekli Yayla	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/ccekl-yayla
4.25	Sofular Yaylası	http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/yazdir?F55B9AF9969077A8D0C45B6DE830B183

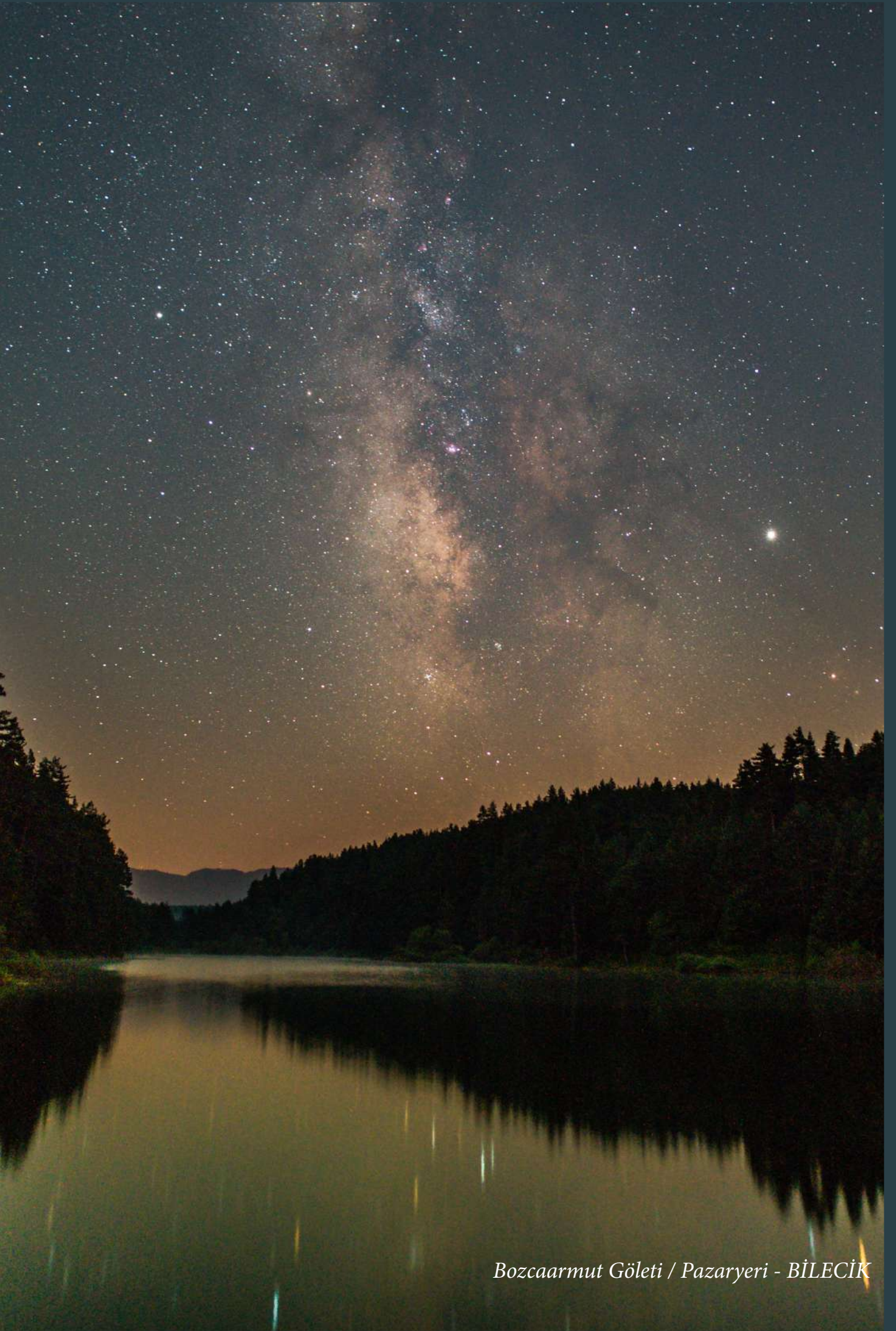
4.26	Uzunçam Yaylası	https://www.flickr.com/photos/cunyor/5822409910/
4.27	Küçükelmali Göleti	http://kucukelmali.tabiat.gov.tr/
4.28	Bozcaarmut Göleti	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/bozcaarmut-golet
4.29	Pelitözü Göleti	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/peltozu-golet
4.30	İçmeler – Osmaneli	https://www.osmaneli.bel.tr/icmeler
4.31	Çaltı Kaplıcaları - Söğüt	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
4.32	Suuçtu Şelalesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
4.33	İnhisar Şelalesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
4.34	Harmankaya Kanyonu	https://kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodetay/47064
4.35	Orhangazi Camii - Bilecik	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/orhangaz-cam
4.36	Kasımpaşa Camii - Bozüyük	http://bilecikbozuyuk.kutuphane.gov.tr/TR-102723/bozuyuku-taniyalim-bozuyuk-ilce-halk-kutuphanesi.html
4.37	Çelebi Sultan Mehmet Camii - Söğüt	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/celeb-mehmet-cam
4.38	Rüstem Paşa Camii - Osmaneli	https://www.osmaneli.bel.tr/rustem-pasa-camii
4.39	Köprülü Mehmet Paşa Camii - Vezirhan	http://bilecik.com.tr/?link=mekan_detay&mekan_id=119
4.40	Hamidiye Camii - Söğüt	https://www.flickr.com/photos/sinandogan/38568375561
4.41	Mihalgazi Camii - Gölpazarı	http://test.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/6387
4.42	Ertuğrulgazi Mescidi - Söğüt	https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodetay/50006
4.43	Şeyh Edebalı Türbesi - Bilecik	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69106/seyh-edebali-turbesi.html
4.44	Dursun Fakih Türbesi - Söğüt	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69116/dursun-fakih-turbesi.html
4.45	Ertuğrul Gazi Türbesi - Söğüt	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69107/ertugrul-gazi-turbesi.html
4.46	Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı	https://www.bilecikhaber.com.tr/tarihi-mekan-canlaniyor-322128h.htm
4.47	Mihal Bey Han	http://bilecik.com.tr/?link=resim_galeri_detay&galeri_id=9
4.48	Hacios Georgios Kilisesi - Osmaneli	Çağla Erdem'in kişisel arşivinden
4.49	Kaymakam Çeşmesi - Söğüt	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69111/kaymakam-cesmesi.html
4.50	Saat Kulesi - Bilecik	Murat IŞIK'ın kişisel arşivinden
4.51	Dar'ul Eytam - Osmaneli	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/darul---eytamyetimler-yurdu
4.52	Gordios Kaya Mezarı - Gölpazarı	http://www.golpazari.bel.tr/golpazari/tarihi-yapilar/6/kapili-kaya.html
4.53	Hamidiye İdadisi - Söğüt	http://bileciktso.org.tr/B%C4%B0LEC%C4%B0KGEZ%C4%B0REHBER%C4%B0/tabid/9655/Default.aspx
4.54	Atatürk Köşkü - Bozüyük	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/ataturk-kosku833914
4.55	Rüştiye Mektebi - Bilecik	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69119/rustiye-mektebi.html
4.56	Merdivenli Kaya - Vezirhan	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69121/merdiven-kaya.html
4.57	Otobüs Terminali – Bilecik	https://www.memurlar.net/haber/403189/?print=true
4.58	Yüksek Hızlı Tren	https://www.bik.gov.tr/iki-havaalani-birbirine-hizli-trenle-baglanacak/

4.59	Mevcut Karayolları ve Yapımı Devam Eden Karayolları	https://www.uab.gov.tr/uploads/cities/bilecik/11-bilecik.pdf
4.60	Tarihi Bilecik Tren Garı	https://www.uab.gov.tr/uploads/cities/bilecik/11-bilecik.pdf
4.61	Bilecik Haritası	http://www.turkiyerehberi.gen.tr/sehirler/book/export/html/160
5. ÜNİTE		
5.1	Ertuğrul Gazi'nin Kabri	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/haberduyuru/ertugrul-gazi--yi-anma-ve-sogut-senlikleri
5.2	Zeybek	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/haberduyuru/ertugrul-gazi--yi-anma-ve-sogut-senlikleri
5.3	Sancak	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/haberduyuru/ertugrul-gazi--yi-anma-ve-sogut-senlikleri
5.4	Atlı birlik	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/haberduyuru/ertugrul-gazi--yi-anma-ve-sogut-senlikleri
5.5	Dursun Fakih Türbesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69116/dursun-fakih-turbesi.html
5.6	Oğulpaşa Yayla Şenlikleri	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.7	Gölpazarı kirazları	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.8	İnhisar narı	http://www.inhisar.bel.tr/?pnum=13&pt=%C4%B0nhisar+Nar%C4%B1
5.9	Osmaneli karpuzu	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.10	Kınık çömlekleri	http://bilecik11.com/bilecikte-comlekçilik-festivali/
5.11	Şeyh Edebali Kültür Kongre Merkezi tiyatro salonu	http://www.bilecik.bel.tr/icerik/237/3938/bilecik-belediyesi-seyh-edebali-kultur-ve-kongre-merkezi.aspx
5.12	Ertuğrulgazi Müzesi	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/sogut-ertugrulgaz-muzes
5.13	Bozüyük Müzesi	http://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/bilecik/bozuyuk-belediyesi-sehir-muzesi-ve-arsivi-yogun-ilgi-goruyor-11986921
5.14	Yaşayan Şehir Müzesi	http://www.bilecik.bel.tr/
5.15	Osmanlı Padişahları Tarih Şeridi	http://www.malatyaguncel.com/bilecik-belediyesi-osmanli-padisahlari-tarih-seridine-yogun-ilgi-376471h.htm
5.16	Bilecik Müzesi	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/bleck-muzes
5.17	Geleneksel yaşam ve yöresel kıyafetler	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/bleck-muzes
5.18	Bilecik İl Halk Kütüphanesi	http://bilecik.kutuphane.gov.tr/
5.19	Bozüyük İlçe Halk Kütüphanesi	http://bilecikbozuyuk.kutuphane.gov.tr/
5.20	Söğüt İlçe Halk Kütüphanesi (Dış)	http://bilecik.kutuphane.gov.tr/TR-135877/sogut-ilce-halk-kutuphanesi.html
5.21	Söğüt İlçe Halk Kütüphanesi (İç)	http://bilecik.kutuphane.gov.tr/TR-135877/sogut-ilce-halk-kutuphanesi.html
5.22	Şeyh Edebali Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi	http://w3.bilecik.edu.tr/kutuphane/
5.23	Halk Eğitim Merkezi sergisi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.24	Bilim Sanat Merkezi	http://bilecikbilsem.meb.k12.tr/tema/
5.25	Şeyh Edebali Kültür ve Kongre Merkezi	http://www.bilecik.bel.tr/icerik/237/3938/bilecik-belediyesi-seyh-edebali-kultur-ve-kongre-merkezi.aspx
5.26	Açık hava tiyatrosu	http://bilecik.bel.tr/icerik/237/3943/bilecik-belediyesi-acik-hava-tiyatrosu.aspx
5.27	Orhan Gazi Camii	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/orhangaz-cam
5.28	Karacalar Camii	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.29	Emirler Camii	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html

GÖRSEL KAYNAKÇA

5.30	Akkaldırım Camii	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.31	Hamidiye Camii (dış)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.32	Hamidiye Camii (iç)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.33	Ertuğrulgazi Camii (dış)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.34	Ertuğrulgazi Camii (iç)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.35	Çelebi Mehmet Camii	Çağla ERDEM'in Kişisel Arşininden.
5.36	Kasım Paşa Camii	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/kasim-pasa-cam
5.37	Rüstem Paşa Camii	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/kulturenvanteri/rustem-pasa-camulu-cam
5.38	Köprülü Mehmet Paşa Camii	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.39	Mihalgazi Camii	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.40	Şeyh Edebali Türbesi (dış)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.41	Şeyh Edebali Türbesi (iç)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.42	Ertuğrulgazi Türbesi (dış)	Çağla ERDEM'in Kişisel Arşivinden.
5.43	Ertuğrulgazi Türbesi (iç)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.44	Dursun Fakih Türbesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.46	Köprülü Mehmet Paşa Kervansarayı	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.46	Mihal Bey Hanı	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.47	Belekome Kalesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.48	Bilecik Hükümet Konağı	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.49	Saat Kulesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.50	Rüştiye Mektebi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.51	Zincirli Kaya	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.52	Hamidiye İdadisi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.53	Darüleytam (Yetimlerevi)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.54	Gözetleme Kuleleri	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.55	Aya Yorgi Kilisesi (dış)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.56	Aya Yorgi Kilisesi (iç)	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.57	Kapalı Kaya Mezarı	http://bilecik.com.tr/?link=mekan_detay&mekan_id=114
5.58	Kaymakam Çeşmesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.59	Atatürk Köşkü	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.60	Şeyh Edebali	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.61	Ertuğrul Gazi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.62	Dursun Fakih Türbesi	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.63	Kumral Abdal Türbesi	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/kumral-abdal-turbes
5.64	Mihal Gazi Türbesi	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/gezilecekyer/mhal-gaz-turbes
5.65	Bilecik Müftüsü Mehmet Mehmet Nuri Efendi Türbesi	https://www.bilecikdostlari.com/mehmet-nuri-efendi-turbesi/
5.66	Prof. Dr. Nabi AVCI	https://www.belekomahaber.com/bakan-nabi-avci-yarin-bilecikte/
5.67	Prof.Dr. Cengiz KUDAY	http://www.bursahaber.com/saglik/prof-dr-cengiz-kuday-gecmeyen-bas-agrilarini-onemseyin-h1531739.html
5.68	Prof. Dr. Savaş CEYLAN	http://hastane.kocaeli.edu.tr/dr_beyin.php
5.69	Muzaffer TEKELİOĞLU	https://www.bilecikhaber.com.tr/muzaffer-tekelioğlu-619y.htm
5.70	Ali ERDAL	https://www.bilecikhaber.com.tr/ogretmen-yazar-ali-erdalin-5-kitabi-cikti-237016h.htm
5.71	Akın ARAL	https://incesaz.com/hakkimizda/

5.72	Mehmet AKÇA	http://www.idtmt.org/mehmetakca.asp
5.73	Hikmet CERRAH	http://www.ekm.anadolu.edu.tr/%C3%A7izdiysem%20ben%20%C3%A7izdim/hikmet%20cerrah.htm
5.74	Tamer GÜNEY	https://www.belekomahaber.com/kim-bu-bilecikliler-bilecikli-ve-bilecik-ile-baglantis-olan-isimler/
5.75	Mehmet TERZİ	http://www.aljazeera.com.tr/gorus/maratonun-coken-imparatorlugu
5.76	Aydın TOHUMCU	https://dinyakos.com/2016/11/21/coskun-suer-ankaragucunde-16-yil/
5.77	Sinan TURHAN	https://tr.pinterest.com/pin/863635666020650742/
5.78	Fahri ÖZTEZCAN	https://socipol.com/v2/index.php?c=data&aydi=fahri-oztezcan-9
5.79	Salim YAŞAR	http://www.turkiyeninustalari.org/tr/ustalar/cini-seramik-comlek/salim-yasar
5.80	Halil KÖSEMEN	http://www.yarin11.com/bilecik/yikilan-evlerin-altindan-tarih-cikti-h1273.html
5.81	Geleneksel Giyisilerle Türk Gelini	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.82	Halk Oyunları	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.83	Çocuk Oyunları	http://www.eba.gov.tr/arama?q=geleneksel%20%C3%A7ocuk%20oyunlar%C4%B1
5.84	Bıldırcın Kebabı	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/neyenir/bildircin-kebabi
5.85	Dağ Eriği Ekşili Kesme Çorba	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/neyenir/dag-erigi-eksili-kesme-corbasi
5.86	Linga Tatlısı	https://lezzetler.com/linga-tatlisi-bilecik-tarif-128688
5.87	Nohutlu Mantı	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bilecik/neyenir/nohutlu-manti
5.88	Bilecik El Sanatları	https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69176/fotograf-galerisi.html
5.89	Kadın Yöresel Giyisileri	Çağla ERDEM'in Kişisel Arşivinden.
5.90	Erkek Yöresel Giyisileri	Çağla ERDEM'in Kişisel Arşivinden.
5.91	Osman Gazi'nin Rüyası Anıtı	https://www.belekomahaber.com/bilecik-belediyesinden-2-dev-anit/
5.92	Bilecik Türk Sanat Müziği Konseri	https://www.bolgegundem.com/turk-halk-muzigi-korosundan-muhtesem-konser-836841h.htm
5.93	Muzaffer SARISÖZEN	http://sivasmsgsl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/58/01/953940/icerikler/muzaffer-sarisozen-kimdir_479193.html
5.94	Dümbelek	Karakol, E. & Doğrusöz, N. (2013). Toprak darbukada mısırlı Ahmet tekniği ve icra analizi, Akademik Bakış Dergisi, 13
5.95	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	http://w3.bilecik.edu.tr/kutuphane/
5.96	Şeyh Edebali Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi	http://w3.bilecik.edu.tr/kutuphane/
5.97	Şeyh Edebali Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi - İç Görünüm	http://w3.bilecik.edu.tr/kutuphane/
5.98	Pelitözü Göleti	http://bileciktso.org.tr/B%C4%B0LEC%C4%B0KFOTO%C4%9ERAFLARI/tabid/9654/galleryType/SlideShow/ItemID/11965/Default.aspx
5.99	Hayvan Barınağı	http://bilecik.bel.tr/icerik/237/2123/sokak-hayvanlari-tedavi-ve-rehabilitasyon-merkezi.aspx
5.100	Kum Voleybolu	Bilecik Belediye Arşivinden.
5.101	Spor Müsabakaları	http://bilecik.gsb.gov.tr/

Bozcaarmut Göleti / Pazaryeri - BİLECİK